

המשך הליכות והלכות ממו"ר הרה"ג ר' מענדיל שניאור זלמן ב"ר שלמה צבי אטיק זצללה"ה שנה א' ג' ע' בסוף הקונטרס.

השמיטה מפ' חקת, ואיתכם הסליחה - ביום ב' פ' בלק י"א תמוז חל היארצייק של האי גברא רבה הרה"ג ר' אברהם צבי ב"ר חיים שמואלביץ זצ"ל. שזעלה בשערה למגינת לב כל מכיריו. כולו פשטות כולו ענוה כולו סברא ישרה כולו חיות בתורה ובמצות כל כולו לד' אלוקיו כולו מסור להזולת כולו כבוד לכולם. איי חסר לנו, חסר הדוגמא דמתמיד ובעל מוסר. מחכים לתחיית המתים. תנצב"ה. נלב"ע תשפ"ד.

א' מבני עלי' הי"ו שלח לנו בקיץ תש"פ באמצע ימי הקורונה דבר בעתו מה טוב, דברי אמת של המכתב מאל"י ונראה דעדיין נוגע אחרי ככלות הכל בעזרת ד' ית', בימים בקיץ תשפ"ה, (דיסודות נאמנים הם בחיים (נצחיים!) וז"ל בא"ד, והרמב"ן הוסיף בטעם איסור הרבטה (של לוט בהפיכת סדום, א"ה) כי הראות באויר הדָּבָר, ובכל החליים הנדבקים יזיק מאד וידביקם, וכן המחשבה בהם, ולכן יסגר הראי' המצורה... ולכן היתה אשתו של לוט נציב מלח, כי באה המכה במחשבתה כאשר ראתה גפרית ומלח היוורד עליהם מן השמים ודבקה בה (עכ"ל, ע"ש). הענין הוא שכמו שבגשמיות מצאנו, בע"ה דקים וקטנטנים מאד (חידקים), אשר פורחים באויר, ומחליאים את כל החי אשר יכנס בו (אם בנשימה או באכילה או במגע וכדומה), כן הבחינה הרוחנית שבחולי, שהיא מציאות תוכן החולי, תגיע אל האדם ע"י התחברותו אליו, אם במגע או אפי' בראי', ואליבא דאמת, זהו המחליא את האדם, ולא החידק הגשמי אשר נראה במיקרוסקופ. וכבר אמרו חז"ל לא הערוד ממת אלא החטא ממת כי הגורם הגשמי שאנו רואים בחוש, אשר המית או החליא, אינו בא אלא לשם נסיון לכסות על התוכן הרוחני, (ואין להקשות, א"כ למה יועילו סמי הרפואה, הרי אינם מתקנים את הרוחניות? התשובה היא, כי כמו שגשמיות החולי היא לשם נסיון, כך גם הרפואה הגשמית נסיון היא, ובאמת האדם מתרפא רק מצד הטבה הרוחנית, אם מפני שתיקן את מעשיו, או משום מדתו ית' של לא החזיק לעד אפו, או משום שיודה להקב"ה ויתוקן ע"ז, או שגם הרפואה באה לנסיון (אם) ישוב ע"ז ויודה, או אדרבא יחזק את לבבו הרע), עכ"ל הזהב, של המכתב מאל"י (ח"א עמ' קנ"ה), ע"ש עוד, ועלינו לראות בבתי עינים של השקפת התורה ונזכה לישועה! תמיד!

[מאמר המוסגר בענין כח הראי' - א' מחשובי בחורי ישיבת מיר נ"י הביא באמתחתו על מה שכתבנו בפ' חוקת מכתבי הגר"א מיללער זצ"ל שעצם ראיית ערוה וכדו' אינו כלום אלא המחשבה עושה לדבר רע מאד (וע' בס' שמי' הלשון ח"ב פרק ל' [בסוף] שמי שנכשל בראיות הללו נעשה עוור בעוה"ב - ופחד נורא, נורא מאד הוא!], שיש כפלא יועץ (בערך ראי') וז"ל ראי' וכו' ואפי' אם לא בא לידי עבירה כלל וכו' הראי' עצמה היא גופה עבירה ופוגמת בעיני נשמתו, וכו', עכ"ל. דמשמע לא כדברי הגר"א מיללער זצ"ל, ואינו כן, אלא דאע"פ שאינו בא לידי עבירה מעשית אבל המחשבה עם הראי' היא פוגמת, כן נראה לומר, וקצת ראי' מהא דהקדים לבכנס בפסוק ולא תתורו - דהיינו המחשבה היא היא עיקר העבירה במה שרואה בעיניכם (שכתוב אח"כ), ודו"ק, ועדיין צ"ע. והבנו להמחיש את זה בפועל ע"י מעשה שמספרים על גדול א' מהאדמור"ם זצ"ל, שחסידי א' שאלו - איך זה שהרבי מטיל בחוצות והא יש מכשולים (נשים וכו'), והרבי ענה במתק לשונו - החילוק הוא שכשאתה הולך בחוץ ורואה אילן חושב אתה (ברואה מרחוק) שזה אשה, וכשאני בחוץ אם אראה אשה נראה לי שהוא אילן וכדומה! והיינו כדברינו שהדבר תלוי במחשבה וקדושה מתחילה מה שהעניינים יראו אח"כ, ונפלא הוא עד מאוד].

ועוד ציין לדברי הראגטשאורער זצ"ל בפ"ג תרומות דאיר של ארץ ישראל מחכים הוא מפני הא שמשנה רבינו והסתכל על כל ארץ ישראל, דנתקדש בראיותו - וא"כ ה"ה בראי' של רע (כן רצה לחדש, וצ"ע ג), ע"כ מאמר המוסגר].

ועוד שלח הנ"ל דברי רבינו בחיי מפרשת בא, וז"ל וראיתי את הדם ופסחתי עליכם אין הדם מונע הנגף, אבל למדך הכתוב כי מי שהאמין בהקדוש ברוך הוא אמונה שלמה ותלה בו בטחונו ולא חשש לאימת פרעה וגזרתו, וזבח בפרהסיא תועבת מצרים ונתן מדם הפסח על המזוזות ועל המשקוף, הרי זה צדיק ובטח בהקדוש ברוך הוא, ראוי הוא שיגן עליו מן הנגף והמשחית, עכ"ל, ונפלא הוא בהבנת חובת העבודה שלנו תמיד! ונזכה לבשורות טובות וישועות ונחמות מהגלות המר ותחלואי, אמן.

ועל דרך זה (כ"נ) מצאנו דבר נפלא ואדיר במדרש בפ' חקת (תנחומא ח') וז"ל - מעשה גבר אחד ששאל את רבי' אילין מיליאי דאתון עבדין נראין כמין כשפים, אתם מביאים פרה ושורפין אותה וכותשין אותה ונותלין את אפרה ואם אחד מכם מטמא מת מזין עליו שנים ושלש טיפין ואתם אומרים לו טהרת, א"ל נכנסה בך רוח חזונית מימך, א"ל לאו, א"ל שמא ראתי אדם שנכנסה בו רוח חזונית, א"ל הן, ומה אתם עושים לו, א"ל מביאין עיקרין מעשנין תחתיו ומרביצין עלי' מים והיא בורחת, א"ל ישמעו אוניך מה שאתה מוציא מפיו, כך הרוח הזו היא רוח הטומאה דכתיב (זכרי' ו') **וגם את הנביאים ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ**, מזין עליו מי נדה והוא בורח, לאחר שיצא אגוי אמרו לו תלמידיו רבינו לזה דחית בקנה, לנו מה אתה אומר, אמר להן

חייכם לא המת מטמא ולא הפרה מטהרה ולא המים מטהרין אלא אמר הקב"ה **חַקֵּה חֻקֵּתִי גִזְרֵה גִזְרֵתִי** אין אתה רשאי לעבור על גזרתי דכתיב **זאת חקת התורה**, עכ"ל דברי אלוקים חיים, ונראה לימוד גדול - עד מאוד - שכן יש לנו להבין את כל התורה כולה, וכדברי **האור החיים הק'** שמפסוק **זאת חוקת התורה** היינו לומר **שכל התורה חוקה היא** - גזירה מן השמים ליטול לולב, לשלם שכר שכיר, ללבוש ציצית, וכו' וכו', וא"א למשיגי הגוף להשיג טעם הדבר אלא זה מציאות! נוטלים לולב **מתקדשים**, משלים פועל ובעל עגלה **מתקדשים** - **מציאות** - לא שהמת מטמא אלא הקב"ה גור שאדם זה טמא, ואחרי הזאת המים אומר הקב"ה שהוא טהור! וכן הוא ג"כ **בכל החיים** - דכל מצב ומצב שלנו **הוא גזירה מאת מקום**, וכל מה שאירע לאדם, הכל בגזירת עליון (ואע"פ שפשיטא היא, לפעמים שוכחים דברים פשוטים, וכלשון המסילות ישרים בהקדמתו **הידוע** והא ראי' ששוכחים **דהא נשברים ונדכאים!** אללא תמיד אמונה שליומה, וכמו מה שהגר"ס שצדקון זצ"ל הי' אומר בועד (שזכינו בנסים נסים שמסר לנו כמה שנים בצדקו וורק להיות בצדק כזה כזה הי' ועד צפנ"עו)) שזכנו שכל מלאכו שר' יצחק שיהא לו ג' עינים - היינו (לככה"פ) א' בחאורי ראשו! וכל הדומה לו, אללא פשוט מצין שכן נכרא, וכך טוב! כן הוא צלל מצב ומלאך שאלם נמלא זה כריאה! וזה הטוב (אללא יכול לשאוף ולצקש שטייגן, אכל כעת ולו בחור ככיתה ט', או כיסיה קטנה, או כיסיה גדולה, או כקיוצן, או חתן, או יונגערמאן, או מוטפל בילדים, או מחתן ילדיו, או נעשה זיידע, או עלטע זיידע, או עלטע עלטע זיידע, או עלטע עלטע זיידע) כל מצב יש לשמוח כי זה כריאה מיוחדת בשבילו צעת הזאת! והכל בנוי על אמונה - אמונה תמידית שמאת ד' היתה זאת והיא נפלאות! אמונה, ושוב אמונה שליומה! וכאן חיזוק גדול ושמחה עצומה, כנ"פ.

ביום חמישי י"ד תמוז חל היארצייט של הרה"ג ר' אפרים ב"ר עקיבא הלוי אלקיכן (איילקוכען) זצ"ל. נועם הליכות עם עדינות שכמעט אין להשוות, עם עניויות מלאה לקראת כל א' עם אמת'דיגע חביבות, פשטות שבפשטות, דביקות בשם צבק-אות, ביטול תאוות לגשמיות, שאיפות תמיד לגדלות, גבאות עם ישרות, אבידה גדולה אבדנו ונותרנו לאנחות, אבל הוא מילא אותנו עם צפיי' לישועות ונחמות, ע"י המהות שהקרין בטחון באלוקות עם תמימות לקבל הכל, כל מציאות ומציאות בסבר פנים יפות, אשרינו שזכינו להכירו אפס קצחו מעצם הגדלות, הוא עבר מהחלמה בקשיים עצומות, ועלה ארצה וגידל דורות, דורות של תורה ועבודה בשלימות על שלימות, הכל בנעימות, אף פעם בקולי קולות, אלא הכל בקול דממה דקה שבקע בריקע חלונות, ומחכים לתחיית המתים ומשיח שבקרב יבוא ונשמע בשורות טובות ושמחות. עלה השמימה בהיותו כבן פ"ז שנים טובות (והי' נראה כבן ששים לכל הרואה - דתורתו החייתו לנציחות כמו המאורות!). תנצב"ה.

הנפטר השאיר צוואה ליוצ"ח (נכתב לפני כחצי שנה) שלא יספידוהו ואם עושים מודעות אבל אין לעשות אלא רבע גליון וכתב הנוסח שיתב עליוהן ועל המצבה - בדריס נוראים, ולבסוף כתב כך - אם אוכל להנחיל לכם ירושה רוחנית אבקש שתהי' תקועה בלבכם ואתם תהיו דורותיכם את השאיפה במסירות נפש לאמת - בדרכי שלום - לישרות בין אדם לחבירו, יראת שמים באהבה תהי' על פניכם, ולא להסיח דעת כי יש דין ודין שכר ועונש מאת בוראנו יתברך שמו שכתבתו ברית עמו שיעד לנו תפקיד בבריאה, אל לנו להסיח דעת מזה ולהקל ראש חלילה, ראינו בדורינו מה שקורה כשמפירים את הברית. יהי' הית' עמכם תדיר ישמרכם ויוליר אתכם לשכרם בעולם הזה ובעולם האמת לנצח נצחים, עכ"ל. ואין ירושה כמותה, כן נראה לעין כל! הוציאו לאור בחודש תמוז תשפ"ד קונטרס **מלאה** חיזוקים נפלאים מחייו המופלאים, רואים עבד ד' בכל המובנים, וגורם שאיפות לכל לב של המבינים, אשרי עין הקורא הדברים, ונשמע אך ורק בשורות טובות וחסדים גדולים, אמן! [להשיג הקונטרס על חייו ע' הסוף כאן].

ביום ששי ט"ו תמוז חל היארצייט של השאגת ארי' (ר' ארי' לייב ב"ר אשר) בסוף ימיו כשהגישו לו ספר מעבר יבק לומר ידיו כשראו שקרוב הגסיסה - אמר להם - תאמינו לי שלא רק שלא הי' לי זמן לחטוא אלא אפי' לחשוב על חטא לא הי' לי זמן. ואני? מה שכתב בהקדמתו לספרו על אודות חידושים שלו שראה שהכל ורעות רוח - לא כתב כן על מה שכתב בצעירותו ונאבד לו אלא על מה שלא כתב אלא הי' מפלפל עם תלמידים וכו', ועכ"פ כתב שם דאפי' במה שכתב ונאבד אי אפשר שלא נתערב דבר שאינו לאמיתו של תורה, עש"ה. ומה נענה אנחנו בתרי' - בפרט דוגמא"ד סאלאוויצקי זצ"ל הי' צועק וחוזר וצועק שכהיום השטיקלאך תורה הם **ווייבער'יש** (החידושים של הדור שלנו **ראויין נאנים** ולא לאנשים לחדשם) ונובע מהא דהיום הכל הפקר, ויכול כל אחד לומר כל מה דעולה על רוחו, ומתעמקים בהבלי העולם ומטמטמין את לבם, ואשרי מי שמציע חידושו לפני אדם גדול ומקבל תוכחתו באהבה ולחפש ולחפש תוכחות כל מה דאפשר. הרה"ג ר' נטע פריינד זצ"ל אמר לנו שמוכח מהשאג"א שמצות תשובה צריך להיות **בשמחה**, אשרינו. נלב"ע תקמ"ה. תנצב"ה.

ביום ששי ט"ו תמוז חל היארצייט של בעל אור החיים הקדוש (ר' חיים ב"ר משה) **מסירות נפש** כל ימי חייו. גילה שהשבח וההודאה שמשבחים בשר ודם לבוראם **גדול** הוא אצל הבורא **יותר** משבח של **מלאכי השרת** - ובפרט שזכה הוא לתואר קדוש, רואים שידע מהו **קדוש קדוש קדוש**, האם הרגשתי בקדושת הורא והרמתי את גופי ע"י **עליית נשמתתי**? ובפרט דלפי הא"י ז"ל יש לכוון למצות **ונקדשתי בתוך בני ישראל** - קידוש ד' בשעת אמירת קדושה - ואיך ארוץ בו למהר לגומרה בלי שימת לבי? קיבל דברי קבלה ומסר לקהל המקבל. נלב"ע תק"ג.

ביום ששי ט"ו תמוז חל היארצייט של ר' עמרם ב"ר יצחק שלמה בלויא - קידש שם שמים במסירות נפשו **בתמידות**, והחליש כחות הטומאה במדה גדושה - נורא. החזו"א אמר, כשהלך לבקר אצלו בבית האסורים, שהולך לבקר **השבת** בצערה. הי' מהמקורבים אצל הבריסקער רב זצ"ל (הביא לו פירות בט"ו בשבט ועוד דברים ליהנות הרב הנאה מה דאפשר). לבש שק ונהנה. אומרים שכשעמד נגד הפורקין עול הי' **מוכן למות!** העמיד דורות ישרים ומבקשים על עוד! זכינו בצחכותינו לקבל ברכה ממנו, ונקבע בזכרוננו הקדושה שראינו שחפץ עליו. ובשורות טובות לכולם! נלב"ע תשל"ד.

ביום ששי ט"ו תמוז חל היארצייט של הפעטער ר' שמואל ירחמיאל ב"ר חיים ירוחם (פישל) דוב קויפמאן. מדעטרויט עמריקה! נכד הגר"י הערמאן זצ"ל, והלך בדרכיו לקרב רחוקים וקרובים, ולעמוד בפרץ. ועשה מהפכה ממש בדעטרויט. לא דיבר כלל מפיו אלא תמיד מלבו. סבל כל ימיו (נתייתם כשה' ילד, חולי פוליו – שיתוק, לפני הבר מצוה, ועוד ועוד) וצהלתו על פניו – תמיד. והולילו ספר עליו (בענגליש!) ורואים לדיק יסוד עולם – מממש!!! עד כמעט א"ל להאמין, כ"כ מסירות נפש עבור הזולת, וכ"כ בטחון, וכ"כ אמונה בכחות של הזולת, וכ"כ השפעה לטובה על הרחוקים עד נסים מממש – מממש תחיית המתים, והכל עם שמחת החיים שאין כמוה, אשרינו שהכרנו עם רק בקצה הכף, אבל ראינו כח עולם של דביקות כדורא עולם! נלב"ע תשע"ו.

ביום ששי ט"ו תמוז חל היארצייט של ר' משה (ב"ר אברהם דוד שליט"א) פרידמן. אבידה גדולה לכל ישראל, והנחמה היא שזכה לחנך דורות לקבל הכל באהבה (רבה). תנצב"ה. נלב"ע תש"פ.

ביום ראשון י"ז בתמוז חל היארצייט של הזיידע! הח"ח של עמ-ריקה (ר' יעקב יוסף ב"ר יצחק אייזיק הערמאן) ALL FOR THE BOSS – אהבת ד' וסבלנות לבני ק-ח אין ערוך לו. נשאר בעמ-ריקה נער קטן ולבד, כשהוריו חזרו לרוסלאנד, ולא אבד עשתונותיו אלא החזיק מעמד אע"פ סבבל צרות צרורות, ולבסוף עלה לגדולה. הח"ח זצ"ל ביקש ממנו לבטל לימודי חול בעם-ריקה מהתלמודי תורה, וכך אמר – אלע אידישע צרות נעמטזיר פון דאס וואס אידישע קינדער לערנען קענטערניש [כל צרות ישראל מקורו מהא שילדי העם לומדים לימודי חול! עכ"ל הח"ח זיע"א] ורואים כהיום הלכות שנגרמו ע"י אלו שרלו שנתוהס תלמדו מה שקורין צרות, שחורבן נורא הוא, ונתפסנו גם בתלמודי תורה, ואפי' ביציבות קטנות, ר"ל, ר"ל, ר"ל! והאם פלא שיש כ"כ צרות (ע"י) בתחילת הקונטרס ד"ה נא להעתיק בשמע קולנו וכו' – וכן להעתיק עוד ועוד להחזיר העטרה לראשה! אמנו. מחה מחאה נמרצת על כל פירצה אע"פ שעל ידי זה לעגו עליו ובזוהו בפניו ואפי' זרקו אותו בידים מבית הכנסת. לא נתן מנה אחרונה בחתונה שערך כיון שחיב להשעות זכר לחורבן. בתו כתבה (בספר הכל לאדון הכל – על חייו) שבג' שבועות לא הרשה לבנותיו לילך לשחק אצל חבירות, ובתשעת הימים לא הרשה שתבואנה חבירות בביתם – אלא ישבו בחד – והעידה שבביתם הי' החורבן נרגש בחוש. צם מ' שנה על גלות השכינה! לא שכח הרבש"ע לרגע, דכל מגמתו קירבת אלקים לי טוב. לי לעולם. השאיר אחריו דורות ישרים ומבורכים, ומבקשים מהבורא עולם על עוד ועוד עד ביאת גואל צדק, אמן סלה. חז"ע. תנצב"ה. נלב"ע תשכ"ז.

ביום שלישי י"ט תמוז חל היארצייט של הדברי אליעזר (ר' חזקי' אליעזר יהודא ב"ר נתן צבי פינקל). רה"י דמיר במיר ושוב בירושלם. התמדתו – ז' דפים כל יום מיד בבוקר – בקביעות, וכן דקדוק שלו במצוות הי' להפליא, עישר כל מה שאכל אפי' אצל סעודת ברית שהחזו"א בעצמו לא עישר [דבעל הסעודה הי' שאר בשור]. בעל הסעודה שאל את החזו"א אם מותר לו לאכול התרו"ג ותורת מעשר שהפריש הגר"א זי"י, שהרי לדידו אין צריך לעשר. וענהו שלא. ואפשר משום כעין נדר שאסר על כל העולם או אולי משום כבודו דהגר"א זצ"ל, וצ"ע. מה שלא יהא לימוד לנו יש כאן (וע"ע בספר ד"א כמה צדדים בענין). הראש ישיבה דמיר הגר"נ זצ"ל מסר שפעם קיבל ממנו תוכחה והי' כ"כ מתוק עד שא"א לתאר, ותוכחה שלי? והרה"ג ר' אברהם יהושע סאלאווייץ שליט"א מסר שבה-מצוה שלו אביו הביאו אצל הגר"א זצ"ל – ובמשך שלשלת רבעי שעה שמע הדרשה שלו והקשה על כל חלק, כל קושיא – מי אמר שזה שחרב, ועל התירוץ – אין זה מספיק, ושוב ושוב, והביע הגר"א שליט"א אין ער האט מיר אויסגעמוטשעט פערציק מינוט (בערך – הוא סחט אותי סחיטה אחר סחיטה) עד שלבסוף, קודם שנפרדו, אמר הגר"א זצ"ל להגר"ן פארצוביטש זצ"ל בפניו, – בינתיים הוא לומד אצל הגר"נ פריינד [שליט"א] זצ"ל וזה דבר טוב, דאצלו לומדים איך ללמוד דף גמרא אבל בשנה הבאה צריך להביא לכאן לישיבת מיר! וסיים הגר"א סאלאווייץ שליט"א סיפורו בצעקה – מי כהיום תובע – איפה יש כהיום חזק כזה – אבדנו אבדנו, ויש תקוה לאחריתך, אמן. אם הגר"נ נחום פארצאויטש זצ"ל הקריב מזמנו היקר לסדר פירוש דקנו (ע"י נשואין) הגר"א פינקל זצ"ל, ראי' ברורה דהכרת גדולתו ואהבת ידידותם היתה למעלה מכל השגתינו. אמר שאביו, האלטער מסלאבדוקא זצ"ל, כתב לו לחשוב על כל החלטה בחיים דהיום יום לפני מיתתך – וכן עשה. תנצב"ה. נלב"ע תשכ"ה.

ביום שלישי י"ט תמוז חל היארצייט של ר' אלי' ב"ר בן ציון קלצקין. הי' בעל תוקע מומחה לרבים. שנה א' ניסה לתקוע ולא עלתה בידו. ניסה שוב ושוב, ועוד שוב ושוב ולא הלך לו עד שהרה"ג מרא דאתרא שליט"א נתן השופר לאחיו יבל"ח ר' דוד הי"ו (שהוא הי' בעל מוסף) שהוא יתקע, וכך עשה, בלית ברירה למרות שגרם עוד בבושת לר' אלי', ואכן הצליח להעלות תפילות ישראל לפני כסא רחמים. על הבושות ובזיונות שסבל בשעת מעשה אמר ר' אלי' לאמו ע"ה, כשרצתה לנחמו על זה – איני צריך שום תנחומין, הבושות היו מתנה טובה מאת ד', וכיוונתי שכל הזכותים שיש לי מהן הריני נותן לאחר ר' דוד הי"ו שיש לו ג' מצאצאיו שהגיעו לפירקן! וכך הוה בשנה זו כולם זכו למצוא את זיווגם! ואחיו הנ"ל יבל"ח צעק מתוך בכי' בהספדו עליו – רואים הגדלות של בושות – אבל רואים עוד גדלות – גדלות הנשמה, נר ד' נשמת אדם! גדלות של הנשמה של ר' אלי' זצ"ל שאע"פ שה' אז בעל חוב גדול (של כמאה וחמשים אלף דאלאר!) לא לקח הזכותים לעצמו אלא נתתן כולן להזולת! גדלות גדלות גדלות – נפש נקי וצדיק. יהי זכרו ברוך. תנצב"ה. ונשמע בשורות טובות. נלב"ע תשע"ט.

ביום חמישי כ"א תמוז חל היארצייט של ש"ב מרת פריידל דבורה ע"ה בת"ר אברהם (קויפמאן) א"ח ר' מנחם לזנובסקי שליט"א. נתמדתה לקונה – עשתה חסד לאלפים, ובפרט לנשברים ונדכאים באופנים למעלה מכל המושגים שלנו, ובפשטות ובסבלנות עד לשמים, למדה מהורי' און פון די זיידע הגר"י הערמאן זצ"ל וזכותם וזכותה תגן עלינו! ונשמע בשורות טובות ונחמות. תנצב"ה. נלב"ע תשפ"א.

א) מניין מהפרשה היסוד שכל הגדול מחזירו יארו גדול ממנו (סוכה נ"ב). וסנמשך מזה כורך ללמוד מוסר?

אפשר לומר כן מבלעם. דנכשל הוא בעבירות מגונות מאד. ונראה שבא ממה שלא למד מוסר כשזכה לדרגא עילאה, וכיון שיצרו נעשה יותר גדול הי' צריך להלחם כנגדו ע"י מוסר! וק"ו (ולהבדיל) לכל בן תורה, דהא כל יום וכל שעה עולה הוא! ואם כן צריך לו התורה תבלין עוד ועוד, ומובן מה שהגר"א ביקש מהדובנער מגיד שיתן לו מוסר!

[במאמר המוסגר - הגר"א שטרן זצ"ל, משגיח דקאמינעץ, מסר בשם הגר"א לאפיאן זצ"ל דלכן תורה יש יותר חיוב לכוון בק"ש שעל המטה (חוץ ממה דלפעמים הי' [כמעט] מת מצוה לענין כוונה, כידוע, והעצה לאומרה מתוך הכתב) כיון שבמשך היום עלה ועלה ע"י תורה (בהתמדה) – [דמי שלומד בעצלותיים כבר לימודו הסטייפלער זצ"ל שאבד כל לימודו מחמת היסוד בחז"ל [ירושלמי סוף ברכות] אם תעזובני יום יומיים אעזוב, דהסביר הדברים - דהלומד שמונה שעות וביטל ד' שעות [בשיחה או בהסתכלות שוב ושוב על הטל. הנע וגד אם א' התקשר, או לדבר עליו, ר"ל, או שאר ביטולים הרבים (המתרבים כל יום ויום בדור שלנו, ואפי' בכל רגע!)] וכו'] א"כ יש לחשב זה כנגד זה [ד' נעשו ח', וח' כנגד ח'] הן ממולי להכריתיני כדברי בלק, שנשאר בידיים ריקניות! והחשבון מפהיד ומחריד הוא, ועלינו להתבונן, בפרט דיום הדין והחשבון מתקרב, ולשאול לעצמינו – האם מצינו אנחנו [ולבבנינו] מתקרבים אל בוראינו? ולהתחיל מהיום לעשות חשבון הנפש, וע' בח"ח על התורה בפ' חקת דק"ו בן בנו של ק"ו – דאם בעל החנות (בין חנות גדולה בין חנות קטנה) עושה חשבון כל יום על הרווחים וההוצאות וכו', בודאי ובודאי אנו על הנשמה שלנו!] וכיון שעלה ועלה, עתה שהולך לישון והיא ירידה עצומה כלפיו, דאע"פ שכל בן תורה ודאי מכוון לישון לפני ד', וכדי שיהא לו למחר כח ללמוד, אפ"ה לימוד בפועל אין כאן, וממילא ירידה גדולה היא, כ"מ]. ולכן צריך שמירה מעולה לעבור הדרך, ולכן הק"ש על המטה שלו צריך להיות ביתר שאת וביתר עז. ולרש"י רשימות מלאו רמז לחיזוק כק"ש

זו מהמסנה נצבת (פ"כ מ"ה) הקש (רמז לק"ש) ש"ג מטה לא יענע כידו (קלת התעוררות) אלא יענע כגופו (עם כל גופו וכחו)! חיזוק הוא לנו, כך שמענו מהנה"י שא"ה נ"י מרבו שליט"א בחיילד, ומקורן כדור! ואם אדם אינו לומד מוסר כל יום ויום ודאי יש בזה סכנת נפשות של ממש. וע' במ"ב סי' א' סק"י"ב על החיוב לכל אדם ללמוד מוסר. ובפרט כעת מבקשים להתחזק בזה לזכות מו"ר הרה"ג מענדיל שניאור זלמן ב"ר שלמה צבי אטיק זצ"ל לעליית נשמתו הטהורה עוד דרגות בג"ע, ע"י לימוד מוסר כל יום, בפרט בעניני אהבת הזולת. דבזה עלה ונתעלה ובנה רוב גדלותו. ורואים קצה מן הקצה ממעשה הנורא שהי' לפני כשלשים שנה, שא' מתלמידיו הי"ו תינה לפניו צרה (גדולה) שנמצא בה - שחיפש ולא מצא מי שיכול להשגיח על התנור באפיית מצות חבורה שלו באופן שיהי' בכל ההידורים, (ואין צרה גדולה מהרחנויות!) האם הרב יכול להציע על א' שיכול לעזור. וענה לו מו"ר זצ"ל – אני אבוא! תמה התלמיד ואמר - ח"ו, לא הי' לי אפי' הו"א שהרב בעצמו יבוא (בפרט שהי' לו סדרים כסדרן בלי הפסק כלל, ובלי רגע לעצמו, וב' כוללים תחת פיקוחו, ועוד ועוד). ענה לו מו"ר בענותנותו – האם באנו לכאן לאכול טשולענט?!! כל מציאות שלנו היא כדי לעזור להזולת! – והכל מתוך אהבת הזולת. (ע"ע בהקדמה לספר נפה"ח דכן אמר הגר"ח וואלאזין לבנו תמיד!) ואשרי מי שעושה חסד גדול עבורו כעת שצריך לכך עד מאד בעולם האמת, דאין סוף לדרגות שהוא יכול להגיע. ובודאי ישלה הבורא ית' ישועה גדולה לכל העושה בעדו!

ב) האם עזר מה שצלק לאנן ופחד?

שוב רואים כמה וכמה הקב"ה אוהב אותנו – שמראה לנו באצבע שכל הדאגה, וכל הפחד, וכל ההשתדלות עושה היפך המכוון. ועל ידי זה הוא ית' מציל אותנו מהטעות החמור לחשוב כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה! אשרינו! דכאן רואים - כל מה שעשה כדי לקלל לא עזר לו אלא ההיפך הגמור - לברך! וכן ידוע המאמר של הגר"ח שמואלביץ זצ"ל ששמונים (מה שקורין) אחוז, תשעים

אחוז, **תשעים וחמש** אחוז (!) מהשתדלות שאדם משתדל, עושה **היפך המכוון**.
(אפשר לשמוע בקול הלשון וכדאי, וכדאי).

ומעשים לרוב ידועים ומפורסמים, וכל א' יש לו כל מיני מעשים כאלו כל יום – אם רק יהי' ער לראות מה שקורא לו ולשלו – מה שעושה והתוצאות. וכגון העובדא שהי' בבחור אחד שהי' כבר כמה שנים בשידוכים, ולא הלך לו, או נקרא הלך לו דניצל **מהאינו** שלו!

[והאמת היא דכל א' שנמצא בפרק האיש מקדש (או בפרק אשה נקנית) – סוגיא דשידוכין, יש להכיר יסוד זה – **דכל פעם** שבאה תשובה מהצד השני **לא**, הוי בשורה **משמחת** שכמעט אין כמוה – דגילו לנו חכמינו נ"ע [תשובות הרמ"א סי' ס"ה, ועוד מובא במשלי במצודת דוד, ועוד בפמ"ג סי' תרע"א] **שאיין שמחה כהתרת הספיקות!** ועוד דאפי' אם קשה לו לקבל תשובה זו, **בפרט כשחשב הוא שודאי יגמר עם ההיא (או חשבה היא שיגמר עם ההוא)**, ובדמיונותיו וחלומותיו בחר כבר מקום החתונה, וזמן החופה וכו', וכדמצוי בכאלו, יש כאן משום (גמ' ברכות נ"ד. ונפסק להלכה ע' שו"ע רכ"ב ס"ב ומ"ב שם) **חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברכין וכו'** – בנפש חפצה ובשמחת הלב – בלי שום ספיקות או חששות, אלא לדעת שמן השמים הוא, **ולטובתו**, וע' במחבר שם עוד חיזוק. ולהכיר שאם הי' גומרים שידוך זה ע"י איזה תחבולות או לחץ **וכדומה**, הי' חי בצרות צרורות כל ימי חייו, ד' ירחם, **וחסד ד'** הן שהצד השני אמרו **לא**, וחובתו לשמוח לקבל באהבה ולהמשיך הלאה.

בפ' חוקת תשפ"ד מצאנו בכתבים של **הגר"א מיללער זצ"ל** דברים נוראים ונעימים על **הטובה גדולה** שאדום **לא הרשה** כלל ישראל לעבור דרך ארצם ליכנס ישר לארץ ישראל, שאע"פ שהיו הרבה (כן שיער הוא) שהי' להם **אכזבה נוראה וצער עצום** מכך, אבל האמת היא **דלא** שאדום אמרו **לא**, אלא הקב"ה אמר **לא (ופשוט הוא אלא מרוב פשטותו שוכחים המציאות! כידוע [וכמו] כן ככל שידוך שזל השני אמרו – לא! – יש להורות כל, ועי' לקמן)]** והי' טובה עצומה – שע"י זה ניצלו כלל ישראל מלהתערב עם אומה זו, עם כל **טומאתה**, בין בדעותיהם בין במנהגייהם בין **בתאווותיהם**, וכו', ומי יודע כמה מכלל ישראל היו נופלים בידיהם, וחורבן נורא הי' יכול להיות, אלא הקב"ה הטא דרכם של ישראל מעליהם להצילם! [ומובן כמין חומר הסכנה על בחוריו חמד, ד' ישמרנו]. והוא זצ"ל מאריך שגם כל האניט-סאמיט'ן (אנטישמיות) שיש בעולם – הכל **טובה גדולה** עבור כלל ישראל, דהכלל **שעשו שונא את יעקב** הוי **מגן וישועה לכל כלל ישראל** – כדי שלא יתערבו עמהם, אלא זה כמו גדר גבוה להפריד בין הטומאה להטהרה, שלא יטמאו או יטעמו ויאובדו לנצח, ר"ל. ומאריך עוד עד כמה הי' הטובה של כל געטו (מקום סגור שהגויים סגרו בו היהודים בתוך כמה רחובות בעיר זו או זו, כידוע בכל הדורות) דע"י נשארים **כולם צדיקים כולם אהובים** לד' אליהם!

והוא הכריז (או ביקש שגדולים יכריזו) שכל אלו שיצאו ממקומות שגרו חרדים לד', ועברו לגור במקום יותר עלעגאנט (כאילו) וגרים בין הגויים – **שכולם יחזרו** (מיד) לגור בבורו פארק או פלאטבוש או וויליאמסבורג, וכדומה (וכמו כן בארץ ישראל נוגע לפעמים, כידוע), דזה כל הצלתם **והצלת צאצאיהם!** ומוסיף שדבר פשוט הוא שאם צד השני אומרים **לא** (או שאר תירוצים – כידוע – שהם כמו **לא**) בהצעת איזה שידוך, מוכח שזה **הצלה שאין כמוה**, דאע"פ שיחשוב הבחור או הנערה שזיווג זה נראה כ"כ נפלא, **ראי' ברורה** שאם לא יצא לפועל שודאי ע"י המניעה ניצל מלסבול **צרות צרורות, וחסד ד'** שהצילם מהסבל הגדול שהי' עומדים לסבול, ועליו (או עלי') **לשמוח שמחה נוראה** ולרקוד א קאדאטשקע!

והאמת שבלי יסוד זה בלבם, ספק גדול **אם כדאי** להם להיות בפרשה זו של שידוכים. וכל א' שמרגיש (או נערה שמרגישה) שבור(ה) ורצוצ(ה) כשארע דבר זה הנ"ל, ראי' ברורה שצריכים להתחזק **באמונה**, וגם **בבטחון**, שהכל יבוא בעתו ובזמנו, **ולא יעזור דאגה כלל**, וגם **לא** השתדלות מה שלא יהא, ונשמע בשורות טובות בקרוב ממש לכולנו, (ומודים על מה שזכינו, ומבקשים על הבא עלינו לטובה), אמנן.

ונחזור להנ"ל – היו כמה שיעצו (עצת המן, או אחיתופל, כ"נ) לבחור הנ"ל שיקנה פל. (הכלי הנע ונד), כדי שאם יש איזו הצעה שנראה טוב לו (ולה) שיוכלו השדכנים להודיע לו **מיד**, דהא אמרו חז"ל (מו"ק י"ח:): **שמא יקדמנו אחר!** (ואמנם מפורש בגמ' דהכונה ברחמים, ופי' רש"י **ברחמים – בתפלה**, והאמת היא מי הוא הפתי שיתפלל להשיג דוקא זיווג זה או זה, דהא מבואר שם בגמ' שסכנה **גדולה** להתפלל כן, אלא ודאי אין לחשוש לדבר רחוק כזה, ואפי' אם יש צד שיקרה באיזה פעם, וכדמשמע בסי' תקנ"א ס"ב ממה שמותר להשתדך **גם** בט"ב עצמה מפני שיש צד זה. נראה דלא אמרו כן אלא להקל בהרחקה דרבנן (דבין כה אין איסור מעיקר הדין) וכדי שהחתן לא יהא לו דאגות אחרות **אלא אך ורק** דואג **ומיצר** על חורבן הבית, לכן התיר, כנ"פ. ועוד לזאת דאם משום תפילה של השני, והא אפשר שגם הוא יתחנן לד' שאחרים לא יתפללו על זה! (אלא אין סומכים על תפילה שלו לכלל העם לכן מותר בט"ב

וכנ"ל משום דאגות, כ"נ). **ואין לדאוג כלל!** אבל דבר ידוע לכל – **שמי שדואג, דואג כבר על הכל! מה שלא יהא**). פל. הוי חורבן נורא בהתמדת התורה ומסלק (הרבה, או רוב, או כמעט כל) דביקות בהקב"ה, כידוע, וכדברי כל הגדולים, ובפרט דברי רה"י דמיר הגר"א פינקל שליט"א שאמר במשאו הנורא (באדר א' תשע"ד, ושוב בריש אדר תשפ"א) בשער בת רבים **שזה מנתק נשמת המחזיק מהתקשרות אל בוראו וגורם להיות אדוק בו ולא לתורה ומצוות**, עיין היטב בדרשה שלו שהובאה לדפוס (נוכל לשלחו בל"ג בפאקס לכל המבקש, ע' בסוף הקונטרס הדרך לזה). ולא הרפו המסיתים האלו אלא באו שוב ואמרו לו שאתה **מאבד עצמך לדעת** כשאתה מונע את רכישת הפל! ושוב דחה אותם והכריז – **דהכל מן השמים! בפרט** עניני שידוכים **דהקב"ה** הוא, והוא לבדו, מזווג זיווגים. ואין שום צורך לעזור הכל יכול שהוא יכול הכל **גם בלי עזר האדם!** וטענו שוב והא יש לכולם **וצריך לעשות השתדלות**, ולהיות **נורמאל!** (??).

ודחה אותם שוב ושוב, ואמר חדא – **דאין עושים מה שכולם עושים** כשאין דעת הגדולים נוחה בזה **ווע' צסוף הפרכסה דעת כל הגדולים זל"ל ויכלחט"א שאין לרכוש כלי זה – כן הכסרי! – כלל!** ועוד דאומרים מהרב זצ"ל (הבריסקער רב זצ"ל) **דכל השתדלות בשידוכים אינו אלא לרגע הנערווען**, ואני רגוע שיבוא בעתו ובזמנו! אמרו לו – איך אתה סומך על שמועות, דהא לא נמצא כתוב כן מהרב זצ"ל בעצמו בשום מקום! וטען הוא בחזרה – דכן כתב **הגר"א!** ושאלוהו – איפה מקור לדבר זה? ענה ואמר דמובא ב**סידור מאורי הגר"א** על שיר המעלות (אחרי מנחה בשבת) מיהל אור ביאור ההיכלות רנ"ה, וז"ל, אמר (תהלים) **בטוח בו בכל עת** שהוא סוד הזיווג כידוע ואמר **שיש לבטוח בזה על ד'**, כמ"ש (מו"ק י"ח:): מן התורה וכו' שמהשם אשה לאיש, ע"ש. וכמ"ש (תהלים) **אם ד' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו**, שהוא, הזיווג, שנקרא בנין בית כידוע, ואמר **אם ד' וגו', ששוא הוא עסק בני אדם בענין הזיווג שהכל מאת ד'**, עכ"ל היהל אור המובא בסידור שם, ע' בפנים.

ובהמשך להנ"ל – טענו נגדו שכל זה טוב ומוצלח בשאר בני אדם, אבל אצלך כבר בא היום שצריך **לזרז** הענין וכו' וכו'. [ומאמר המוסגר שא' מחשובי ב"ש הי"ו שאל א' מהרבנים החשובים שליט"א דשם אם כדאי לעשות מה שקורין **זירוז** כשראה שמתקרב שבת ועדיין אשתו במצב של מקשה לילד, ענהו – **אין לנו להתערב בהנהגת העולם של ד' – יש הרבש"ע, ברוך הוא וברוך שמו!** ודבר נאה הוא **עד מאד**. ולבסוף בנס הכל הסתדר **לפני** שבת]. וענה ואמר – מי יכול לדחוף – שטופען די באן? (מי יכול לדחוף הקרון של מסילת הברזל כאשר הוא נמצא עלי'??) והא אנחנו נמצאים **בידו של הקב"ה!** עוד לזאת איך אפשר לחשוב שכלי הזה, שמהרס את רציפות הלימוד של **אלפי בני תורה**, יכול לעזור לבנות בית של תורה??

וענו לו אעפ"כ אין עצה אחרת – שהרי איך השדכן (או מה שיש שקורין שדכנית, ר"ל, וחס מלהזכיר שבחור ידבר עם כגון זו, אלא דוקא שאם הבחור תדבר עם השדכנית, והאמא תדבר עם בנה. ואפי' זה לא מדובר כאן [שהשדכן ידבר עם הבחור]! אלא באלו שנהגו בדרך זו (היינו שהבחור והנערה מחליטים לעצמם) שחידשו המתחדשים [וע' לקמן מהספר מכתב מאל"י ח"א עמ' ע' **שמתאונן** על דרך זו **מאד**, ומביא שבדוק ומנוסה **שלא זו הדרך!** וגורם הרבה גירושין, ר"ל, ע' לקמן]. וכאן המעשה בא' מכגון אלו, אבל פשיטא ופשיטא שאין לבחור לדבר עם מה שקורין שדכנית, ולא כתבנו כאן אלא עבור אלו שטועים בזה [ביודעים] ובלא יודעים, וחושבים שאין עצה אחרת, **ולא היא** ושבו איך השדכן יכול להודיעך על איזה הצעה שטוב לך באופן **פלאי??** ענה שוב – **הרבה שלוחים למקום!**

וטענו – מי הגיד לך שלא זה, הכלי הזה, השליח כאן?

ענה – לא מסתברא.

ואלו לא הרפו [וכדברי חז"ל (ברכות ס"א). **דיצה"ר דומה לזובב**, כשמפריחים אותו מצד זה בא מצד אחר, וכו' וכו'] עד שלבסוף נכנע (**בעוה"ר**) וקנה פל. – הטל. הנע ונד (שדומה לקללת קין כידוע). ופשיטא בדוקא הסוג הנקרא כשר (והעמקות בתיבה זו – שרה"י דמיר הגרנצ"פ זצ"ל תמה – איך אפשר לקרות דבר המשחית – **כשר?** אלא הפירוש הוא, כ"נ, שאם ישים כלי זה תוך איזה סיר מלא מים רותחים הסיר נשאר בכשרות! [וכן כדאי לנסות למעשה! ואע"פ שאין זה אלא דרך צחות, **אבל** כיון שחתן א' אמר לנו בליל א' דר"ח תמוז תשע"ט **שהוא החליט שלא יהא לו ולא לביתו פל. אחרי החתונה** – ואמר שהחלטה זו באה מחמת מה שקרא בקונטרסים אלו, א"כ מותר הצחות, כ"נ, ואולי יש כאן עוד היתר משום ליצנותא דע"ז (ע' גמ' מגילה כ"ח: ועוד), דהתירו חז"ל!].

ובאותו יום (!) א' מהשדכנים התקשר אליו להציע הצעה **נפלאה**. והוסיף השדכן שחשב להציע זאת לבחור אחר, וחשב שמי שהוא יתפוס **תחילה** לו

יציע, ונס (!) שהי' לו פל. דלכן השיגו **מיד**, משא"כ השני דלא הי' בביתו, ונעבאך הוא (?) שאין לו פל. ולא תפסו!

למעשה נפגשו, והי' נראה שהכל הולך באופן הטוב ביותר, ממש הרגיש שפה משותפת (וכאילו שצריך כך, דהכל דמיון כידוע, אבל כך הדרך אצל כמה, וכן"ל), וגם היא מצאה חן בעיניו בכל השאלות ששאל [דרישה וחקירה – וכאילו הוא יודע מה הוא צריך כדי לבנות בית – והא הוריו יודעים הרבה יותר טוב, דהם כבר עברו החיים, ויודעים מה שטוב, ובפרט מה שטוב לו (או לה) – אלא מה – שואל הבחור – אסמוך על הורי? והלא דרך זה משנות בין הביניים! והם מדור הקודם! והיום נשתנה לטובה (??), שהבחור והנערה בודקים א' את השני (במאה בדיקות וחקירות) עד שבטוחים שזה הבאשערטע (המוזמן מן שמיא) ויש אומרים דלרוב רובא שמיא מאן דכר שמי' – דלא תמיד מתייעצים עם דעת עליון] **בלי שום ספק!**

ואם תשאל, למה היום יש כ"כ הרבה גיטין, ר"ל, הי' צריך להיות **ההיפך הגמור!** הנה האמת היא שכך הקשה הגרא"א דסלר זצ"ל, כמו שנזכר לעיל, בספרו **מכתב מאלי** – ותיריך כנ"ל **שההורים יודעים יותר טוב מהבן או הבת**, וכותב **הלואי שכולם יחזרו לדרך הישן והישר לעשות כמו מנהג של שנים קדמוניות וכמנהג ירושלים** של היום (ועוד הרבה קהילות) שההורים מבררים הכל ומחליטים הכל, והבנים והבנות סומכים עליהם – וכולם שמחים, דיוודעים שזה הבאשערטע (מאת ד' היתה זאת), ומיישבים לאט לאט את כל החלוקי דעות ואת כל ההבדלים שיש ביניהם (דיוודעים נאמנה שזו היא המציאות תמיד בכל זוג – חילוקי דעות וכו', ומוכנים לזה ומקבלים **בשמחה**).

משא"כ אלו הנ"ל (שבודקים וחוקרים – והרבה מהתשובות שעונים צד השני אינו אלא מסוה זמנית, וכן של **שקר**, ויפ' של **הבל**, כידוע) **נופלים בעצבות וביאוש** כשרואים שאחרי כ"כ הרבה בדיקות וחקירות לבסוף, אחרי החתונה, מרגישים שנפגשו עם **רחל** ובחופה הכניסו לו **לאה!**!! וחושבים שא"א ליישב **התהום רבה** שיש ביניהם, ולכן מחפשים גט, ד' ירחם, וחושבים שבדאי בפעם הבא יבדקו יותר טוב (!) וימצאו הנכונה, ר"ל מהאי דעת', **וד' הטוב ישמרינו מכל זה**, ויגדור פרצות שבהיכל (דהזיווג כבנין הבית, וכן"ל בדברי הגרא"א, ומרומז לבנין המקדש, כ"נ, וע' בתהלים קמ"ד – **בנותינו כזויות מחטבות תבנית היכל!**) וכולם יחזרו לנהוג **כישראל סבא**.

[שו"מ שגם המלבי"ם בפרשת כי תצא בתחילת חמישי עה"פ כי יקח איש וכו' **והי' אם לא תמצא חן וגו'**, כתב כדברי המכתב מאלי, ועוד יותר חריף, ע"ש היטב. (שמענו שזה מדברי התלמיד של המלבי"ם שהוא השלים פירושו על התורה, אבל ידע דעת רבו בזה, כ"מ, ועוד דגם הוא הי' אדם גדול מאד), ועל פי שנים עדים יקום דבר, כ"נ].

והי"ר שלא נשמע עוד על שום גירושין, ולא על שאר דברים כואבים, כגון מה שמצוי בעוה"ר כ"כ הרבה צרות **בשלו' בית**, וכ"כ סירוב **לוותר!** ועוד יש צרה גדולה שבכמה וכמה משפחות יש חמש או שבע ואפי' י"א (!) בנים ובנות מעוכבים בשידוכים. ותפילתינו שלא ישארו כל המבוגרים ומבוגרות (לא לפי!) להמתין לזיווגם עד שקורע הלב, אלא ישיגו את שלהם כעת ממש! וממילא יתבטל הדבר ולא יתרבה עוד מה שהי' עד עתה שכמעט אין משפחה שאין בה גירושין, ל"ע ול"ע, מכאן ואילך יהא רק **שלו' ואחדות**, ויעיר קינו להושיב יחידיים ביתה, אמן סלה].

ונחזור למעשה הנ"ל – שהפגישה עברה בשלו' ושלוה. ולמחרת קיבל התשובה מהשדכן – בהחלט גמור – **לא ולא**. אין מה לעשות – הצד השני אינו רוצה להמשיך. וכל עולמו חשך בעדו, אבד כל טעמו בחיים חיותו. [וסימן מובהק הוא שהוא אינו רואי להיות בשידוכים וכן"ל – דכל מי שאינו יכול לקבל תשובה לא, מוכח שעדיין ילד הוא, ואינו ראוי ליכנס בקהל ד' ע"י נישואין] ע' רש"י עה"פ (כי תצא, רביעי) **לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ד'** – **לא ישא** [ישראלית!] דלחיות חיים בעולם (הגדול) צריך להיות **מוכן למכשולים**, ולדברים שאינם הולכים כרצונו – דבלא הכנה זו וכח זה, לא יצליח, לא בחיים, לא בשלו' ביתו, לא בחינוך ילדיו, ולא בעבודת ד' כלל, וכלל, בדוק ומנוסה].

וכעין הנ"ל יש גם הנסיון לקבל **בשמחה** כשמבקשים להתקבל לשיבה זו או זו ואומרים שאין להם מקום בשבילו (ולהבדיל בבנות שהסעימנאר ענו להן לא! אין אנו רוצים לקבל אתכן) והגדול (היינו בחור אחרי בר מצוה דינו כגדול, אלא ליידער (למרבה הצער) יש שנשארים בקטנות (המוחות) עד כ' ועד ל', ד' ישמרינו) מקבל באהבה, ויודע שהכל נגזר מן השמים, והכל לטובה עד שאין טוב כמהו!

ופשפש הבחור וחיפש – מה הי' לא טוב – מה הי' לא טוב?? וחזר במחשבותיו על כל השיחה הנעימה מתחילתה עד סופה שוב ושוב, ולא מצא שום דופי, והי' פלא בעיניו. וממילא הי' טרוד כל היום וכל הלילה, לא היתה תפילתו תפילה ולא תורתו תורה, עד שאחרי איזה שעות (שהרגיש הוא כשנים שלימים!) שמע הטעם, וכמעט התעלף! שתשובתה להשדכן היתה דאין רצונה מי שמחזיק פל,

ואפי' אם רק עתה קנה, אין זה בשבילה, מה שלא יהא! מי שיכול להחזיק דבר המהרס גדולים באיבם אינה מוכנת לקבל כלל! ושלו' על ישראל! הנה רואים תוצאות של **השתדלות! השתדלות! השתדלות!** ועלינו להתבונן טובא – **למה** לא לומדים מבלק? **למה** לא לומדים מבלעם [ע' לקמן תשו' י' חלק (ב)] – **למה?** **ובעניני שידוכים** ונישואין נראה לציין כאן כמה פרפראות חכמה – **חדא** מה ששמענו מהאיש מרומם מעם (הרה"ג ר' א"כ שליט"א) בשם ת"ח אחד מתמיד עצום ומחשובי קרתא דירושלם בהבנת הגמ' (ברכות ה.) במערבא כי נסיב אינש איתתא אמרי ל' הכי מצא או מוצא, מצא דכתיב (משלי י"ח כ"ב) **מצא אשה מצא טוב**, ומוצא דכתיב (קהלת ז' כ"ו) **ומוצא אני מר ממות את האשה** [ע' בבאר מים חיים כלל א' אות י"ג לתרץ למה אין כאן משום **לשה"ר**, ע"ש התירוץ שלו שהי' דבר מפורסם אם היא כ"כ רע, וצ"ע דהא ת"ח בעצמו לא רצה לסמוך על היתר זה למעשה, וי"ל. ועוד דלכ' הי' יכול לתרץ שהי' **לתועלת** – כגון דאם הוא יאמר שמר ממות נסביר לו איך לשמוח באשה רעה – שמציל אותו **מכל** עונשי גיהנום!! וכדברי הפלא יועץ (ערך אשה) **דכמעט** כדאי להתפלל לקבל אשה רעה דהא משתכר **נורא נוראות!** ע"ש, וצ"ע.ג. ועוד דהי' יכול לומר דלא שאלו אלא אמרו לו (וכלשון הגמ' וכלקמן) והיינו שאמרו שכך הוא דרך העולם – לפעמים כך ולפעמים כך! ושוב צ"ע.ג. (ואין להקשות מי הי' השדכן אם הי' כ"כ מפורסם? דהוא לכ' גם הוא, החתן, כך, כידוע. ועוד לזאת יש מעשה בגמ' כדלקמן שרואים כח יפה של שדכנים, ודו"ק)], והת"ח הנ"ל הסביר שלא שאלו את החתן אלא אמרו לו שאם אתה מצא היינו לפעמים אפשר למצוא (מצא אשה – שהאשה כשהיא מחפשת אותך במשך היום מצא אותך בנס וכדומה) והרבה פעמים לא יכולה למצוא אותך כיון שאין לך פלאפון! (ברוך ד') אז מצא **טוב!** אבל אם מוצא – שאתה מצוי בכל עת – דיש פלאפון, ר"ל, אז זה מר ממות, כי מיתה אינו אלא רק פעם א', וכאן יש ביטול תורה בכל עת ובכל שעה שוב ושוב, ודלא יליף קטלא חייב על כל רגע ורגע! (ע' אבות פ"א מ"ג). ויפה פירש, ונזכר שלכל הפחות כל **החתנים** וכל **הכלות** החדשות יזכו לנזור כליל מכל פל, דכל ההתחלות קשות, ואם עומדים איתן בתחילה זוכין לגדלות בסוף, אמן.

ובאותו ענין מצאנו בחז"ל **מעשה נורא**, מעשה נורא **ממש** – מלא מוסר, מלא חיזוק **בבטחון**, ומלא **שמחת החיים** במה שיש לך, ומלא **שלו' בית** והכרת גדלות הזולת – **בגמ' נדרים** (ס"ו: מובא מעשה שהי', וז"ל שם – ההוא דאמר לה לדבייתה קונם שאי את נהנית לי עד שתראי מום יפה שביך לר' ישמעאל בר' יוסי, אמר להם שמא ראשה נאה אמרו לו סגלגל, שמא שיערה נאה דומה לאניצי פשתן, שמא עיני' נאות טרוטות הן (עגולות כמו של יונה!), שמא אזני' נאות כפולות הן, שמא חוטמה נאה בלום הוא, שמא שפתותי' נאות עבות הן, שמא צוארה נאה שקוט הוא, שמא כריסה נאה צבה הוא, שמא רגלי' נאות רחבות כשל אווזא, שמא שמה נאה לכלוכית שמה, אמר להן יפה קורין אותה **לכלוכית** שהיא **מלוכלכת** במומין ושריני, עכ"ל חז"ל הקדושים. ורואים **בטחון** שהיא היתה מוכן שיבדקו אע"פ שידעה שאין בה **כלום!** אלא **בטחון**, וזכתה לה! וכן אנחנו – **נתחזק** עוד ועוד.

ועוד לימוד מדברי קדשם שמלאים (תמיד ובפרט כאן, וע' לקמן) סתרי תורה! להשפיע טוב לכל העולם – שיש לאדם לראות **הטוב** שבאשתו, אפי' אם זה דבר קטן מאד, ואפי' אם רק **ששמה ראוי להסרונות שלה!** ויש כאן משום טוב עיין וממילא מברך (מבורך!) ומתברך! והגרא"א מיללער זצ"ל סיפר כמה פעמים איך שאנשים מתקשרים אליו ואומרים שקשה להם שנשיהם מוסיפים על משקלם עוד ועוד, ומפריע להם מאד. והי' עונה להם שאין זה מן היושר – דלמה יסתכלו על פרט א' לרע כשיש לה כ"כ מעלות – תביט על הטוב שבה ותתבונן בו עד שרואה יופי! והגרא"א מאנדעל שליט"א (מגידולי וגדולי נאוויראדאק) סיפר על הרבה מנאווארדאק שפרקו מעצמם כל החיצוניות בענין זה, וקיימו בעצמם דברי שלמה המלך – **שקר החן! והבל היופי!** וחיו עם נשיהם בשלו' ושלוח אפי' כשנשיהם היו הכלה נאה וחסודה של בית הלל! והי' עשירים (שמחים בחלקם) בלי שיעור! ולא כמו הדור יתום שלנו שאם יש איזה פרט קטן שלא כרצונם כבר שבורים ורצוצים, **נעבאך! נעבאך!** (מסכנים הם עד מאד) כל **החיים**, ד' ישמרינו ממחלה המדבקת הזו! והעיד הגרי"מ שליט"א הנ"ל שהאלטער מנאווארדאק זצ"ל כתב ג' אלפים מעלות על א"ח!

ועוד לימוד מכאן בענין **שלו' בית** – והוא כשאדם מרגיש שחסר שלו' בביתו צריך (לפעמים) להתיעץ עם רבו מה הדרך לשפר מצבו – כגון הכא שרצה ההוא גברא שר' ישמעאל ב"ר יוסי יעזור לו לחיות **בשלו'** עם אשתו. ושמענו פעם מה שאמר אדם גדול זצ"ל כששאל את פיו על א' שאינו יודע להשית עצות בנפשו לגבי איזה דבר באשתו שמפריע אותו מאד, ולא ידע אם מותר לו להגיד לה, וכדי לחלצו ממצבו (דלא עזר לו ההתבוננות הנ"ל בשאר מעלות' כיון שזה בלט קצת), והגדול ענהו שיש לו לסדר שאיזה אשה יתן לאשתו עצה, בדרך אגב, בענין זה, והי' לההוא אור חדש בהנהגת ביתו. [ולימוד גדול הוא **לכל הדומה והדומה לדומה**, כשאדם רוצה לעזור להזולת איזה דבר הדרך

הסלולה היא למצוא מי שיכול למסור לו בדרך אגב. כגון קושי שבחור א' הביע בפנינו שהוא רוצה להתחיל לעשר כל מה שאוכל [וכמו שכתבנו בשו"ת זה כמה וכמה פעמים שכן **חובה** על כל א' לעשות – ואם היו יודעים ההמון עם עד כמה שאלות יש בזה (היינו לאכול בלא לעשר בעצמו), ובודאי לא היו אוכלים עוף אם היו כ"כ שאלות עליו כמו שיש בכל דבר שגדל בארץ ישראל **אפי' אם יש עליו ההכשר הטוב והמהודר ביותר**, שאל ותשמע, אלא פשוט **מחסרון ידיעה** ולכן מקילין. וכבר הבאנו המעשה שא' מחשובי בחורי דירושלם (שהוא עוזר לנו באופן **נפלא**, נפלא **מאד** כל שבוע ושבוע, ויהא מקורו ברוך! וברכה מאיתנו לעוד שמחות!) הלך פעם עם הזיידע (סבא) שליט"א שלו לאיזה גורן גדול של פירות טבל, והזיידע שממונה מטעם הבד"ץ של העדה החרדית עישר הפירות שם, ואחרי שעישר, קנה לעצמו (משם) כמה ק"ג, וכשבא לביתו ראה הנכד איך שהזיידע עישר שוב הפירות! וכששאל את פיו לפשר הדבר – ענה לו בפשיטות שיש לאדם לעשר **בעצמו** בביתו, והסביר טעמו ואמר – דהאם אתה יודע **כמה שאלות יש כהיום של שותפות עכו"ם**? (שוב ביררנו המעשה – בתמוז תשפ"א – אצל הזיידע בעצמו ואישר הדברים – ועדיין אנחנו רק כלי שני ואינו מבשל! אבל **לחוש מיבעי**!)), אבל דא עקא שהבחור הנ"ל שרוצה להתחיל לעשר הכל, יודע שאם יעשה כן וועט שטערן די טאטע (זה יפריע לאביו) לא שלא ירשה לו, אלא שידוע שיפריע אותו זה שהבן עושה שלא כמסורת אבות, דהא אביו (של האבא) לא עישר דבר שיש עליו הכשר וכו'. והנה בתחילה נסינו להסביר לו שבעצם אין חשש כאן משום מסורת אבות – דהא כל דבר שעושה יותר בדיקדוק אינו נכלל **באל תטוש** כלל וכלל, ויש לנו על זה **הוראה ברורה**.

וא"כ אין זה באמת הטענה של האבא – אלא כרוך כאן בהקושי שהאבא ירגיש שאם בנו יעשר מה שאוכל, יש כאילו רמז שהאבא הוא מופרך, **וכבודו נפחת** – מחשבה שלא כדת (כדעת) ודלא כדין אבל **כך דרך היצר**.

ולכן **העצה היעוצה** הוא שהבן **ידבר עם רבו** של אביו, ולבקש ממנו שהוא ימצא דרך לדבר על לבו של האב. ולפעמים עדיף שאיזה חבר של האב יגיד לאבא זה, בדרך אגב, כגון לומר לו אתה יודע מה ששמעתי באחרונה שבן של פלוני התחיל לעשר כל מה שאוכל, ואביו בתחילה חשש שיש כאן משום אל תטוש אלא שוב התבונן **ושמח שמחה גדולה** דהא ראה שבנו הוי בגדר **מבקש!** – דאע"פ שהוא בעצמו אינו נוהג כן אבל שמח שבנו רוצה לעשות עוד ועוד עבור הרבנו של עולם, וכו', וכו'. ועי"ז יתיישב דעתו של האב ויכול לעשות ברוגע. ואם לא יזכה למצוא כנ"ל עדיין יבנו מגדולי עולם שיש לו לעשר אבל יעשה מה דאפשר בצינעה.

ומעשה מחריד ידענו והוא קרוב ליסוד הנ"ל, על א' מחברינו שכשבנו ה' בן עשר או שנים עשרה (מעשה שהי' בשנת תשנ"ח בערך), רצה לגדל פאות ולסדרן לפני אזנו ודלא כאביו (שלא גדל פאותיו כלל או שהחביאם אחרי אזניו – לא זכור לנו מה הי' המעשה בזה). ואביו מחה בידו **מחאה נמרצת** – וכששמענו הדבר הי' קשה בעינינו **מאד**, ופחדנו מה יהא בסופו. וכך עלה בגורלו שבנו הלך בדרך המחדשים וגדל (ומגדל) טשופ גדול (עד היום) וכיפה שלו כמעט בטל בששים על ראשו ופרק מעליו המעיל והכובע, ואע"פ שלומד קצת עדיין אינו אלא פועל פשוט, והדורות פוחתים והולכים, **וצריכים רחמנות**, וד' הטוב יגדור פרצותינו ונשמע רק **בשורות טובות**, ונדע **איך לחנך**, ואיך **לוותר**, ואיך **לשמח ולעשות רצונו ית' תמיד**, אמנ.

(ג) **מה פי' ויגר מואב?**

דאגה. וידוע שדבר זה אינו אלא עבור גוים **בלבד**. דמדה זו אינה לכלל ישראל **כלל!** והא דכתיב **אשרי אדם מפחד תמיד!** תירץ הגמ' בברכות דף ס. ההוא **בדברי תורה** הוא דכתיב. ואפי' בד"ת לא שמפחד **סתם**, אלא מפחד **שמא** ישכח תלמודו, ולא שמסיים בכך, וכאילו יש איזה היתר לדאוג עכ"פ על זה, אלא מסביר רש"י **שכל ההיתר דאגה שמא ישכח, אינו אא"כ ע"י זה הוא יחזור עוד ועוד על תלמודו**, ע' בגמ' ברכות הנ"ל ברש"י ד"ה בדברי תורה, ודו"ק היטב. ונפלא להמבין. והמחליט לבדוק דאגות שלו ולסלקן, **מאושר הוא**. [ולאו מקרה הוא שתוס' בגיטין (נ"ה: ד"ה אשרי) מביא כל זה בתחילת הגמ' שמותר ללמוד **בט"ב**! ונראה דזה **תיקון לחורבן**, ודו"ק].

ולענין חזרה על לימוד עד שנקבע בלב – א' מן הקוראים החשובים הי"ו שלח לנו פירוש נאה מחכם א' שראה בדברי הירושלמי ברכות פ"א ה"ה (דף ט. בדפי וילנא) **והגית בו יומם ולילה** שתהא **הגיות** היום והלילה שווין, עכ"ל הגמ'. והסביר הנ"ל שלימוד התורה ביום צריך להיות עם כל החושים באופן כזה שייכנסו ד"ת בקרבן, עד **שבליילה יהיו מחשבותיו והגיון לבו במה שלמד ביום**, עכ"ת, ונפלא הוא.

והביא הנ"ל עוד מדברי החת"ס (או"ח סי' קנ"ו) דטעמו של הרמ"א (סי' תקנ"ג ס"ב) במה שמביא – **ונהגו שלא ללמוד בערב ט"ב מחצות ואילך כ"א בדברים המותרים בט"ב**, דכיון דכל מה שלומד **מחצות ואילך** עדיין מחשבתו עליו והרהוריו גבי' בלילה ונכנס לאבל כשהוא **שמח**, ולכן אסור **מחצות כנ"ל**.

ע"ש. ועלינו **להודות** להקב"ה על מתנה טובה בתוך המתנה עצומה הנקראת יו"ט שקבלנו, ולהודות להמאיר עינינו, ולכל המעוררים ו**מאירים**, יישר כח. (ז) **מאי נפ"מ אס בלק הי' ראוי למלכות או לא (דמדכתיב צעת ההוא כתב רש"י דמינוהו עליהם לזכור פעה אע"פ שכלל הי' ראוי למלכות) – השאלה היא – מה מוסקי פרט זה בכל המעשה?**

אפשר בא כדי להראות לנו **השגחה פרטית** עוד ועוד. דכיון דלבסוף ניתוסף **ברכות ע"י בלק** (ולכן זכה לפרשה על שמו, כ"ג, ולימוד גדול הוא זה, הגדלות של **גרמה** לברכה! והרב אי"מ ק' הי"ו הוסיף לנו – דלמה לא נקרא הפרשה על שם **בלעם**, דהא הוא הי' **המברך**? אלא בלא הגרמה ע"י בלק בלעם לא הי' מברך – רואים הגדלות עוד של **הגורם את השני לעשות טוב**, וחזיון הוא, ויישר כח ובשו"ט לו, (כך כתבנו ברכה זו בשנה בחודש תמוז תשע"ח, ותוך השנה זכה לקיומה, ומבקשים על עוד בשורות טובות לו, ולכל ישראל, אמנ [כך כתבנו בשנת תשע"ט, ובשנת תש"פ זכה לבן זכר – ומבקשים שוב ושוב על יותר ויותר). רואים איך שהקב"ה הזמין אותו לכאן בדייקנות גדולה, **השגחה פרטית** בפרטי פרטים – **והכל לטובה**, וממילא מובן שאין לנו לדאוג על **שום דבר בעולם** – דהכל מכוון מן שמיא. **דכל החיים שלנו חטיבה אחת של השגחה פרטית, ברוך ד'!** וכמו כן מצינו בבעוז, שיום אחרי שנשא רות נפטר לעולמו – הכל במכוון עד בן רגע.

ומעשה בהשגחה פרטית בימינו ראינו כתוב על אחד שהי' צריך לשלם חוב של כמה אלפי דולאר ביום ה' בבוקר, ובלילה שלפניו עדיין לא הי' לו **כלום**, ובשעה אחת אחר חצות התקשר לשכן שלו, (לא הי' בו חשש גול שינה דדרכו של השכן בכך) ושאלו אולי אפשר לקבל הלואה לכמה ימים – ענה שיש לו בגמ"ח אבל צריך ערבים! הלוא הי', בשעה זו, עדיין רחוק מביתו אבל בקירבת מקום למקום תורה שלומדים שם עד מאוחר בלילה, וחשב שאולי ימצא שם איזה אדם שיחתום לו ערבות, ואע"פ שדבר רחוק הוא מן המציאות אבל בטחון מהפך **הרחוק לקרוב!** ולמעשה עד שהגיע לחפש ערבים הי' כבר ב' שעות אחר חצות, ובכל זאת **בטח** בבוראו שריקם אל תשיבנו, **ובנס גלוי** מצא שם א' שאינו מכירו כ"כ ובכל זאת כשביקש ממנו לחתום, הסכים **מיד**, והי' פלא בעיניו, [ויש לתמוה – למה, אם **בטח** באלקי ישראל, למה יהא פלא בעיניו? אלא אפשר דמפני עניות לא חשב שראוי לנס **גלוי**. ועוד צ"ל דנתעלם ממנו פירוש הקרא – (תהלים קפ"ט י"ג) **ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישיועתך** – **יגל לבי** היינו **עתה**, כשעוד **באמצע** הצרה **כבר שמח לבו**, דהא **ברור** לו שיבוא הישועה, וכדמשמע בבאיור הגר"א שם, וכן מפרשים בבית בריסק כידוע, כן אמר לנו הגר"י גאלינסקי זצ"ל הפירוש הנ"ל בשםם.

והואיל והזכרנו מדברי הגר"י גאלינסקי זצ"ל נכתוב עוד מאמר משמו – שמענו (מא' מבני עלי"ו) בשמו שבפרשת חקת רואים שמשה ר' אמר למלך אדום שרוצים לעבור דרך ארצו ודיבר עמו בעניני רוחניות (שעל שני' הי' לפרוע החוב להיות **גרים בארץ וכו'**, כמו שפירש"י, ולבסוף ענה – **לא**. אח"כ כתיב בפסוק **ויאמרו אליו בני ישראל וכו' ונתתי מכרם וגו'**, דיברו בעניני גשמיות – געלט – על זה כתב רש"י מגיד שמפני שנתחברו כאן להתקרב לעשו הרשע נפרצו מעשיהם וחסרו הצדיק הזה (אהרן הכהן). ופירש הגר"י גאלינסקי דהואיל ואח"כ באו לדבר בגשמיות כחפצם של אדום (כסף וזהב) זה הי' **ההתקרבות**! ע"כ שמענו – ונראה להוסיף על דברי קדשו – שכשמשא ר' דיבר בעניני רוחניות לא אמרו אלא **פן בחרב אצא לקראתך**, משא"כ כשכלל ישראל עשו **כעין השתדלות** (והיינו אם אפשר לומר כן כדי שנקח מוסר **ולא שמבינים אנחנו**, **ולא כלום**!) וככל השו"ת הזה דאינו אלא **לקחת לקח**, כמבואר כבר הרבה פעמים) **יצאו** אדום לקראתו **בעם כבד וביד חזקה!** כדכתיב בפסוק – היינו **שההשתדלות** עשתה **ההיפך**, ודו"ק].

ונחזור **למעשה** הנ"ל – דאע"פ שהי' פלא בעיניו אבל אין מעצור לרצון הבורא ית'. ותגדל ההשגחה פרטית בזה שאיש אחר, שגם הוא למד שם באותה עת, שאל (**מעצמו**!) האם צריך עוד ערב? דהא הוא **מוכן ומזומן** לחתום! והנה עוד **נס גלוי**, ידידע דאין דרך אנשים, אפי' מה שקורין אנשי שלומו, מוכנים מעצמם **להתנדב** לחתום ערבות, אלא **הכל יכול יכול** להאריך לו את זמן הפרעון! והי' זה עוד הנ"ל בעל הגמ"ח (בערך ב' וחצי שעות אחר חצות!) בדק אם יש (דוקא) ב' ערבים, ונתן לו ההלוואה. למחרת בבוקר נודע ללווה שהבעל חוב שהי' צריך לבוא אליו לקחת הכסף של החוב בבוקר **ורצה דוקא מיד בבוקר**, אמר לא' למסור להלווה הנ"ל (שחייב לו) שיכול להאריך לו את זמן הפרעון! והי' זה עוד **פלא** בעיני הלווה כיון דכבר ביקש ממנו להאריך ולא הסכים, אלא **הכל יכול יכול הכל!** אבל אם כן כאן הבן שואל – האם כל הנסים הנ"ל לשוא היו?

אלא העובדא עדיין לא נסתיים – שבליילה שלאחר מכן (שהי' ליל ששי), הזכירו איש אחר להלווה הנ"ל – אתה זוכר שבימים אלו עבר זמן פרעון של ההלוואה שלקחת ממני פעם? והלווה הנ"ל בדק בפנקסו ולא מצא כתוב שיש זמן פרעון לחוב זה, והתנצל ששכח לרשום בשעת ההלוואה זמן הפרעון [ו**מאמר המוסגר** – יש לדעת שדבר זה, שלא כותבין בשעת ההלוואה, מצוי אצל הרבה, ולבסוף

שוכחים לשלם (בזמן או בכלל!), ואפי' בני תורה נכשלים בזה, וגורם הרבה תקלות כידוע, אלא **החכם חי עם חשבון** – לעשות חשבון [הנפש כל לילה, וגם חשבון] חובות לאחרים, וניצול מהרבה דינים קשים, ד' ישמרינו]. המלוה קיבל ההתנצלות הנ"ל אבל דרש שיחזיר לו תיכף הכסף – ונתברר שסכום חוב זה ה' **בדיוק רב** הסכום כמו הכסף לשלם ההלוואה הראשון הנ"ל שקיבל הלוה כסף עבורה בליל אמש! וממילא ה' לו כסף מלא לשלם לזה. רואים שוב ושוב – הכל מכוון מן שמיא! ועלינו להתבונן מתי **אפתח** עיני, ואח"כ **אפתח** פי **בנשמת כל חי**! וממילא **אבטח** בק-ל **חי**! שהוא נותן לי כל צרכי, כל רגע מחיי! רואים שאדם יכול לקנות **מדת הבטחון** עד כ"כ – עד שיהא בנפשו והכל ע"י ריבוי **חובות**! ויש א' שמגלגל עם כחמש מאות אלף דולאר חובות, כל יום עשרות אלפים דולאר מגמ"ח לגמ"ח. וא' שאלו למה לא לבקש מנדיבים שיתרמו עבור הדבר (החובות שמגלגל הן מחמת עשיית חסד שאביו עושה) ולא יצטרך לסבול כך?!? ענה בתמיהה רבתה – **וואס וועט זיין מיט חיזוק בבטחון?!?** (איך אתחזק בבטחון אם נשלם כל החובות?!), [וע' סי' ר"ג סק"ב במ"ב על רצונו של הלל הזקן **במניעתו** מלעשות השתדלות עבור סעודת שבת – כל שבת ושבת! והבן].

ומעשה בערב שבת קודש פרשת **חוקת תשפ"ב** שא' מבעלי בטחון הי"ו שבעיר הקודש ירושלם (רמלק"ר הי"ו) ה' צריך לשלם חוב בסך אלפיים דאלאר בערב שבת קודש אבל המלוה הסכים לחכות עד יום א' הבא, ושמה הלוה ברווח פורתא, ושוב חשב מאי שנא אצל הבורא עולם אם ערב שבת (כבר ה' ערב שבת אחר חצות היום! שאין כ"כ מצוי ממי ללוות אבל חשב-) מאי שנא ערב שבת או יום ראשון – הקב"ה **כל יכול הוא!** וכשהלך ברח' אבינועם ילין על הדרך לשבות אצל חמיו בשבת קודש – כשעבר על בנין סאטמער (יואל) ראה א' שהוא מכיר שיוצא מהמקוה שם ושאל את פיו – האם יש לך כסף להלוות? ענה לו – אין לי **אלא** אלפיים ומאתיים דאלאר! ראה הבעל בטחון הנ"ל יד ד' בהווה, ולוה, ומיד שלח בנו נ"י לגמ"ח לשלם החוב עוד היום – **הכל יכול יכול הכל**, ולמה דואג אני – למה? למה? למה?

ונחזור למעשה פלא בגמ' נדרים הנ"ל – שאחרי כמה שנים שחינו עם הקושיא למה חז"ל סיפרו לנו מעשה זה – שצריך להיות דברים **עמוקים** טמונים בו – עוד חוץ מהלימודים הנ"ל, ואחרי **התבוננות** שוב חשבנו שיש לקחת ממנו לקח שחז"ל רמזו אשה זו לכלל ישראל, שאע"פ שהקב"ה יודע שמלאים מומים הן, שאין א' בלא חסרונות, אין א' בלי משוגעסין שלו, דהא אין צדיק בארץ וכו', וכל א' דרכו ישר בעיניו (עד כדי כך שא' שה' אונן סיפר שה' נס שכל פעם שה' צריך ברכה בשעות שישב באנינות הוא מצא מי שיכול להוציאו בברכה זו או זו – שאלנו את פיו שכמו שאסור לברך כמו כן אסור לצאת מהשני דהא שומע כעונה, ואמר ששמע איזה מעשה שה' וכו', וכן רבים בלא מספר שלא שואלים רב אלא דרכו ישר בעיניו, [וכף זכות על הנ"ל שאפשר לא ה' צריך להתעסק בצרכי המת כלל, וע' באו"ח סי' ע"א ובמ"ב שם, אבל עיין בסק"ז **הלכה למעשה שאסור לברך ואסור לומר אמן** – ולא ה' שום היתר להאיש הנ"ל, ופשוט שטעה בדבר משנה (ובדבר משנה ברורה מפורשת, ונעבאך שנכשל, ואח"כ כשנודע לו הדין מיד עשה תשובה דהא למדן הוא! ודו"ק. [ומקוין ומאמינים שלא יהא למעשה דהא בילע המוות לנצח!]), ואעפ"כ מצא ר' ישמעאל מעלה בה, כמו כן הקב"ה מוצא מעלות גדולות אצל כל א' מישראל – דאפי' פושעי ישראל! (**מלאים** מצות כרמון! (סוף חגיגה, עירובין י"ט). וחזיון הוא לכל בר דעת לדעת שהקב"ה **אוהב אותו אהבה עזה**! ועוד לזאת עוד לימוד גדול לנו שגם עלינו **חובות גבול** למצוא בכל א' (בין אנ"ש בין לא אנ"ש!) מישראל מעלות הטמונות, ולאהוב ולקרב כל א' **כל מה דאפשר** – ושליו' על ישראל, אמן.

ומצאנו דברי נועם בספר **אוצרות ר' נחמי'** (על הרה"ג ר' נחמי' בקר זצ"ל מאנשי ירושלם של מעלה, מחנך הגדול רבות בשנים, [יארצייטו שלו חל בימים אלו – י"ג תמוז]) וחזיונים מדבריו שסיפר למשפחתו על המגיד ממינסק (רבי אליעזר יצחק ברמן) זצ"ל ראש ישיבת **אשל התורה** במאה שערים, והי' רבו של ר' נחמי' בצעירותו, והמגיד זצ"ל חיפש איך להשריש התמדה בתלמידיו ועשה הסכם עמם שעבור כל שעה בלי הפסק **כלל** יקבל **מיל אחד** – שם מטבע קטן דאז, ומספר רבי נחמי' זצ"ל, וז"ל הספר – שלאחר חודשיים מתחילת המבצע, הצלחתי לצבור **מאה** שעות לימוד **בלי הפסק**, ובאתי אל הרבי עם הפתק שכתבתי שם חשבון השעות, ונתתי לו זאת. אמר לי: אינני צריך לבדוק. אם רשמת מאה שעות בא ואתן לך הכסף. ולקח הרבי את מפתחות הקאמאד (ארון נמוך) כדי לתת לי את עשרת הפרוטות האחרונות שהיו לו בבית (עשר פרוטות היו שוות מאה מיל) וכאשר ראתה אשתו הרבנית שהוא נותן לי את פרוטותיו האחרונות, אמרה לו: לייזר איצ'ה, הרי אין לנו כסף לקנות לחם למחר, ומדוע אתה נותן לו הכסף? אמר לה: הרי אתמול גם לא ה' לנו לחם והקב"ה נתן לנו. מי שנתן לנו לחם אתמול והיום, **הוא יתן לנו לחם גם למחר**, הכסף הזה איננו שלי, הוא כבר של נחמי'. ואני **זכיתי ללמוד מכך שיעור גדול**

מאד של בטחון בהשם יתברך, עכ"ל הספר שם (עמ' קמ"ה), ע"ש. עוד שם (עמ' קנ"ח) מסר ר' נחמי' זצ"ל בשם רבו – דעו לכם תלמידי היקרים, וזכרו זאת **תמיד**, האדם צריך **שיח' באמונה ובטחון בהשי"ת**, ויאמין **שכל** מה שהוא צריך, ומגיע לו, הוא יקבל את זה גם אם לא יעשה **שום** השתדלות [כדי לזכות בדבר ההוא], ואם אין זה מגיע לו, **לא יעזור לו כל ההשתדלויות וכל טצדקי שבעולם** שיעשה בענין זה. ועל זה ה' רבי ישראל סלנטר מעורר תמיד ואומר: מה שאדם צריך יש לו, ואם אין לו, **זה סימן שהוא לא צריך את זה**, עכ"ל הספר שם. וכדאי לזכור שמדובר בתלמידים בני י"א עד ט"ו (בערך), ולימוד גדול לנו שצריכים **להשריש** יסודות של **בטחון** כשהבנים עדיין **רכים**, ודו"ק הרבה. ואפי' ללמדם היסוד של הרמב"ן (והאלישיך, ונאווארדאק, והגר"ח שמואלביץ זצ"ל, ועוד ועוד **בלי** סוף) שבטחון מועיל אפי' **בלא שום השתדלות!** (ע' לעיל), ופשוט דכיון דילדים או בחורים צעירים עדיין נקיים בלא השפעת מההמון שסוברים (ומכריזים) מיר דארף קאן! צריך לעשות! כדי להשיג פרנסה [או רפואה או זיווג וכו' וכו'] ולא שמעו הללו, שהם עדיין רכים בשנים, מה שההמון מביאים ראיות על ראיות שבלי השתדלות **ימות ברעב!** או ראיות מחז"ל או אפי' מפוסקים! [ושוכחים שהרמב"ן כבר הפריך כל הראיות], וכיון שהצעירים ליבם עדיין פתוח לשמוע הצד השני (שיטת הרמב"ן וכו') יש לנסות להשריש זה אצלם, **וממילא** יעלו עוד ועוד עד העולם, ופלאי פלאים לימוד זה מהרבי של הגר"ן בעקער זצ"ל, והוא ה' אדם גדול בדורו וכדאי לנו לקחת לקח (טוב!).

ע"ע שם חזיונים בעבודת האדם, ושמחת החיים של **פשטות**, וכו' וכו'. אשרי עין שראתה כל זאת, וגורם **אמונה בחוש**, כנ"פ. [ומודים להמוצ"ל הי"ו על זיכוי הרבים בעצם הספר, ועל נדיבות לבו לנו שנתן רשות להביא כאן כמה חזיונים מהספר הנעלה].

(ה) **מה פי' ממולך? ומה הלימוד?**

(ב) **האם כלל ישראל ידעו כל הפלענער (מחשבות, תחבולות) של בלק ושל בלעם, או בטחונו כל מ' שנה במדבר, והיינו אע"פ שידעו שאומות העולם מסכיז וצבארץ ישראל לא רואים שכלל ישראל יכנס לשם, אפ"ה לא חששו ליכנס למקום כר שאורכים יכולים לעמוד כנגדם, אללא בתמימות וסמיכות כל כולן על צוראם ית'?**

בכל התורה הכלל הוא שלשון **מול** היינו **נגד** או **כנגד**, (וכן הוא בתרגום כאן, ע' בפנים), אבל פי' רש"י כאן דכיון שכתוב חסר, הכוונה הוא שקרובים הם **להכריתני** כמו (שאומרים בהלל) **כי אמילם**, ע"ש. ויש לחקור למה **כאן** נשתנה הכתיב, וממילא הפי', מכל התורה כולה? אלא אפשר לומר **דמי שדואג, ודאי רואה הכל לצד הרע**, ואפי' דיבורים פשוטים מתפרשים לצד **היותר גרוע** ששייך. דאצלו הכל גדל בגוזמא מתוך רוב פחד – כך היא החיים של אלו ששוכחים הקב"ה ושהוא דואג להם, **ודואגים**.

ועל העובד לבדוק בעצמו כמה הוא חושב לצד **השלילי** (דלכה"פ עשר פעמים ביום הרגילות אצל הרבה) – כמו כשהולך למקוה ערב שבת חושב – אזי שכתתי זה או זה, וכשבא רואה שלא נכון אלא כן הכניס בחבילה שלו, ומתחרט למה חשב ששכח, אבל בעוד שעה חוזר הדבר על עצמו בענין אחר וכן הלאה, וכו' וכו'. ודוגמאות יש לאלפי אלפים, ובכל יום ויום. והאמת היא שהכל יכול להשתנות **לטובה** – וזה ע"י החלטת **לחיות עם בטחון** – לא לחשוב **לרע** אלא **תמיד לבטוח ולהטות לצד הטוב**, וממילא הכל יהא **לטוב** או **לטובה**, בדוק ומנוסה.

וא' מבעלי מוסר של היום הי"ו (אע"פ שיש לו חנות, אבל כל היום מחשבותיו בתיקון המדות, כן קיבל מאביו הדגול זצ"ל) אמר פעם – היום החלטתי למחוק התיבה **אזי** (אזי, אזי וניי, או אזי געוואלד!). או אזי, (וכדומה) מהשפה שלי, דאיך יאמר דבר כזה? (או אימקעלע – דגול'ש הוא **ממש** – דצריך לומר **לכה"פ** אויבשטער, אבל ודאי **לא אימקעלע**!) **דמראה שחסר לי בהכרה שהכל מאת בוראי ושהכל לטובתי**. ודבר עמוק הוא **עד מאד**. (ע"ע סוף תשו' כ"א לעיל).

וא' מחשובי ירושלם הי"ו מסר בשם זקנו שליט"א שדרכו לומר על דבר שלא הלך כרצונו – אזי, לא אמרין! (לכאורה לפעמים עם קצת הפסק בין **אזי** לתיבות **לא אמרין**, דעד שיתפוס את עצמו יש לפעמים שהי' כל הדוא כידוע, ולכ' אצלו אינו כן, והלואי שנזכר אנחנו).

והבודק יומו עד כמה נכשל, בודאי יתחיל **לשפר** מעשיו **שיפור** גדול עד תקיעת **שופר** (בשופר גדול!) ביום הדין הבא עלינו לטובה, אמן סלה. דכל אלו הנ"ל יסודות **במלכיות** הם! בפרט דכל ברכה שאין בה שם **ומלכות** אינה ברכה – ומברכין **מאה** ברכות ביום – היינו מאה פעמים ביום מרגישים **בחוש** שעומדים אנחנו לפני **מלך מלכי המלכים** אשר בידו לתת לנו כל הצריך לנו, ומשגיח עלינו ומסדר כל דבר בחיינו, **תמיד**.

ונראה לחדש דבר, והוא – שהזכרת **מלכות** בשמו"ע (ע' במפרשים כמה דעות בדבר) הוא **בסוף** ברכה ראשונה כשאנחנו אומרים **מלך עוזר ומושיע ומגן** – דכשבים לבקש כל צרכינו מאיתו מזכירים שלא רק שהוא **מלך** אלא שהוא

מלך עוזר, ועוד שהוא מלך מושיע, ועוד שהוא מלך שהוא מגן! הכל כלול במלכותו! כ"ו לומר בעזרת ד' ית'.

(ב) לֹא יָדְעוּ כְּלוֹם! אֲלֵא יָדְעוּ כָּל־אֶחָד – הנה לא ינוס ולא יסן שומר ישראלי ומי דואג? (ולמה אני דואג על האל או על האל? – קושיא עמומה היא להעביר בלתי (באמת) והתמימות הזאת מגן הוא מן הכל – ורואים בחז"ל יסוד נורא (נדה לא), וילקוט שמעוני תהלים קל"ו) וז"ל בילקוט לעושה נפלאות גדולות לדוד, וכי אחר עושה עמו דבר שהוא אומר לדוד, אלא לדוד יודע מה פלאים עושה, כי לאדם נתון על המטה והנחש לפניו על הארץ כל לעמוד הרגיש לו הנחש וברח מלפניו, ואינו יודע מה פלאים עשה הקב"ה עמו, ומי יודע, הקב"ה, וכן הוא אומר (תהלים מ') רַבּוֹת עֲשִׂיתָ אֲתָהּ ה' חלקי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו אין ערוך חליך אין לי להעריך שבהך ואין כדי לספר נפלאותיך, א"ר אלעזר אפיילו בעל הנס אינו מכיר בנסו שנאמר לדוד, וכדלדד רב יוסף מאי דכתיב (ויסעי כ"ב) אֲדֹדָהּ ה' כִּי אֲנֹפֶת בִּי כמה הכתוב מדבר, בסיני בני אדם שהלכו לסחורה יסב לו קוץ לאחד מהם, התחיל מחרק ומגדף, לימים שמע שטבע ספינות חזרו בים, התחיל מודה ומשבח לך נאמר יָשׁוּב אַפְּךָ וּתְנַחֲמֵנִי: עכ"ל המדרש שם דברי חלקים חיים! וְלִימוּד עֲלוֹם הוּא – לומר לנו שיש להודות ולהלל ולקלס כל רגע של כל יום של כל שבעה! דעל העובד וכו' לדעת שחזן מכל ההשגחה פרטית ונסים שרואה בעיניו (וא' מחשבותי יס'ק דתפרח נ"י העיד שצ" חקת כתבו שאין לאדם להאכזר על המת – ובסוף השבוע עלה הגיס ז"ל לשמים – השגחה פרטית, וגם רפואה קודם למכה!) יש עוד המון נסים כל יום וכל שעה – מַזְמוֹר לַתּוֹדָה!! נִשְׁמַח כָּל חַי תִּצְרֹךְ! מוֹדִים אֲנִיכֶם לָךְ! וְכֵן בִּרְכַת אֲשֶׁר יֵאָר – כִּמָּה נִפְלְאוֹת כָּל פֶּעַם! וְכֵן בִּרְכַת אֲלֵכֶי נִשְׁמָה – כל זמן שהנשמה בקרבי – לְהוֹדוֹתָ וּכְאֹן רִאִי מזלעם וזבלן! (ו) למה ביקש בלעם מזלעם לקלל העם ולא שיצרך את בלעם בברכה שלא יוכלו העם להרע לו או ברכה שיזכה לנצח במלחמה?

ע' במפרשים מח' אם בלעם הי' לו הכח לברך כלל וכלל, די"א דהא דאמר לו בלק אשר תברך מברך לא הי' אלא חנופה בעלמא, כי כל כחו לא הי' אלא לקלל. (ע' בספרורו).

וע' בח"ח על התורה דהי' אומר דרואים מכאן החילוק בין כלל ישראל לאומות העולם. יהודי מחפש ברכה לעלות, וגוי מחפש קללה להוריד את השני. ועוד אפשר לומר דבלק חשב שאם יבקש שבלעם יברך אותו לא יברך ברכה שלימה בכל לבו, משא"כ לקלל העם יהא בכל לבו. וזה ע"ד מה דאמר חז"ל [ע' רש"י (קודם שני מהתנחומא ה')] דבלעם שוא כלל ישראל יותר מבלק! ויש אומרים שזה הטעם למה (בעלמא), כשא' מברך את השני אין כ"כ שמחה בלב, ולא כ"כ הכרת הטוב אליו, ולא נעשה אהבת נפשו, משא"כ אם א' יקלל, אמירה כזו גורם שימלא כל מהותו שנאה על המקלל, ונעשה שנאה לכל ימי חייו. וטעם החילוק הוא אפשר כנ"ל – דקללה נאמרה בכל לבו, ר"ל, משא"כ ברכה, ומובן כנ"ל.

והדרך לתקן שיהא הברכה בכל לבו, הבנו מכתבי הגר"א מיללער זצ"ל (היינו מה שכותבים את השיחות שלו ומפיצים בכל העולם לכשישים אלפי איש כל שבו) וזיכוי הרבים גדולה זכו) שכשאדם פוגש את חברו בחוצות, כל א' מברך את חברו מטעם דרך ארץ, ובדרך כלל אינו אלא מן השפה ולחוץ, (ד' ישמרינו מחסרון בעבודת ד' כאן, ואע"פ שלכה"פ ברכו אבל -) העצה היא שאחרי שהרחיק ממנו כבוד ארץ יש לברכו שוב עם כוונה עצומה ולשם ד' יקרא! בברכה כזו עשה רצונו ית' בשלימות העבודה – ובכל לבבו!

ועוד בענין להפוך הברכה להיות בדרגה הראוי' יש כאן לימוד גדול לנו – והוא שמי שמקבל ברכה (ממי שלא יהא) צריך להאמין באמונה שלימה שההוא יש לו כח לברך, (כדמצינו כאן בבלק, להבדיל, על בלעם לענין קללתו), ואפי' אם הוא מפשוטי העם – וכדברי חז"ל [ברכות ז.] שלא תהא ברכת הדיוט קלה בעיניך – דאם לא קלה אז יש בה כח עצום, ויכול לפעול ישועות. וע' בספר תולדות יעקב (ספר על חיי הסטיפלער זצ"ל מלא מוסר) שאמר הסטיפלער זצ"ל שחז"ל כיוונו בזה גם על המברך, שאין לו לחשוב שברכתו דבר קל הוא – אלא להאמין שהקב"ה יתן לו הכח של ברכה לברך – והכל תלוי באמונה ובטחון. ויש מפרשה דידן לימוד זה על דרך מאויבי תחכמני.

וע"ע בשיחות מוסר (עמ' קע"א) יסוד עצום עד מאוד בכל ברכה מא' לחבירו והוא יסוד מתוק מדבש! וז"ל שם, אמרינן בגמ' מגילה (כ"ו ב'): רב הונא הוה אסר ריתא [חגור עשב מין גמ', רש"י], וקאי קמי' דרב, אמר לי' מאי האי, א"ל לא הוה לי חמרא לקידושא, ומשכנתי להמיינאי ואתאי בי' יין קידושא, א"ל יהא רעוא דתיטום בשיראי [יהי רצון שתתכסה בשיראין], (א"ה – היינו שיזכה לעשירות, והיינו למה שצריך, כ"מ). כי איכלל רבה ברי' [כשנכנס לחופה רבה

בנו], רב הונא איניש גוצא הוה, גנא אפוריא, [ישן במטה] אתיין בנתי' וכלתי' [של רב הונא], שלחן ושדיין מנייהו עלי' עד דאיטום בשיראי, [שלא בכוונה (דלא ראוהו) כיסוהו בבגדי המשי שלהן], שמע רב ואיקפד, אמר מאי טעמא לא אמרת לי כי ברכתך, וכן למר, וברש"י: וכן למר, אף אתה תהא מבורך לך, שמא הי' עת רצון ותתקיים אף בי. כלומר, מאחר שהיתה זו עת רצון שהרי נתקיימה הברכה, אילו הי' רב הונא אומר וכן למר הי' גם רב נכלל בברכה, וע"ז הקפיד רב. ובהגהות הב"ח שם כתב וז"ל: אף על פי דלא הי' שום ריוח לרב הונא וכו', אפילו הכי איקפד רב, דשמא הי' עת רצון ובדידי' הי' הדבר חל ומתקיים דהי' מגיע לעושר גדול. [א"ה – נראה דלרב, כיון שהי' גדול הדור ורב גוברי' הי' ראוי לו עשירות (ע' תענית כ"א. ברש"י ד"ה מלך ר' יוחנן, ומפרשים המפרשים שצריכים לך כדי שלא יהו הישיבות שיבנה תלויין בדעת הנדיבים וכו') ועוד דצריך לך עבור הרבצת תורה ועבור עניי העם וכו', ולכן אין להקשות ממימרא דהגר"ש שבדרון זצ"ל על סכנת עשירות, ופשוט, ודו"ק]. [א"ה – א' מיקירי חסידי דירושלם העיר על דברינו (בפ' קרח וחקת תש"פ, וכן בעוד כמה פרשיות), שנראה שכאילו עשירות דבר של גנאי הוא, והא מצינו בגמ' בכמה מקומות דדבר נשגב הוא! נסינו להסביר לו שיש בה סכנה, והי' קשה לו לקבל. אבל נראה שעל ידי משל יהא מובן הדבר לאשורו – והוא שהי' אבן יקרה מאד טמון במקום עמוק מאד – וכל מי שרצה הי' יכול לירד לשם ולקחתו לעצמו. אבל דא עקא שירידה זו כרוך בסכנת מוות – לא ודאי מוות, אבל קרוב הסכנה מאד – האם מי שיש מח בקדקדו ירד לשם?

כן הוא בעשירות – יש סכנה קרובה שישכח הקב"ה ויסמוך על עושרו, ואין לך סכנה גדולה מזו – דיאבד עוה"ז וגם עוה"ב, א"כ כל א' שיש דעת, דעת צלולה, ודאי ישמח שמחה גדולה שאין לו שייכות לעשירות, ובודאי לא יתאוה לה, ולא יחפש להשיגה, ולא יכנס לשום דוחק להגיע אלי', והגדלות היא להתבונן במה שהוא אומר כל יום פעמים (או שלש!) בפרשה שני' דק"ש – ונתתי מטר ארצכם וכו' ואספת, ונתתי עשב וכו' ושבעת – מה כתיב (מיד) אחריו – השמרו לכם פן יפתה וכו' וסרתם וגו', וסמיכות הפרשיות אומר דרשני – אלא פשוט שהקב"ה יודע הסכנה הטמונה בכל שפע [ועוד פרפראות לחכמה, דמצאו שרוב הגנבים (בעיקר מחנויות וכדו') בין הבחורים והנערות שנתפסים בזה הם מבתי עשירים, ואע"פ שראי' אין כאן אבל זכר יש כאן, ודו"ק]. וכמו הפי' שהבנו מאו"מ ז"ל שתיבת וישמרך בברכת כהנים קאי על האדם שקיבל הברכה בממונו בתיבת ויברכך, דטעון שמירה שלא יפול, ח"ו, בשמירת תורה ומצות שלו, וכמו מה שענה הח"ח לנכד שלו כששאל את פי קדשו – אם לי הכסף ולי הזהב למה יש כ"כ עניים – והא הקב"ה יכול לתת בשפע לכולם? וענה הח"ח במתק לשונו – איזה הנאה יש להקב"ה מהעשירים – והא עסוקים להרויח הון ומקצרים בתפילה או לא מתפללים כלל במנין, ומקילין בדא ובהא מחמת טירדות במרבית חנויות שלהם, וכו', וכו' [והא נותנים צדקה, לפעמים לרוב! ע"ז ע' בגמ' (כתו' ס"ו): מעשה בביתו של נקדימון בן גוריון, ופחד נורא הוא, ועלינו להודות שאו"מ ז"ל לא הניח לנו לא בית ולא נכסים אלא כמה אלפים דאלאר בלבד, א דאנק הקב"ה!], ובכל זאת לא באנו לומר שזה גנות אלא שסכנה יש בה, וכמבואר בדברי החת"ס זצ"ל והח"ח זצ"ל, ועוד ועוד שמבארים עד כמה קשה נסיון העשירות, ועל ידי זה ישיג אושר לעד ולעולמי עולמים, ושמחה בחלקו בכפלי כפליים!

מתבאר מדברי הגמ', שהזוכה לקבל השפעה ממרום, הוא בעלים להכניס תחת כנפיו גם את זולתו, שיהנה גם הוא מן השפע היורד עליו, כמו במעשה זה שהי' רב הונא יכול להמשיך את השפעת הברכה גם על רב ע"י אמירת וכן למר, ואע"פ שאת הברכה קיבל מרב, בכ"ז כיון שההשפעה יורדת עליו הריהו הבעלים עליו. ולדברי הב"ח יתכן שאדם זה שנכנס תחת כנפיו יהנה הרבה יותר מבעל ההשפעה עצמו, כיון שאינו מקבל ממנו את ההשפעה אלא גורם לו לקבל את ההשפעה ממרום, ואין לך גבול שהרי מהקב"ה הוא נוטל, עכ"ל שם.

והלימוד הוא גדול ועצום, דכל ברכה שמקבל, עליו להאמין שיש בברכה זו כח להשפיע! ולא רק זה אלא יש כח להתמברך להחזיר להמברך בכפלי כפליים, דהא הוא נעשה הבעלים!

והבנו מדבריו (שהי' חוזר על זה הרבה בשמוע"ס שלו והחזיר בתוך השומעים מציאות הדבר) שכל ברכה שמקבל בלי ל"ה (בפרט, ובכל השנה בכלל) כשמברכין א' לשני – לשנה טובה וכו', יש לכל א' להאמין שהמברך יש לו כח לברכני, וממילא אחר שבירך, עלי להכניס את ברכתו לתוך תוכי, באמונה שלימה שנשתנה כל מהותי ע"י, ואח"כ (אחרי רגע קט של התבוננות והכנסת הברכה) לברכו בחזרה עם כחות חדשות שקיבל מברכתו, ובפה מלא ובלב חפצה – ולומר בשמחה וכן למר – נמצא שהברכה שמחזירו שוה פי כמה וכמה ממה שקיבל, ופשיטא שיהא (גם) להאומר הראשון אפי' כשאמר בשפה רכה ובלי כוונה התיבות – שנה טובה וכו', יקבל בחזרה ברכה עצומה בשנה זו. [ועוד לזאת דהאומר וכן למר נמי מתברך בחזרה, דהא כל המברך מתברך! ע']

סוטה ל"ח): נפלא מאד להמבין]. וזה אע"פ שהמברך אמר מתחילה התיבות של ברכתו כנ"ל כמצות אנשים מלומדה, וכדרך הרבה, אפשר לשנות הדבר להיות מקור לשפע גדול עד אין חקר. וק"ו כשהראשון כיוון בכל לבו! ולימוד יקר הוא עד מאד.

[ומאמר המוסגר – יש מהפשוטי עם שאומרים – **וכן למתוק** – ולכאורה נראה שיש בזה חשש שמתחכמים על חכמי הגמ' (ע' במגילה כ"ז:), ח"ו, ויש להם לזהר להשתמש דוקא בלשונם הזה של חז"ל **דפועל הרבה**. וכדי ללמוד לימוד זכות עליהם צריך לומר שאינן מבינים שתיבת **מר** לשון של **חשיבות** הוא, וחושבים לצד השלילי, ע' תשו' ה', ומקוים שישתפר הדבר בקרוב, אמן].

ז) **למה אמר בלק חוֹלִי אוֹכֵל נֶכֶּה בּוֹ, וְלֹא אָמַר שְׂדֵאִי נֶכֶּה בּוֹ? וצִפְרַּט קָשָׁה הוּא לִפִּי פִּי רָשִׁי שְׂכַחַת שְׂאֹלִי נֹכַח לְחֹסֶר מֵהֶס מַעֲטָ – נִמְלֹאֹ אִפִּי זֶה הִי סֶפֶק אֲלֹנִי?**

שוב אפשר לראות גנות הדאגה – דגורם שאין לו אמונה בכלום – הכל רק דאגה אחר דאגה.

וידוע כהיום המחלה הנקרא **נערווען** – שהסובל מזה יש לו ספקות על כל צעד ושעל, **חששות על גבי חששות** על כל תנועה, על כל מצוה, על כל נט"י (אם נטל כדבעי), כל נקיות הגוף עד לכמה שעות בבית הכסא, [וכדאי לדעת שאם נמשך יותר מששית משעה או רבע שעה (ובאמת א"צ אלא רגע כמימרא, אבל עם מים, ובשבת מים וניילון ואח"כ נייר לבד) אבל אם נמשך יותר מהנ"ל צריך לשאול רב מה חובתו **בעולמו!**]. על תיבות בתפלה עד לשעות לגמור ק"ש או שמו"ע, או מקרא מגילה, וכו', וכו', וכו', וכו'.

והכל בא **משכחת ד'** וחוסר בטחון – בעצמו, ובכחותיו, וחוסר אמונה בסייעתא דשמיא שהקב"ה משפיע עליו תמיד! **ועלינו לזכור דהקב"ה משפיע על כל א' וא' מאיתנו תמיד בחסדו הגדול ובאהבתו את עמו, בכלל ובפרט.**

[ולפי עניות דעתינו הטעם שנתרבו הסובלים מפרומע מכה הזו, הוא מחמת שאין מקיימין **עשה לך רב**. ועוד מחמת הא דאינן עורכין מערכות (כעין דברי ר' יונה בשערי תשובה ש"ג אות י"ג, וכן אות נ"ד, ע"ש) אִךְ לעזור הזולת, אלא חיים כל היום במחשבות על עצמם. ועוד משום הדמיונות שמדמין שאחרים חושבים כך או כך עליהם (והכל שקר וכזב ודמיונות שוא, אבל אצלם זה כאילו היא המציאות, נעבאך) ומתוך הלחץ היצר שולט להכניס כל מיני ספקות בהא או בדא. ועוד טעם נראה מחמת המאכלים של היום – שמלאים מיני דברים שאינן בריאים (אבל געשמאק – טעים מאד). אין כוונתינו כמו אלו שאומרים שכל העולם (כמעט) אסור להם לאכול קמח וכדו', מטעם בריאות וכו', דנראה לעין כל – שכל דבריהם שטותים והבלים, (וכן ס"ל א' מחשובי תלמידי הגרמ"ד סאלאווייציק זצ"ל, הידוע ומפורסם בידיעותיו המרובות בעניני רפואה עד שהגר"ח גריינימאן זצ"ל (ועוד) שלח את הבאים אצלו רק אלי, ודעתו ברורה בזה עד מאד, וב"ש), אלא מדובר בהוספות, מה שמוסיפים עבור טעם וכו' שעושים מדברים כימי ולא מצמחים וכדו'. **ובפרט מחמת החסרון הגדול שהרבה סומכים על כל מיני הכשרים**, מפני שיש שמבלבלים מוחם שכל הכשר אינו אלא דרך לאנשי ההכשר להרוויח הון לעצמם, וכאילו כולם שוין בדרגתם, ואין זה נכון כלל וכלל, וחוב קדוש לברר הענין אצל הידועי דבר שאינן נוגעים כלל להענין, ויראו שיש הכשרים שהנהגה והמשגיחים חסרים מאד ביראת שמים (הדבר בדוק ומנוסה ולא סתם שמועות, ואכמ"ל, והרוצה לברר נוכל לסייע לו בל"ו), ועוד חסרונות בהשגחה שלהם עד שפחד נורא הוא מה שהולך שם, וכמעט א"א להאמין שאלו החסרי סמיכות נותנין הכשר, ועוד בהעובדא שאנשים סומכים עליהם **בעניני נפשם, א פחד!** וידענו דברים שיש עדות נאמנה עליהם, והשומר נפשו שומר מכל דבר רע, ואפ"י **בההכשרים היותר טובים שבעולם עם כל הנסיון שלהם ועם כל הזהירות שלהם עם כל כבוד תורתם!** שבאמת עושים דברים נשגבים, אפ"ה אלו גדולי תורה שליט"א שנכנסו לעומק הדברים יצאו עם עשרות עשרות (עד מספר ששים שלימים!) טעמים למה **שכל א' יעשר בעצמו כל מה שקונה בכל הכשר שהוא**, וכן שכל א' וא' ילמד כל דיני מליחה היטב, ואח"כ יכשיר **בעצמו הבשר שאוכל**, וידע מי השוחט ומי הבודק (הסכין והראיות וכו'), ויזהר בניפוי הקמח **מה דאפשר**, ועוד ועוד, דהכל נוגע לטהרת הנשמה –

וכיון דטהורה היא, וכמו שמכריזים כל בוקר! על כל א' לזהר זהירות יתירה שלא יגרום שום פגם או טומאה או טמטום הלב, ח"ו! וכמו שהגרמ"ד סאלאווייציק זצ"ל ה' צועק תמיד על כל הדברים הנ"ל, וכן נהגו אלפי אלפים, כידוע, וכל א' ישאל שאלת חכם לת"ח המלא יראת שמים, הידוע כל השאלות, וידוע כל המציאות כהיום, וכדברי הסטייפלער בספרו חיי עולם (ח"ב פרק ת' בהג"ה), וליזהר בפרט מהמחלה הזאת הנ"ל בעזרת ד' ית' שמו, ע"כ הנראה לנו הגורמים לזה, וי"ל].

[ומענין לענין באותו ענין מה שהזכרנו בתשו' א' פ' חקת שכתבנו שאם ילמוד הסוגיא יראה שדבר פשוט הוא שחייב לנהוג כאלו (אלפי אלפים) שמעשרים

כל מה שאוכלים וכו', ע"ש, וא' העיר והקשה איך אפשר לומר דבר כזה וכאילו מאות בני תורה וכו' שלא נוהגים כן עוברים על איסורים?? אלא יש לדייק בדברינו – **שמי שלומד הסוגיא**, וכגון אלו שלמדו הסוגיא עשר שנים (או יותר) וביררו כל המציאות, אז יראה **האמת** כמו שהיא, ונראה דאכמ"ל עוד, והרוצה להחכים מוכנים אנחנו לעזור בל"ו.

ונציין כאן כמה מהטעמים בקיצור (א' מצא שבעים טעמים, וכן"ל!) מדוע יש לכל א' וא' לעשר בעצמו: (א) שמצוי כהיום הרבה דברים, שהם בשותפות עכו"ם שגורם שא"א לעשר בהרבה מקומות, ולכן כל א' צריך לעשר לעצמו בביתו, וכמנהג כמה וכמה וישיבות חשובות (כגון ישיבת מיר הק'), סלבודקא, זכרון יעקב, ועוד ועוד) שמעשרים כל מה שנכנס לישיבה, והמבין יבין שזה צוהל הון (בפרט בישיבת מיר!) הון ממש – אלא אין זה חומרא בעלמא אלא דינא דגמרא! והמקשה מהמון העם (אפ"י טובים בעם) יש לשאול אותם למה אינן מעשרין – האם הם למדו הסוגיא האם יודעים כל המציאות?? למה מתמיהים עלינו כשכל התמ' היא עליהם, וצער גדול על כל הטועים בענין, ומבקשים מאת ד' – **האיר עיניהם בתורתך!** (ב) **הקושי** שיש בענין שליחות מבעלי החנויות וקנינים, (ג) שיש חשש **תערובת** פטור וחויב, (ד) וכן **תערובת** חוץ לגבולות ובתוך הגבולות של א"י, ועוד ועוד – עד שגדולי עולם זצ"ל ויבדלחט"א הכריזו שאין לבן תורה לסמוך על שום הכשר (ומי שאינו בן תורה אינו שואל שאלות ע"ז בד"כ, או לא ישנה את דרכו, ודו"ק דיש חוץ מן הכלל), **וכן דעת כל ראשי ועדי כשרות לפי מה שביררנו**. וכל זה אינו אלא בקיצור ורק חלק קטן מאד כאמור, ועל הבוחר לבחור בטוב].

[ועוד ענין באותו תשובה שם – מה שכתבנו **לענין עישון** – יש לציין שהעובדא שא"מ הכ"מ זכה להפסיק לעשן ה' בזמן שלא נודע עדיין שמזיק כ"כ, אבל בודאי לפי מה שביררו בשנים האחרונות שהעישון מזיק לבריאות, אסור לאדם לעשן, ואפ"י לעזור מי שמעשן – לתת לו אש וכו' כרוך באיסור לפני עור או איסור מסייע, וכמאמר מו"ר זצ"ל שאמר פעם בשם החזו"א! אבל מה שכתבנו שיש יותר חיוב לעשר, העיקר הוא כי זה יותר מצוי האיסור ממה שראו שעישון סכנה ועובר משום **ונשמרתם**, ודו"ק. ועוד דבעישון מהני – בטחון! [ויש להאריך בזה, ועוד חזון למועד להמבקש בל"ו]. משא"כ לא לעשר, והמבין יבין הרבה, וכל בחור וכו' יזהר לא לעשן כלל, אפ"י א' בשבוע דמושך הוא, וחבל על חייו!].

ושוב בענין נערווען והדרך לצאת מהמאסר הזה – לזכור תמיד – כל רגע! – שהקב"ה **אוהב אותנו**, ופשיטא היא, ועוד שאנחנו מברכין ברכה על זה – ברוך אתה ד' **אוהב** עמו ישראל! ואינו רוצה עבודה שהיא עם נערווען, דלא זו הדרך לעלות לבית ק-ל אלא דוקא **בשמחה ובטוב לבב** דכן היא עבודת ד' באמת, דהא יש לנו רב כל! ובקשה על להבא עם בטחון שהרחמן המרחם ירחם עלינו ויצילנו.

ח) אמרו חז"ל שכלעס ה' לו עין רעה, רוח גבוהה, ונפש רחבה – איפה רואים אלו צפרקה שלנו? וכמה קשור לגמ' (צרכות נ"ז). ג' דברים מרחיבים דעתו של אדם – חשה נאה, בית נאה, כלים נאים?

בתחילת הפרשה – להלך עמכם – רש"י אלא עם שרים גדולים מכם, למדנו שרוחו גבוהה, לא רצה לגלות שהוא ברשותו של מקום אלא לשון גסות.

(ושם) מלא ביתו כסף – רש"י למדנו שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים. ובששי – וישא בלעם את עיניו, וברש"י כתב – ביקש להכניס בהם עין רעה. וע' במהרש"א על הגמ' הנ"ל, וז"ל, ג' דברים מרחיבים דעתו דאמרו, (א"ה – אשה, בית, כלים) היינו שיהא נפש רחבה, כבלעם, ולא יהא שבע במה שיש לו, אלא ירצה עוד ועוד, עכ"ל, ע"ש. דברים נוראים הם להמבין – ורא"י גמורה לכל הרשימה של אין עשיר כמותו המובא כמה פעמים בקונטרסי שער מציון על המועדים, כידוע, והרבה העידו שעל ידי רשימה זו נשתנה כל השקפת חיים שלהם לטובה. והובאה רשימה זו במלואה בסוף קונטרס זו להשלמת הענין, ונדפס באותיות קטנות דאינו אלא עבור המבקש שמוכן לעמל לדעת דעת בוראו, ע"ש, והכל בהסכמת גדולי עולם זצ"ל. ובקשה שטוחה לקרוא גם ההקדמה שם – דלא באנו לומר דכל אלו אסורים הם, אלא לגלות המעלה של מי שאין לו כל אלו, ודו"ק הרבה.

ויש לומר דהסכנה בדברים של יופי – וכהגדרת המהרש"א לעיל אשה וכו' הנ"ל, היא משום המדה המגונה של לקיחה לעצמו, שמחפש היותר טוב בגשמייות למלא תאוותו וחשקו ורצון יצרו, וזה גורם שכחת ד', וכדברי הרמב"ן על בן סורר ומורה, וז"ל עובר על מה שנצטוונו קדושים תהיו כאשר פירשתי שנצטוונו לדעת ד' בכל דרכינו, וכו', עכ"ל, ע"ש, ועוד יותר בראב"ע (שם) וז"ל, והנה זה כמו אפיקורוס, כי לא יבקש חיי עוה"ז כי אם להתענג בכל מיני מאכל ומשתה, וכו', עכ"ל, ע"ש. וכן הוא בבב"ל ס"א א' ס"א (ד"ה הוא כלל גדול) מהחינוך, וז"ל בא"ד לאהוב המקום ב"ה שני ואהבת את ד' אלוהיך וגו', וענין המצוה שיראה האדם להשים כל מגמתו וכל מחשבתו אחר אהבת השם ית', ויעריך בלבו כי כל מה שיש בעולם מעושר ובנים וכבוד הכל

הוא כאן נגד אהבתו ית', וייגע תמיד בבקשת חכמת התורה למען ישיג ידיעה בד', והקובע את מחשבתו בענינים הגשמיים ובהבלי העולם שלא לש"ש רק להתענג ולהשיג כבוד ביטל עשה זו ועונו גדול, וכו'. ע"ש. וכן בדברי הספורנו סוף פ' שלח, ששוכה הקב"ה ע"י דברים אלו, ע"ש. וע' בגמ' מכות (כ"ג: במשנה) גזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמתן הפורש מהן על א' כמה וכמה שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף פל הדורות, ע"כ. הבטחה נפלאה!

ובפרט בחדשים אלו (תמוז ואב) שהן הן החדשים של חזוק בשמירת עינים – שכל פעם שאדם מטה את ראשו לצד השני כדי שלא להסתכל, זוכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף פל הדורות, געוואלד! ונראה להקיש לכאן מה שעשה משה ר' – כי סר לראות (פ' שמות, רביעי) זוכה על ידי זה להיות השליח להוציא את עם ד' ממצרים! ונראה כמו כן כל א' שמפחד לראות דברים אסורים, וסר מכל כיצור ודומה לו יזכה לדברים נשגבים מאד. וע' בעמ' א' לעיל לענין שמירת עינים משמה"ל.

ועלינו להתחנן ולהתפלל שנוכה לאהבת הפשטות והמיעוט, ושנסתפק (בשמחה) במועט, ועי"ז לראות את הקב"ה תמיד – לראות כל החסד, וכל הטובה שמשפיע עלינו, ולשמוח בו, להיות שמח בחלקו, ולא נכשל בלא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם (ע' בספורנו הנ"ל, ותבין יראת ד') – אשרי איש שלא ישכחך וכן אדם יתאמץ בד' ונראה דפשוט שיש כאן משום – יש לו מנה רוצה מאתיים, (קהלת רבה א' ל"ד) היינו כל מה שירכוש יגרום שיהא יותר ויותר חסר, א פחד, א פחד נורא. אבל אין דבר עומד לפני התשובה, (ע' גמ' ע"ז י"ז. סוף העמוד), ואדם תמיד בעומד ושוב קאי, אשרינו. ולענין רוחניות להיפך הוא דהא לטובה ולברכה, וכגון מי שקנה הדרגה בעמל אחר עמל ועל ידי התבוננות בשכר הדבר (ופחד מהעונש – דנעשה סומא בעוה"ב!) היינו שקנה בנפשו חצי שליטה על שמירת עיניו רוצה הוא שמירה בשלימות! ועי"י הרצון הזה ודאי ישיג – דהא בדרך (וכאן הוא הולך בדרך ממש!) שאדם רוצה לילך מוליכין אותו (מכות י:), וכיסוד מפרשה דידן (ע' לקמן תש"ו ט"ז), ובפרט דברוהניות יש יותר סייעתא דשמיא לזכות למוליכין אותו, דהא אמרו חז"ל (שהש"ר פ"ה ג' [ע"ש הלשון המדויק, וע"ע בפסיקתא רבה ט"ו ו']) פתחו לי פתח כמחט ואפתח לכם כפתח של אולם – דבוחר הוא בטוב, ומשמח את קונו, וכל פמליא דמעלה, ונמילא זוכה לברכת ד' עד בלי דני! (ונלמך לאמנו!).

וע"ע בשו"ת פ' קרח תשפ"ד ביאלאלייט'ס מה שכתבנו לע"נ האי חסיד ר' ישעי' ב"ר (חיים) משה לייב קרישבסקי זצ"ל. ומעשה נורא סיפרו עליו – שבדירתו הבלאט'ס הן הן אלו שהיו מיום שנכנס לדור שם בשנת תש"י, ואפי' אז לא הי' דירה חדשה! וחי תמיד עם היסוד אם טוב כך למה צריך יותר??

ועוד מעשה נורא סיפרו בניו ש' בניחום אבליים – שפעם, בשנות הגבורות, אמר לא' מבניו שכבר עברו ג' שעות אחר חצות היום ואינו יכול לאכול! וכשבנו שאלו טעם הדבר, אמר שבשחרית הי' ש"ץ שהתפלל בקול נמוך, ואחרי התפילה העיר לו על כך, ומסתפק אולי הלה נפגע, וא"א לו לאכול!

הלך בנו וחיפש אחרי ההוא ומצאו וביקש שימחול לאביו מחילה גמורה, והלה אמר שלא נפגע כלל וכלל, ואביו צדק מאד בהערה שלו. הן לא נרגע וביקש ממנו בכל זאת לומר שמוחל בכל לבו, וכך עשה. חזר הבן אצל אביו וסיפר לו הכל, ונח דעתו דאביו והלך לאכול. רואים מדות, מדות, מדות!

[ובענין החשוב של שליח ציבור יש לזכור תמיד דברי הגר"ן וואכספויגעל זצ"ל משגיח דליקווד, ומגדולי תלמידי נאווארדאק ועוד – שחזרת הש"ץ הוא זמן לעמוד לשמוע איך שא' מישראל דבק' עזאז מיט די רבש"ע! (הדבקות של הש"ץ). ובפרט שהש"ץ נדע זאת – וממילא אין מהירות ואין התלהטות אלא התלהבות! ופלא על הממהרים וחבל והפסד נורא ואיום מפסידים בידיהם, ועליהם לחשוב – מה חושבים בשמים בשעה זו שממהר? ואין טענה כלל וכלל דלהתפלל ברוגע יש טירחא דציבורא, דכבר נפסק שבוז אין שום צד של טירחא דציבורא (והרוצה הסבר ומראי מקומות נמסור בל"נ)].

ט) חיזה לימוד יצ' לנו מדכרי כלעס (על דרך מחויבי תחכמני כדכרי בעלי מוסר) שאמר אס יתן לי כלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי ד' אלחי לעשות קטנה או גדולה?

עד כמה אנחנו חייבים לאהוב הקב"ה בכל מאדניו – ולוותר על ממונינו עבורו ית', ע' ברש"י סוטה (דף מח:): ד"ה שמאמינים בהקב"ה (היינו האנשי אמנה דתנן במשנה שם מ"ח. דפסקו כשחרב בהמ"ק, וא"כ אם נתחזק בזה ודאי נזכה לראות בבנינו בקרוב, אמר כן יהי רצון) דכתב רש"י – לוותר ממונם לבני הדור מצוה [א"ה] – יש לדייק דק"ו למצוה עצמה, אלא אפי' לבני הדור מצוה – לקנות טלית קטן בחמישים דאלאר עבור הבגד וחמישים דאלאר עבור הציצית, ותפלין בב' וחצי אלפים דאלאר לכה"פ, ומזוזות במאתיים דאלאר וכדו', כ"נ הכוונה כאן, וי"ל].

ולצדקה [א"ה] – ודלא כאלו שנותנים בגדיהם לכביסה ומוציאים ע"ז מאות שקלים בקל, או שקונים בקבוק יי"ש או יין במאה שקל או מאה דאלאר! וכשכא

א' לבקש צדקה נותן לו חצי שקל אם אפי' זה!], ולהוצאות שבתות וימים טובים, עכ"ל רש"י הקדוש, ע"ש. [א"ה] – ודלא כאלו שקונים כל מיני דברים של מה בכך באמצע השבוע או דברים לקשט ביתם, וכשכא השאלה לעשות גענעראטור לשבת מפחדים להוציא הוצאה כזו, אע"פ שהבטיחו לנו חז"ל (ביצה דף ט"ז). שנקבל הכל בחזרה, וכמו כן על דוד מים לשבת דכ"כ צורך כהיום פפרט, דחוץ משאר טעמים שהיו כל השנים והחזו"א אסר להשתמש במים סתם, אלא להשתמש דוקא מה שמוכן מערב שבת, וכן כל הגדולים בין בב"ב בין בבית בריסק ועוד זצ"ל ויבדלחט"א, [דבבית הרב זצ"ל נזהרו, וכן נהג בנו הגדול הגר"ד זצ"ל, וכן נהגו שאר בניו של הרב – הגרמ"ד והגר"מ זצ"ל כל השנים, וכן נוהגים כהיום בני בניו שליט"א (רה"י הגר"י שליט"א, ורה"י הגר"י שליט"א, ועוד הרבה רה"י ומרביצי תורה שליט"א, כידוע)]. ובשמחה עצומה מודים לרבון כל העולמים על הא שראה בחכמתו הגדולה ובחמלה רבה שיהא בהרבה מקומות בירושלם (בב"ב ובק"ס כל העיר משתמשים אך ורק במים שמוכנים מלפני שבת, כידוע, שסוגרים כל הנכנס לעיר מלפני שקיעה) כגון בבתי כנסיות הר צבי, ופרושים למעלה שם, ובפרושים בתי ווארשא (אגב יש שם מנין במוצאי שבת בזמן ר"ת שמלא הוד, והמצטרף יהנה הנאה עילאה!), בדוק ומנוסה), ובתורה ויראה, ובקומה ב' בשטיבלאך בית ישראל, ועוד ועוד, והשמחה גדולה שזכינו בפ' וישב תשפ"ה בבנין הישן של ישיבת מיר הק' שכל המים בכל הקומה של בית המדרש [חוץ ממים הקרים שם] הכל מים קדושים בקדושת השבת, (ומודים ומקלסים להקב"ה, ומודים בהוקרה לרה"י הגר"י פיינקל שליט"א על שניאות לכך, וחסדי ד' עלינו לתת לו נחת רוח בשלימות העבודה, ואפשר לראות בחוש השמחה במעונו, והעוז וחדוה במקומו, והעליות בשחקים (א"ת שחקים אלא שחקים), ונזכה בזכות קיום מצוותיו כדבעי – לעלות בעמקות התורה ובשמעתתא אליבא דהלכתא, ונאמר אמן.

וזכינו להצלחה גדולה וקידוש ד' נורא בזה שעושים מעשה גדול בזמנינו שסוגרים המים לכל עיר ב"ב לפני שבת, וכן לעיר קרית ספר וסביבותי', ועוד, כידוע, מחמת טעמים שהיו תמיד, וחזק מכל זה, כהיום יש עוד כמה וכמה סיבות להשתמש דוקא במים מוכנים מערב שבת, שהמומחים מוסרים שלמעשה נשתנו העתים, ומשנת תשע"ו (בערך) המים של כל ארץ ישראל, חוץ ממקומות קרובים לכנרת בלבד, באים מהים הגדול הסמוך לארץ ישראל, ובירושלם (למשל) ערב שבת כל הדודים הגדולים של מים עבור העיר יורדים לכמאה אלף קוב סמוך לשבת, וממלאים בחזרה בליל שבת, ר"ל, ולא בערב שבת, כיון דמחיר אלעקטרא יותר זול בלילה! לכן מעדיפים למלאות בשבת עצמה, ר"ל, ולא ערב שבת סמוך לערב, דהא כל פרוטה כדין מאה! ד' ישמרינו. וממלאים הדודים שיהיו בשיעור שלש מאות אלף קוב, ורוב מים אלו היו בים בתחילת השבת! ומים אלו עברו סינון, והוצאה מרשות לרשות, והעברה מחוץ לתחום, וכו' וכו', והכל הכל על ידי אלעקטרא של המחללי שבת – והשאלה צועקת איך סוגרים העיניים להמצאות? ועוד לזאת דיש בכל (מה שקורין) מגדל מים דבר שקורין חיישנים לדעת כמה מים יש שם, וכל פתיחת ברזא בבית וכו' גורם שינוי במספר כמה מים נשאר – ופחד נורא הוא עד מאד! ועל ההולך על דרך האמת בעבודתו להתבונן אם כל התירוצים שלו אינם מיוסדים על חשש חסרון כיס?? או מחמת הקושי לומר ולהודות שטעה עד עתה שהיצר פורס טלפיו למנוע מלהיות מודה על האמת, כידוע.

ועלינו לשאול טובא – איך חוששים להוציא הכסף לקנות דוד לשבת קודש – איך לא מאמינים בהקב"ה – איפה אנשי אמנה של דורינו – איכה?]. וחזוק גדול הוא לנו דברי רש"י הנ"ל, ובודאי נתחזק להוציא כסף על מצות, ולשלם טבין ותקלין לא לעבור על שום ספק, על שום חשש, כגון לא לנסוע באוטו בתערוכת כלל, וכן לא להקל, אפי' כל שהוא, בצניעות כגון לקנות מלבושים (בפרט הנעדרות והנשים) חסרים (אפי' אם רק במקצת) בצניעות ולא לשמוע לפיתוי היצר שאומר שאע"פ שאינן כישראל סבא אבל בזול הן! או לקנות בגדים לילדים לשבת עם כל מיני צורות וכו' שאינן לכבוד שבת כלל אבל שוב – בזול הן! (אלא להקפיד דוקא לבן פשוט ומכנסיים שחורים פשוטים, וכן מנעלים ל'נים דוקא שחורים – ולא הלבן או צבע כעין לבן, וכדומה, או הדומה לדומה דהכל הבל, הבל ובוזיון לשבת קודש, וכן ללובשיה!)] וגם להתרחק מלסמוך על כל מיני התירים בכשרות (משום דזול הוא), כגון בקניית בשר וכו', ולא לסמוך על כל מיני סברות (כידועים או לו יודעים, וידוע שהרבה לא יודעים כמה איסורים חמורים יש), כגון להתיר להשתמש עם אלעקטרא מהמחללי שבת, או להשתמש במים שאינו מוכן מע"ש בשבת וכו', או להקל לא לעשר כל מה שאוכל, או לא לעשר ממונו, ובאים עם כל מיני היתרים שלא גורמים הצלחה אלא... וכו' וכו' וכו' – והא כל הכסף וכל הזהב לא עומד נגד לאו א', או אפי' איסור דרבנן א' – דהא חייב להוציא כל אשר לו לא לעבור. ועלינו להתבונן – איפה הבטחון בד' דהאם חסר כסף אצל ד' לתת ליראיו? ובפרט שבלעם אמר – לא גדולה ולא קטנה! ושואל

החכם - האם התחכמתי ע"י אויבי, וניצלתי מעבירה גדולה או קטנה, או מחשש איסור, אפי' אם רחוק עד מאד? (הכל בלי נערווין, ופשיטא, אלא דוקא מתוך **יראת שמים** עם נעימות).

[ומאמר המוסגר - אם מזכירין **יראת שמים** זכינו לחדש חידוש (נפלא, כ"נ) בזכות שמחת חתן וכלה אצל א' מהנכדים הנכבדים (רח"ד ה"ו) בסיון תשפ"א - והוא **בברכת התורה** בחלק שמבקשים **בתחנונים** שצאצאינו וצאצאי צאצאינו (תלוי בשינוי נוסחאות איך לומר, כידוע), וכן **לכל** כלל ישראל (!) שיהיו כלנו **יודעי שמך** ולומדי תורתך **[לשמה - שוב תלוי במח' ראשונים בנוסח - דיש צד לומר שהלואי שילמדו אפי' שלא לשמה אבל שילמדו! ועיין בגמ' שלנו (ברכות י"א): דלא מובא תיבה זו, ועיין ברי"ף דכתבו, ואולי תלוי בהנ"ל אם אומרים שילמדו אפי' שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה (נזיר כ"א):]** ולכן לא אומרים תיבה זו, או לאידך גיסא כשמבקשים מאת ד' מבקשים הדרגה הגדולה שיותר דהא אב הרחמן הוא **והוא רוצה לתת את הכל!** ולכן גורסין תיבה זו - **ובשמחה!** ודו"ק]. וכבר כתבנו כמה פעמים באריכות בפירוש התיבות **יודעי שמך** (ע' בא"ר ובסידור אוצר התפילות ועוד), ונתחדש לנו מתוך השמחה פירוש נאה ומתקבל (כ"נ) **דיודעי שמך** היינו שמכירים מציאות ד' - דהא תיבת שמך מרומו **להנהגת ד' בעולם הזה** כמבואר במפרשי הסידור, וא"כ פירוש הבקשה הוא שיהא לנו **יראת שמים!** הכרת בורא כל רגע ורגע - ונפלא הוא שמבקשים את זה (דוקא) קודם שמבקשים על עצם הלימוד, לפי מה דאיתא בגמ' שבת (ל"א.) בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו (א"ה) - י"ל בלשון **אומרים** ולא נקטו לשון **שואלים**, וצ"ע, וע' לעיל תשו' ב' לענין במערכא **אמרי**, ודו"ק) נשאת וכו' קבעת עתים לתורה (א"ה) - ע' בס"י קנ"ו בשע"ת סק"ב הגדר של קביעות עתים, וי"א (ע' יור"ד סי' רמ"ב בפת"ת שם) שאם מקבל שכר [כגון ככולל וכדו'] לא יצא ידי חובת קביעות עתים, וי"ל וכו' פלפלת בחכמה וכו' ואפ"ה אי **יראת ד' היא אוצרו** (רש"י ד"ה היא אוצר, הוא עיקר **החשוב** בעיניו לאוצור וכו', ע"ש) אין אי לא לא. וכפי ששינוי באבות (פ"ג מ"א) רבי חנינא בן דוסא אומר כל **שיראת חטאו** קודמת לחכמתו חכמתו **מתקיימת**, וכו', ע"ש. ומובן סדר הדברים בברכת התורה כמין חומר (כ"נ) - דמקודם מבקשים שיהא לכולנו **יראת חטא** יראת שמים ורק אח"כ חכמה! וברוך הנותן דעת במתנת חנם לדלי דלים, והכל בזכות הקוראים הנחמדים הנאמנים (המאמינים!) ומודים ומברכין את כולכם שיזכו לראות בנים, בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, ושומחים בבנין שלם מאת בורא כל העולמים!

ונראה על דרך זה להוסיף ולומר שע"י שאדם **רואה** הקב"ה בעולמו - מציאות ד' **בכל** פינה ופינה (דהא לית אתר דפנוי מינ' לא בעליונים ולא בתחנונים [תקוני זוהר דף צ"א:; ק"ב:]) - **ממילא** מתחזק כל אדם **בבטחון**, וא"כ נכלל בבקשת **יודעי שמך** שיהא לכל א' וא' מישראל מדת הבטחון **במדה גדושה**, ועי"ז יהא פנוי (מכל דאגות, ומכל טרדות, ומכל מחשבות אחרות) ללמוד תורה און **ליגענין אין לערנענן!** שיזכה להיות **שקוע כל** כולו בתורת ד' תמימה **[שלא עלה עלי' עול - עול חשבונות רבים]** שביקשו בני אדם כלשון הרמב"ם בהל' שמיטה פ"ג ה"ג ע"ש] ושוב מובן סדר הדברים בברכה שנשגבה זו, והלואי שנזכה לכוון כל יום ויום **כדבעי**, אמן.

ומה נעים לפי מה שכתבנו לעיל בדף השער ללמוד מהרמב"ם בהל' מזוזה (פ"ו ה"ג), ע"ש, דנפלא הוא עד מאד בעזרת ד' ית'.

ועוד מצלצלים באזנינו דברי הרבי ר' שלו' שבדרון זצ"ל שהי' אומר שכיון דכתיב (תהילים ל"ג ה') **אוהב וכו' חסד ד' מלאה הארץ** מוכח שאין **שום** מקום - אפי' קרן זוית או מקום **צר מאד**, שאינו **מלא, מלא וגדוש**, עם חסד ד', והי' מחזק אותנו מאד **לראות הקב"ה בכל אתר ואתר!** (ואם מזכירין הרבי ר' שלו' זצ"ל נביא כאן **מעשה** נורא שהי' עמו - שפעם רצה לנסוע לעמ-ריקה עבור מוסדות וכו', וכבר הכין **הכל** והי' על הדרך ללוד עם הא"ח ע"ה וחשב שלפני שנפרדים מארץ ישראל (פעם ראשונה) צריכים ליכנס אצל המשגיח ר' חצקל לעווינשטיין זצ"ל, כשנכנס וביקש ברכה על הנסיעה - שאל הגר"י זצ"ל - לאן נוסעים - ענה עמ-ריקה, אמר הגר"י זצ"ל בנחרצות - אתם **לא** נוסעים. סתם ולא פירש. הגר"ש זצ"ל קיבל הפסק ולא שאל טעמים ולא טען טענות (כגון שהכל מוכן וכבר שילם עבור הנסיעה והכל), אלא חזר לאוטו ואמר לא"ח - אנחנו חוזרים לירושלם. כשנבהלה אשתו - מאי האי, הכל מוכן וכו', ענה בפשיטות - די רבי האט געזאגט, איז נישט דא וואס צו טראכט'ן (הרבי פסק פסקו ואין מה להרהר אחריו). ואנחנו אומרים, אזוי געוואלדיג! דעת תורה, ואין עוד מלבדו.

ועוד **מעשה** איתו שהי' פעם בענגלאנד והי' צריך לישאר שם לפסח, והביא עמו חבית גדולה עבור מים לכל הפסח וגם מצות שלו לכל הפסח, אך כשהגיע למקום בו הי' אמור להתאכסן מצא שהמקום נסגר ונשאר בלא אכסניא, עמד ברחוב וחיכה שימצא מי שיכניסנו. כל א' שראהו נבהל מהמחזה ומצא תירוץ למה א"א לעזור לו, עד שא' הסכים, אבל בתנאי שהוא יאכל על שולחן אחר -

שפחד מהמצות שלו ומהחבית המזורה. הגר"ש זצ"ל הי' אומר - יציאה לחירות כזה לא זכיתי כל ימי! שהי' מלא בזיונות וחרפה והרגיש שעבוד מצרים - אלא קיבל הכל **בשמחה עצומה** דהא - כל דעביד רחמנא **לטבא** עביד! וממילא - אין **חירות** כמוה!

ולמעשה גדול זכינו לפני כמה וכמה שנים אצל העמבאסי של עמ-ריקה בירושלם (מקום שיכולים לסדר פאס-פורט או וויזא וכדומה לאזרחי עמריקה), שהלכנו לשם [צע"ג ואכמ"ל] לסדר הג"ל, וכשגמרו כל הפרוצדורא, והי' חסר רק החותם שעושים עם כלי מיוחד לזה, והנה התחיל (מה שקורין) הפקיד להכניס הפאספורט שלנו בתוכו, ומה טוב ומה נעים למזל טוב שלנו (ובאמת מזל טוב שעל ידו זכינו **למעשה מאלפת!** ובין כה פשיטא שטוב היא עד מאד - דהא כל מה דעביד רחמנא **לטבא** עביד!!) וסגרו שיהא חתום בחותמת הזה על דף של הפאס **אלא** לפני שפתח הכלי הוא התחיל להוציא הפאס ונקרע **קצת**, מיד הכריז שפסול **(לכו"ע!)** - הוספה שלנו **דרך צחות**, וכן כולם) ואין שום דרך להתיר (לא בראשונים ולא באחרונים!) - הוספה שלנו כנ"ל) וצריך להתחיל הכל מחדש! ידענו וגם ידענו שזאת אומרת שוב להתעסק שעה או יותר עם כל הניירות וכו', וביקשנו שאולי יש איזה דרך להקל ולהתיר - ותמה ואמר - מה? אין שום דרך - **פסול לגמרי!** (לכל הדעות - הוספה שלנו כנ"ל). ביקשנו שוב - אולי בכל זאת? - ובקושי הסכים לשאול המנהל - נכנס לפנינו, ואחרי כרבע שעה (!) יצא ואמר - **מצאנו היתר** (אחרי עיון ועיון בכל המקורות - ראשונים ואחרונים כביכול - שוב הוספה שלנו להרגיש הלימוד) - **אפשר להדביק הקרע בסעלער טייפ!** **אההה - אין שמחה כהתרת הספיקות!** ושלו' על ישראל. ולימוד גדול למדנו - שאם גוי כ"כ זדיר על דברים של מה בכך - ואינו מוכן להתיר שום דבר אא"כ מצא היתר ברור - **ק"ו בן בנו של ק"ו וכו'**, אנחנו בכל הלכה והלכה - עד שיהא ברור **כשמש** - בלי שום צד איסור - שאצלינו נוגע **לנצחיות - לנצח נצחים - לעולם שכולו ארוך** - בודאי ובודאי עלינו ליהרר טובא - ונזכה ללמוד מכל אדם ולעלות במעלות מזבחו לעשות רצונו ולראות בעינינו בשוכו לציון בקרוב בהדרת כבודו! אמן.

(ו) אס לקרא לך, כתב רש"י אס וכו' סבור אתה ליטול עלי' שכן קוס לך אתם, ע"ס. והא אין זה לאון השם שילך, ומה מעלה או מוריד אס יס שכן?

אפשר דהקב"ה נותן **רשות** (אבל לא מוליכין אותו, ע' לקמן) למי שחושב שהוא ירויה באיזה עסק, **לא** אומר לו שיעשה, אלא **רשות** נתונה, **(אבל לא יצליח דרכו)**. וכעין **הרשות** שניתן למרגלים, **ופחד נורא הוא** לכל מי שיודע שרשות נתונה אבל מי יודע אם זה רצונו ית', אלא מבין מכאן שצריך לחקור על כל **מעשיו**, כל א' בנפרד במשך היום, ובזה הדרך ודאי יזכה לס"ד של **המוליכין אותו לטוב** להביאו לחיי עולם.

(כ) האם כלעם הרויח מכל ההשתדלות שלו לקבל מלח ביתו כסף של בלע? והלימוד בשבילנו? והאם על פי דיני חושן משפט בלח הי' חייב לבלעם?

לא הרויח אפי' פרוטה א', ומשמע אפי' הוצאת הדרך לא שילם לו בלח - וטענו בפיו - **ברח לך אל מקומך וכו' והנה מנעך ד' מכבוד!** משמע שבלק בא מרוב **יראת שמים** שבו! - להראות בלעם **שפרנסה מן השמים!** ואע"פ שטען בלעם שהוא **התנה** עם השלוחים ששלח בלח שהכל תלוי ברצות **הבורא** (שוב מלא **יראת שמים!** נפלא להמבין). ומוכח שבלק לא קיבל הטענה, ואפשר דבלק הי' יכול לטעון שלא דיברת עמי אלא עם **השלוחים**, ועליהם אפשר לי לומר **לתקוני שדרתיך**, שאינן יכולים לחייב אותי ע"י זה שהם (מעצמם) סברו וקבלו, וצ"ע. וע' בגמ' בסוף ב"ק (קט"ו.) בא' **שניסה** להעלות חמור מן הבור ולא הציל דחייב בעל החמור לשלם על זה **שניסה** להעלותו אע"פ שלא הצליח, ואפשר ה"ה הכא, כן הציע רב א' שליט"א, והוסיף שיש בחת"ס על ענין זה, ע"ש (לא מצאנו עדיין, ונא להודיע לנו מקומו).

ומענין לענין (שכבר עשינו תיקון גדול שם, אבל יסוד חשוב יש כאן) בענין מראי מקומות - ע' בפרשת קרח שהבאנו דברי החיד"א או הגר"ח וויטל או האריז"ל בדין שהבעל יעזור בבית **כשיש צורך** - דבלא זה כל החסד שעושה עם אחרים אינו עולה לו **כלל** - וכתבנו שעדיין לא מצאנו בפירוש מה שהגר"ש וואלכא ז"ל כתב בקונטרס חתנים שלו - והנה בא היום וא' מחשובי בחורי ישיבת מיר הק' נ"י ואמר לנו שמצא (בד"ב) בספר מכתבים של הגר"ש וואלכא ז"ל שא' שאלו איפה המקור לזה, וענה לו ששמע את זה מהרה"ר ג' יואל קלופט זצ"ל שהי' רב של חיפה, וכשהוא שאלו אחר כך מנין לו זה, הגאון ר' יואל זצ"ל לא זכר המקור אבל חשב שזה בחיד"א, והגר"ש וואלכא ז"ל אמר שהוא חיפש וכמדומה לו שמצא **במדבר קדמות** אבל לא זכור לו בבירור. והדברים נפלאים - כ"כ **השגחה פרטית!** ולמעשה הדבר נשמע להיות אמת דהא בבית רואים אם עושים **לשם שמים!** כי אין **כבוד** מכל החסד שיעשה בבית, ואינו נקרא **בעל חסד** עבורו, א"כ אם עושה בבית הרי הוא מראה (להקב"ה) ראי' שעושה דברו, ולכן מכריע על כל מה שעשה בחוץ לזכות, ודו"ק.

ומציאה רבתה מצאנו ע"י ספר הנפלא הנקרא **תהלים המפורש** על פרק כ"ג – **מזמור לדוד** – בפירושו של האבן עזרא, וז"ל וטעם זה המזמור על עבדי השם **העוזבים** תאות העולם, והם **שמחים בחלקם** ויחשבו כי לחם ומים כנגד כל תענוג המטעמים, כי מחשבתם ולבם על **תענוגי העולם הבא**, על כן יניחו תענוגי רגע בעבור **תענוג עולם**, על כן אמר **אך זאת כל מחשבתי**, עד כאן לשונו, ע"ש עוד, וזה היסוד בהמשך שם – **אך טוב וחסד ירדפוני** (ע' בהמשך האב"ע שם), ודברים מתוקים מכל מתוק הם, וברוך ד' שזכינו לדברי אלקים חיים! ומביאים דברי להטעים הנ"ל הגר"ש שבדרון זצ"ל **שדבר פשוט הוא שכל מי שטעם טעם בלימוד שוב אינו טועם טעם במאכלים דהאי עלמא!** אבל לבסוף שהציע בלעם להכשיל כלל ישראל בעריות וגרם למעשה מגפה, והלך למדין לקבל **שכר** על שהפיל כ"ד אלף כתוב בפי' מטות (סוף שני), ע' רש"י שם דיצא הוא ממדין בשעה שבאו כלל ישראל לנקום במדין, והם נתנו לבלעם **שכרו משלם** ולא קפחוהו (לשון רש"י שם) אלא הרגו בחרב – **זה התוצאה מכל ההשתדלות שלו**. האם אין זה די והותר ללמד אותנו לקחת לקח, ולפחד פחד נורא מכל השתדלות? (ולכה"פ למעט כל מה דאפשר). ועוד הערה והיא מא' מחשובי בני ירושלים הי"ו שעשה לנו חסד וחישב ומצא דברי החת"ס מה שהזכרנו בתשו' זו על חיוב של בלק לשלם בלעם, והלשון שם בד"ה **אמרתי** משמע שנחלקו בלק ובלעם בענין הכבוד שהבטיח בלק לבלעם, ולא הזכיר החת"ס הכסף שנקט בלעם (ואפשר הכל דבר א', וצ"ע). ומשמע שם שמעיקר הדין בלק הי' צריך **לכבד** בלעם אלא כיון שבלעם רצה לקלל כלל ישראל, והיות שהקב"ה מצרף מחשבה רעה של גוים **למעשה** (כך טען בלק) לכן בלעם נעשה **ארוך**, דהא ארוריך ארוך (אתה, כ"מ), וא"א לכבד מי שהוא ארוך, עש"ה. וחזוקו הוא לנו לחפש **לברך כל א' וא' מישראל**, בפרט דאמרו חז"ל (קידושין מ). דמחשבה טובה של ישראל מצטרף למעשה! ק"ו מחשבה טובה עם מעשה טוב (כגון לברך את חברו בפה ובלב) הקב"ה משלם **כפל כפלים** ועוד יותר. אשרינו, שעם הנבחר אנחנו!

יח' איזה לימוד נשלו' בית אפשר ללמוד מן הקרא ויחבש את חתנו?

ע' רש"י דכתב מכאן שהשנאה מקלקלת את השורה. ונראה דיש מכאן לימוד גדול לכל א' בביתו – דכשא' מתחיל ליכשל (ח"ו) באיזה שנאה קטנה (עד מאד), מיד מתחיל קלקול השורה – **השורה הישרה של אהבה ואמונה שצריכים להיות בכל בית נאמן בין הבני זוג, ובין ההורים וצאצאי', וכן בין האיידים להשווער והכלה להמותה**. והתופס את עצמו בשעה זו, יציל את כל החיים שלו, ושל א"ח, ושל כל צאצאיו, וכל משפחתו. וידוע לכל א' וא' על משפחות, ל"ע, שיש פירוד בין הגיסים או גיסות או שאר בני המשפחה, והבנים לאב' והבנות להאמהות, עד **שהדמעות** הירודות די למלא את הים הגדול, וחבל על דאבדין, אבל עם רצון עז ישתכחו (ישיגו) עצות, ויזכו **להחזיר העטרה לראשה, אמן**. [וע' בשו"ת זה פ' חקת תשפ"ד בהקדמה שהכל לע"נ לאו"מ ז"ל **מעשה נורא**, נורא ממש, שאו"מ הכניע את עצמו ואמר שקר לגיס שכאילו הוא חטא לגיס זה, **כדי לעשות שלו' במשפחה**, מעשה מאלפת מלא הוד].

וצריך גם מדת **הבטחון** – **לבטוח בד' שיתן הכחות לעמוד בנסיון הגדול הזה, תמיד, ותפילות בלי הפסק, ולימוד מוסר, ולחפש לוותר מה דאפשר, ולהשלים עם המציאות שכן דרכו של השני, ולשמוח בנסיון, דווכין על ידו לחיי עד!** וכל העולם כולו מתקיים רק על בלי מה (חולין פ"ט. ע"ש) על מי שבוחר את עצמו בשעת מריבה, נפלא הוא ונפלא ליהוי!

יג' איזה חיזוק יס מהקרא – ויתלכז מלאך ד' בדרך לשטן לו וגו'?

ע' רש"י דמלאך של רחמים הי' (מ"ר כ' י"ג), והי' רוצה למנעו מלחטא, שלא יחטא ויאבד.

כל א' העומד על מה שאמרו לנו כאן חז"ל – שאם על רשע זו חס הקב"ה, א"כ ודאי לנו – עד כמה הקב"ה שולח לפנינו **מלאכי רחמים** להצילנו מן החטא, ולהצילנו מרדת שחת. וכל מוסר שאומר האב, וכל תורת אמך, וכל תוכחה מהמשגיח, או מראש הישיבה, או מראש הכולל, (או מכל לימוד מכתבים הללו, כן מקוים), או מכל יסורים הבאים, ל"ע, ושלא יבוא, וכדברי הגר"ח שמואלביץ זצ"ל (אפשר לשמוע בקול הלשון – שיחה י"ט בענין **שובה ישראל**) **שאמר על עצמו** דכל דבר שלא הולך, או כל יסורים שמקבל, בודק הוא איזה לימוד בא הקב"ה ללמדו! ונראה כנ"ל **דהכל מלאכי רחמים** להצילנו מלהתיצב על דרך לא טובה, אשרינו.

ואשרי מי שלומד מהמכשולים של אחרים – או מן הפרשה כל שבוע ושבוע! וממילא לא יצטרך לסבול בעצמו **כלום**, וכדברי המס"י (פ"ה) המתוקים מכל צוף, וז"ל כי מי **שמתפעל** מן ההתבוננות [א"ה – אפשר **התבוננות** במעשים שקורין בחיים אצל אחרים] ומן הלימודים [א"ה – בפרט מן הפרשה, כ"נ] **אינו צריך שיתסר בגופו**, כי כבר ישוב מחטאתיו בלי זה וכו', אך הלצים שאינם מתפעלים מן התוכחות [א"ה – היינו התוכחות שיש בכל יום בעולמו, כ"נ, או

אלו שמוכיחים אותם על פניהם] מפני כח ליצנותם אין להם תיקון אלא **השפטים** וכו', עכ"ל, ע"ש, דברים נפלאים.

וכמו כן נהג **הגר"י הערמאן זצ"ל** (ר' יעקב יוסף ב"ר יצחק אייזיק – עליו נכתב ספר **הכל לאדון הכל ALL FOR THE BOSS**, די זיידע זצ"ל, יארצייט שלו חל בימים אלו – ב"ז בתמוז, נא ללמוד לע"נ) דכל חולי שקרה לו חיפש עד שמצא איזה חטא גרם זאת, ומיד נתפא, חי הי' עם הבורא ית' כל רגע מחייו, ויהא זכרו ברוך, וברכה לכל צאצאיו עד עולם, אמן.

יג' חס כתיב ותרא האתון ורש"י הסביר שבלעם לא ראה, שנתן הקב"ה רשות לבהמה לראות יותר מן האדם וכו', דהטורף דעתו (של האדם) כשיראה וכו', איך ראה בלעם אח"כ דכתיב ויג' ד' את עיני בלעם וירא את מלאך ד' – למה לא נטרפה דעתו?

אפשר דכיון דראה דרגה שקרוב לזה כשאתון דיבר אליו, אח"כ הי' אפשר לו לראות עוד דרגה, דכבר לא הי' דבר פלא כ"כ, וקשה, וצ"ע גדול. והיודע נא להודיע לנו.

יח' זה שלש רגלים – איזה חיזוק לנו טמון כאן?

משמע מחז"ל, ע' ברש"י, דהא שכלל ישראל **שומרים** החגים ומקיימים מצות היום זה מגן עלי' **מכל פרענות**, שוב ושוב אשרינו. **אשרינו שעם ד' אנחנו** – ובקרוב נזכה, בעזרת ד' ית', לחג **השמחה** של התגלות מלכותו בר"ה, ו**שמחת** כפרת כל העוונות ביוה"כ (שלא היו יו"ט כמוהו), וחג (מלא) **שמחתנו** בסוכות שזוכין **לבטחון** השלם ע"י צילתא **דהימנותא**, אשרינו.

וכתיב כאן עוד מתנה טובה בתוך המתנה העצומה שנקראת יו"ט שקיבלנו מאת הבורא ית' – וזאת **שמגינים** עלינו מן **הכל**, נפלא.

ועוד יש לזכור שאין בעל הנס מכיר בניסו (נדה ל"א, ע"ש) **ומי יודע** כמה פעמים **היום** ניצלת! (וע"ע בגמ' ב"ק כ: כמה וכו' דמסייע מרי' וכו', עש"ה דנפלא הוא). וע"ע בתשו' ה' (ב') ליל באריכות נעימה (כ"ו ודו"ק).

טו וואתה החייתי – איזה לימוד יס לנו מכאן לקבל בזיונות (וכדומה) כשמחה עלומה?

ע' רש"י דנהרג האתון שלא יאמרו זו היא שסלקה את בלעם בתוכחתה, והוא לא יכול להשיב וכו', שחס המקום על כבוד הבריות (מ"ר כ' י"ד). יש לומר דמדוייק מכאן דאם, באיזה פעם, (כאילו) לא חס רחמנא על כבוד שלי, באיזה מקרה או מאורע, **מוכח הוא** שמגיעת כבוד זה (בלשון המעטה) ודאי **לטובתי**, (ופשוט הוא, אלא מכאן עוד דרך לראות דרך הקב"ה להיות חס **תמיד**, ואם נזמן לידי איזה **בזיון** מוכח דהי' (גאנצע) דין ודברים על זה בשמים, ויצא שהטוב שבטוב הוא שאסבול פחיתות וכו', ולראות **שתמיד** – הכל מהטוב והמטיב, מאת הרחמן המרחם ודואג **תמיד** לעליי שלי, והכל לכפר (כל) עונות שלי, ואין לי אלא **לשמוח** שנשתנה כל מהותי על ידם להיות נפש צדיק ונקי, אשרי אשרי חלקי, בפרט כשרואה אני בראי' לפי דעת תורה דהיא דעת קוני. וע' לקמן תשו' כ"ג לענין טימטום הלב – ומובן כאן שהעוונות מטמטמים את הלב ומונעים האדם מלהבין **דקות האמת** או בכלל ללמוד תורה **הקדושה**, וע"י הבזיונות או שאר יסורים, ל"ע, או נסיונות, **פותחים** את הלב וחוזרים לקירבת ד', ולדעת תורה. ואפשר לפרש הפסוק (תהלים צ"ד, שאומרים ביום ד') **אשרי הגבר אשר תיסרונו ק-ה** (דע"י זה נתכפר [לשון נקיון] וניטל הטמטום ונפתח הלב וממילא -) **ומתורתך תלמדנו**, כ"נ, ונראה דמתנה טובה נתן לנו בזה, וב"ש. ושוב שא"צ **שום יסורים ושפטים** אם **מתפעלים** מן ההתבוננות ומן הלימודים כנ"ל בתשו' י"ב, ע"ש דקילורים לעינים דברי הרמח"ל זצ"ל. ואם כבר מזכירים דברי הרמח"ל יש בכתביו שכח הבטחון שאדם בוטח יכול לפעול (אפי') אחרי מיתתו והוא נמצא בגיהנום הבטחון שלו יוציאו משם! ועוד איתא שם שמי שבוטח בד' נשאר רגוע **אפי' אם ישתהה הישועה לבוא**.

ומעשה קטן – הי' בבחור חשוב א' מבוגר [מעדות המזרח ולא מצא זיווג] וזכה [בשנים (רבות) שהמתין למצוא שולן] לדברים **הרבה**, כמבואר בגמ' פסחים [ק"ג]. א"ר יוחנן ג' **מכריז עליהן הקב"ה** [לשבח, ע' רש"י ע"ב] **בכל יום** על רווח הדר בכרך ואינו חוטא וכו', וע' בגמ' שם עמוד ב', ואולי אפשר לומר בדור שלנו עם כל הכלים, ר"ל, דומין לרב חגיגה ורב אושעיא, ואכמ"ל אבל לשבח יש מקום! וחיפש וחיפש זיווגו ולא מצאה. ולפעמים הי' מבקש חיזוק במצבו, ואנחנו עמלנו למצוא דרך לחזקו – ואחרי שמצאנו הרמח"ל פגשנו אותו – ושאלנו אותו – **האם יש לך בטחון??** חשב קימעא ואמר – כן! אמרנו – א"כ יש ברמח"ל, שאם יש לאדם בטחון הוא **רגוע אפי' אם הישועה שוהה לבוא** – הסכים **ושמח!** ואחרי זמן קצר מצא זיווגו, ומכיר טובה לאשתו על הכל, ובפרט בזה שהיא הצילו מלהיות **אלטע בחור!** וישועות לכולם יהיו, אמן. וכן כל א' וא' חוב קדוש **להתחזק** במצבו **ולהודות** ולהלל בלי הפסק, ו**בודאי** יראה **פלאות**, אמן.

טז' עס האנשים – איזה יסוד בעבודת ד' יס כאן?

רש"י מהגמרא (מכות י): בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו. יסוד גדול הוא בכל החיים וחיוזק הוא לדעת שאין צורך גאנצענע מעשה'ס (דברים גדולים) כדי לקבל סייעתא דשמיא – אלא די והותר בחיוזק בכח הרצון! שלי. ונחמה פורתא נמי איכא הכא – דמדוייק שאם לא הולך כמו שרצייתי – ראי' גמורה שחסר ברצון, כן אמר הגר"ן פארצוביטש זצ"ל פעם בשמחת שבע ברכות לחתן מהישיבה. ואין לנו אלא לבדוק מה באמת רצונינו, ולהתחזק, ברצות ד', ובודאי נזכה למוליכין! פירושו – סייעתא דשמיא למעלה מדרך הטבע! וע' במלבי"ם (תהלים ס' ז') על הפסוק שאנחנו אומרים בסוף שמו"ע למען יחלצון וכו' וענני – שודאי יענני אפי' על דברים למעלה מדרך הטבע! כ"מ, ע"ש. ונראה לומר כן גם במה שאנחנו אומרים בברכת מודים מעולם קוינו לך – והיינו שמקוים אפי' לדברים שהם למעלה מדרך הטבע! דהא ד' הוא הטוב (לא לו שראויים לטובותיו) כי לא כלו רחמיו (לא לו שאינן ראויין אלא לרחמים) והמרחם כי לא תמו חסדיו (לא לו שאינן ראויין אפי' לרחמים, ד' הטוב המרחם נותן לו ממדת חסדו), כן פירשו המפרשים, ע' בסידור המפורש מהרב וויינגרטן שליט"א – ולא תמו כלל וכלל! וחיוזק גדול הוא כל יום ויום, ג' פעמים ביום, אין יאוש כלל, אין יאוש! אלא תקוה טובה למיחלים לו, אשרינו.

ומעשה בשנת תש"מ בערך שהיינו באיזה חופה בחצר של מה שקראו מלון המרכז, ונשתתה הדבר קצת, והנה הלך והתקרב זמן תפלת מעריב בישיבה, ועשינו קצת חשבון (הנפש), דהא סכנת נפשות יש כאן, (ע' לקמן דפיגול חייב כרת, וכעין פיגול סכנה ממש היא) שאפי' אם נרוץ כל הדרך לישיבה לא נגיע בזמן, ובכל זאת רצון עז הי' לנו להתפלל בישיבה (וכידוע לכל בן תורה שאין מקומו, אלא בישיבה, וכל מקומות אחרים יש בהם משום חוץ למקומו, וכעין פיגול הוא, ד' ירחם על היורדים אבל מאמינים אנחנו באמונה שלימה שעוד יעלו, אמן) ולכן התחלנו ללכת (אע"פ שאינו לפי ההגיון ואינו תוך חוקי הטבע, כיון שעל בן תורה לא נאמר הכלל אין סומכין על הנס, כן קבלה בידינו, והסברא פשוטה היא – דהא כל מהות של בן תורה זו נס, ואם נאמר לו שאין סומכין מיד יפול, ח"ו!) לכן התחלנו ללכת לישיבה, ומה נעים ומה נורא שאחרי כמה פסיעות, אחד, שעמד שם, עצר אותנו ושאל – האם רצונך להתפלל בישיבה? ענינו בשמחה, ודאי! אמר גם אני רוצה ויש לי אטו בא אקה אותך – זכינו למוליכים במלא מובן המילה. וכן הוא בכל החיים, נארא אמונה! [ואם בא לידינו האי חבר שאנחנו חייבין לו המון הכרת הטוב ומיחלים לו ברכות בלי די וישועות גדולות ונשגבות – דבר פלא הוא דמיום שקנה אטו שנעשה במדינה שהרגו שש מליון מאחינו (ולא רק שהאטו הזה נעשה שם אלא נקרא האטו של עם הזה, מאז והלאה התחילו צרות צרורות בביתו. ואע"פ שכלל כתבנו שוב ושוב שאין לנו עסק בנסתרות, ושאי"א להבין דרכי ד', אבל לימוד יש כאן, כ"ג. ומובן עוד יותר האזהרה שקבלנו מתורת אמת, שא"מ ע"ה שח' בשנות הזעם ובידעה רשעות מדינה זו, נזרה כליל מלקנות או להשתמש דברים שיצרו שם. ואנחנו מחמת כבוד אם, מנסים להמשיך בהנהגה זו, וזכינו לראות נסים, לא רק למעלה מדרך הטבע, אלא למעלה מכל השגות, וראינו בעליל דמיון מגנא וגם מצלי! ומודים על העבר ומבקשים על העתיד לבוא].

ועוד חיוזק בבטחון מהמעשה שמסרו לנו חז"ל על ר' יהודא בר אלעאי בגמ' נדרים מ"ט: שעל ידי בטחונו בד' שנעשה לו נס ונתהווה דבר יש מאין! וכמו כן אצל אשת ר"ח בן דוסא (תענית כ"ה). שע"י בטחונו בד' נעשה נס ונתהווה דבר יש מאין! הקב"ה הוא כל יכול ויכול הכל וא"כ – ע"י בטחון – אפשר שיהווה שידוך יש מאין! הכל אפשר, רק תבטח ותראה – והכל מובן ע"י היסוד שיש ב' עולמות – יש עולם של טבע ויש עולם של בטחון – ששם נס נעשה טבע, והכל מובן להמבין. [ובהנה"ל שב' פעמים בחז"ל מצאנו בריאת יש מאין ע"י בטחון – הבנו מאדם גדול בענקים (בו') שליט"א שאצל ר"י בר אלעאי לא נשאר הכסף בעולם משא"כ אצל אשת רחב"ד נשארו החלות, ויש לו כח לומר כן – משא"כ אנחנו הקטני קטנים הכל סתרי תורה, אבל לימוד גדול איכא לכו"ע! תבטח ותראה פלאות, אמן].

יו יס לעינין למה כתב רש"י בדרך שאלס רואה וכו' כשאמר לך עם האנשים, ולא כתב כבר לעיל כשאמר הקב"ה שיכול לילך עמם?

י"ל דדוקא אחרי כל התלאה עם האתון שבדק הקב"ה אם רצונו רצון עז, או אינו אלא סתם חפץ ללכת, דרק כשזוה בכל מהותו וכל שאיפתו אז זוכין למוליכין אותו. וע' לעיל דזה הקנה מדה תמיד – איכה!

ומעשה קטן והוא גדול, דהי' זמן מן הזמנים שרצינו מאד להשיג דבר מיוחד בעבודת ד' דלא זכינו לה עדיין, וחשבנו לבקש ברכה מרה"י דמיר הגרנצ"פ זצ"ל, וניגשנו אליו, וביקשנו ברכה סתם, והוא ברוח קדשו, בירך אותנו בדיוק רב בדבר זה שרצינו, בלי שום רמז, בלי שום בקשה, או דיבורים על זה קודם לכן, ואחרי זמן קצר זכינו לדבר הנשגב הזה, דלא לפי דרגתינו כלל וכלל, אלא ראינו שאם יש רצון יש הכל, רחמנא ליבא בעי – אבל דוקא בכל לבו ובלא פשרות – ריין (נקי) – ועלינו להכריז – רצונינו לראות את מלכינו. וע"ע בפ'

חקת תשו' ד' מהגמ' בתמורה (ט"ז). תפילת עתניאל בן קנז שהי' שופך את נפשו, ממש, דאו שיקבל כל הדברים הצריכים כדי לעלות – תורה, תלמידים, חברים ששאפתם לשלימות, פטור מהיצה"ר, ואם לאו – רצונו למות – שפכת נשמתו עלי! זאת תפילה שנאמרה באמת.

וידוע המעשה שהשאגת ארי' בסוף ימיו כשהי' קרוב לגסיסה ביקש שיתנו לו מסכתא אחר מסכתא לחזור על תלמודו קודם שיעלה לשמים, וא' שם אמר להשמש שיתן להרב ספר מעבר יבק במקום גמרא כדי שיאמר ודוי קודם מיתתו – וכן עשה, כשראה מה שעשו, אמר ברצינות מלאה – לא מבעיא שלעבור עבירה ממש לא הי' לי זמן, אלא אפי' להתרחק על עבירה כל שהיא לא הי' סיפק בידי, כי כל ימי הייתי טרוד במשנתי ותלמודי, עכ"ל. (וידוע שהגר"ח זוננענפלד זצ"ל הי' מקנא בו על זה, כך מביאים, וצ"ע). ורואים שהרצון מכריע הכל, וגם לנו נזכה, אמן. [ראינו כאן השגחה פרטית – דהי' לנו ספק להוסיף מעשה זה או לא מטעמי הדפוס, והחלטנו להוסיפו. שוב ראינו שהיום (שהוספנו זאת בשנת תשע"ח) הוא יום היארצייט של השאגת ארי'! יום ט"ו תמוז – ונראה דהוא סיבב זאת מן שמיא לזכות אותנו לע"נ – ר' ארי' לייב ב"ר אשר זצ"ל, תנצב"ה]. [ע"ע בשו"ת זה פ' חקת תשפ"ד בהקדמה לע"נ א"מ ז"ל במעשה נורא, וזה שהוא הפסיק מלעשן אחרי יותר מעשרים שנה שעשן מ' (כן מ') סיגארעטלאך ביום – אלא – אין דבר העומד בפני הרצון! והחלטה הי' החלטה גמורה! ואין דבר שלא יכול – דאם יש רצון יש הכל! ללמוד ש"ס, להעריך מערכות, להיות שקוע בלימוד, להתפלל ולהרגיש שמדבר, פשוט מדבר, עם הקב"ה – משבחיו, מבקש ממנו, מודה לו! ובלי מחשבות אחרות באמצע! ללמוד ולדעת שו"ע וכל חלקי מ"ב, לשמוח בבזיונות, לעמוד בנסיון, להכיר שכל מחשבות זרות אינן אלא עצת היצר ואינן אלא הבל הבלים ואין בהם ממש, כלל! ולשמח אשתו וצאצאיו בכל מצב שנמצא, וכן לקבל בסבר פנים יפות כל הבא, ולשמח במצות ד' ובתורתו שמחה עצומה, ולשאוף שאיפות, וכו' וכו', אין דבר שא"א – וכמו בנאווארדאק שלא שאלו אם יכול או לא יכול אלא אם צריך או לא צריך! לימוד גדול למדנו מא"מ ז"ל, ועלינו להודות].

יה האם הי' לבלעם מלכות עשה לילך עם שלוחי בלך?

כן הי' הגר"ח שמואלביץ זצ"ל אומר – דהרצון שלו ברא המוליכין עד שנעשה מצות עשה – רואים עד היכן אפשר להגיע אם רוצים באמת.

ויש להשוות לתוס' בשבת (פ"ז. ד"ה ואתה פה עמוד עמדי) דטענת מרים על משה ר' היתה דלא ציוה הקב"ה אותו (לפרוש מאשתו) אלא משום בדרך שאדם רוצה לילך – דרואים שהרצון מהווה מצוה יש מאין! במשה ר' לטובה (ובזה טענה מרים) ובבלעם לרעה – הכל תלוי בבחירה – וכתוב ובחרת בחיים! וע' בתשו' הבאה מה שלא לבחור.

וע' מה המוסר השכל מדברי בלעם (ע' בעבד המלך לעיל בפרשה על הפסוק ויקס בלעם בעוקר ויחנץ את אחנו וכו' נסס א' מתלמידי הארזי"ל, שהאר"י אמר דברים נפלאים על כל חיבה שלו, ע"פ עוד נסס הזוהר לכל דברי הפרשה מרומזים לדברים גבוהים למעלה למעלה למשכיל, ועוד בגמ' ברכות י"ב: דזיקשו לקבוע פרשת בלעם בק"ץ) כשאמר היכול אוכל דבר מאומה, הדבר אשר ישים חלקים צפי אותו חלכר?

יש כאן חיוזק גדול להתחיל (או שוב להתחיל) ללמוד ספר ח"ח ושמירת הלשון, ולהתבונן תמיד אם, למעשה, כל מה שאני מדבר הוא לפי רצון הבורא, ובפרט כשמדברים על איזה מעשה שנתרחש בעולם (החרדי בפרט, וכל העולם בכלל – ולא איירי בבני תורה, דודאי אין להם שום שייכות באלו הדברים, ולא משיחים [דעתם היקרה מפז ומכל הון דעלמא] בכגון אלו כלל וכלל אלא כל מחשבותם [לטובה] בסוגיא, דחבל הוא חבל חבל כל רגע [אפי' כמימרא!] לבטלה) או שקרה איזה סכסוך בין ב' אנשים, או טיב (או לא טיב) המאכלים אצל איזה חתונה, או החזנות של פלוני, וכו', וכו', וכו' – האם גרועים אנחנו מבלעם הרשע, ח"ו, שאמר שלא אוכל לדבר דבר שאינו מפיו דעת ותבונה! ועל הבן עלי' ליהרהר בעצמו הרבה, וללמד את בני ביתו זהירות מרובה ומעולה. ובחודש תמוז תשע"ט א' מהקוראים הנאמנים מסר לא' למסור לנו – (וצ"ע למה לא פה אל פה, וי"ל) שאין אנו יודעים המציאות כהיום ולכן אנחנו כותבים לפעמים דברים לענין רציפות! ובקשה שטותה שכל א' שרוצה לבוא איתנו ולדון לפני גדולי עולם שליט"א מוכנים אנחנו מתי שיתאפשר, כל"ג, ולא כתבנו אלא דברים שהשרישו בנו גדולי עולם שליט"א גם כהיום הזה, ועוד חזון למועד למי שרוצה בהנ"ל. אבל מודים לו על הלב שלו. וגם קיבלנו מעוד א' מהקוראים החשובים (שאנחנו חייבים הכרת הטוב בלי שיעור לכולכם, דהא רק בזכותכם יוצאים הדברים לאור, יישר כח, ובפרט לכל מעיר ולכל מעורר מודים הודאה אחר הודאה דעוזר לנו בלי גבול ובלי תכלית! ואם יש מעוררים על גודל האותיות – נא לעזור בהוצאות ונתקן כל"ג) מסר לנו דף מהספר

עטרת יהושע מכ"ר משה ארי' פריינד זצ"ל גאב"ד דירושלם בעבר, מפרשת בחוקתי, וז"ל, **אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם.** ובמדרש (רבה ריש פרשתן) הה"ד (תהלים קי"ט נ"ט) **חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדתיך**, אמר דוד רבונו של עולם בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי **לבתי כנסיות ולבתי מדרשות**, הה"ד **ואשיבה רגלי אל עדתיך וכו'**, עכ"ד המדרש. וצ"ב דהיתכן שהיו מצויות מחשבות כאלו בלבו של דוד לילך לאותם המקומות שאינם טובות.

ויש לפרש שבא להוציא מלבם של העושים מעשי קנאות אשר אליבא דאמת אינם אלא מעשי פראות, ואינם שואלים בדעת תורה מתי לעשות ולפעול ומתי לחדול ולמנוע, ולא זו בלבד שאין במעשיהם תועלת כלל אלא עוד גם זאת כי עי"כ המה מבטלים זמנם להבל וריק ויש בידם עון ביטול הזמן וביטול תורה, וזהו שיש לרמז במה שאמר דוד המלך ע"ה **בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך** כי ה' חפץ בדעתו לילך לאהלי האנשים הרשעים האלה כדי לקנא קנאת ה' צבקות ולמחות נגד עושי רשע, אמנם רגליו היו מביאות אותו לבית המדרש, כי ה' מתבונן בדעתו כי אם אין דעת תורה מסכמת למעשים אלו מוטב לי להגות ולעסוק בתורה בזמן זה כדי שלא יהא בידי עון ביטול תורה, עכ"ל, ועמוקים ומתוקים דברי קדשו, ודי להמבין, ויהא לזכרו ברוך.

ואמי מורתי ע"ה היתה רגילה להרחיק אותנו מכל הדברים שאינם נוגעין לעליי', ומכל חפצי דעלמא דשקרא שאינם מביאים לכל מדה נכונה, והשריש בנו שאין לנו לחפש לדעת דברים שחוץ לגבול שלנו. והזהירה תמיד אזהרה גדולה - **שסקרנות** הרג את החתול! (הבנו שהמעשה ה' שהחתול התקרב לסוף הגג בקצה כדי להסתכל מה התרחש למטה, **סקרנות**, והתקרב יותר ויותר עד יותר מדאי ונפל ונתהפך, ונגמר החתול!) וכוונתה לומר לנו שאין ליהודי להיות סקרן במילי דעלמא, ולדבר בהם, ולשאל אחרים עליהם, אלא אך בתורה ובמצות בלבד - בקשת האמת תמיד. וכתוב ובחרת בחיים! והבחר לבדוק בטל. בביתו מי התקשר במשך היום מתוך סקרנות - נכשל בבחירה שלא בחיים אלא בסקרנות, וסכנת נפשות היא כדבר' תמיד לנו. והשאלה כן לשאל - האם ידעתי מה שאני צריך לעשות, ומה שלא צריך לעשות? ומה צריך לדעת ומה מצוה לא לדעת? ולענין הצרה המדבקת שהי' בשנת תש"פ ותשפ"א [ומקוים שלא נדע ממנה עוד, אמנ!]¹ ע' בריש הקונטרס מהמכתב מאל' שעיקר גדול (תמיד) להשמר ולשמור על כל העולם הוא - לא לחפש לדעת כלום בכל הענין, ופשוט ליהדר להיות שקוע בלימוד, ונזכה לעשות רצונו ית', אמנ.

(כ) **ויקח - דנגלה ד' אל כללם להראות חזקתן של ישראל - מה פי' חזקתן של ישראל, ואיזה חיזוק מקבלים מכאן?**

ע' פי' הנחלת יעקב על רש"י דמפרש - להראות לבלעם שבשבילן ה' נגלה עליו ביום, מה שלא ה' עד עכשיו, כדי שיברכם, עכ"ל.

ואם בלעם ראה, ק"ו שאנחנו יכולים לראות, וא"כ פשיטא שנשמח בחיבה של מעלה עלינו, ועל בנינו, ועל כל קרובינו, ועל כל ישראל, תמיד.

וע"ע באבות (פ"ג מ"ח) הוא ה' אומר וכו' **חביבין** ישראל שנקראו בנים למקום, **חבה יתירה נודעת להם** שנקראו בנים למקום וכו', עכ"ל המשמח ומרומם, ומגבי' שפלים ומרפא שבורי לב ומחשב לעצבותם! והעולה שואל את עצמו - האם התבוננתי פעם בדברי חיזוק של התנא זז?

ויש לדעת בידיעה ברורה תמידית - שאני, אני הקטן, הקטן שבקטנים, **חביב** אצל הבורא כל עולמים! וממילא א' אַנְדֶּרֶץ פסד"ו דארף זיין מארגנ! (פסד"ו אחרת צריך להיות מחר אחרי קריאה זו, כנ"פ). בפרט לפי דברי מו"ר הרה"ג ר' מענדיל שניאור זלמן ב"ר שלמה צבי אטיק זצ"ל על מה שאומרים (שמברכין!) בברכת ישתבח - **הבוחר בשירי זמרה** - היינו שהבורא כל העולמים בוחר בשירים ותשבחות שאמרתי אני כעת בפסד"ו! הוא בוחר אותם מתוך כל השירים שבועול! אהה אהבה רבה אהבתנו!

(ב) **למה כללם אכז עין א' שלז?**

ע' רש"י עה"פ שתום העין - על הסתכלות במקום לא ראוי לו - ולימוד גדול לכהיום על הסכנה הנוראה אשר נמצא (במחנה, ר"ל). והמתגבר (ומקיים וסר מלראות!) יזכה לכל טוב סלה, ונהורא מעליא לעולם ועד.

וע"ל תשו' ח' מה שזכין עי"ז לו ולכל דורותיו! ולצד השני שפחד העונש, דהא כתב הח"ח (נראה בחובת השמירה) שמי שאינו שומר עיניו בעוה"ז נעשה סומא בעוה"ב - ופחד נורא הוא, ונשמח בעבודתו שהכל ברא לכבודו! ונשמח בשמירה שלנו!

(כא) איזה חסד נורא עשה לנו הקב"ה צפרקה שלנו ועלינו לזכרו כל יום? ע' רש"י עה"פ לא זעם ד', שבלעם אמר שאין כחו אלא לכוון השעה שהקב"ה כועס בה, והוא לא כעס כל הימים הללו שבאתי אליך (אצל בלק), וזהו שנאמר (מיכה ו' ה') **עמי זכר נא מה יעץ וגו' ומה ענה אותו בלעם וגו', למען דעת צדקות ד', עכ"ל.**

לדבר שלמעלה מדרך הטבע זכינו בזה! והאמת היא דכן הוא בכל החיים של כל א' מישראל. וכמו כן כך ה' בבריאית כלל ישראל, וכדברי הגר"ח שמואלביץ זצ"ל שהי' אומר לנו דיסוד בבנין כלל ישראל הוא כעין יש מאין - דאע"ה ה' טומטום (ע' גמ' יבמות דף ס"ד). ושרה איילונית היתה (שם) ומהם, ודוקא מהם, יצא כלל ישראל, להראות שכל מהות של כלל ישראל למעלה מדרך הטבע היא, א"כ למה לא אבטח בד', שאפי' לא נראה שאפשר (זה או זה), אבל הכל אפשר, דהא יש איתנו הבורא כל העולמים! וע"ע לעיל תשו' ה' (ב) **שאפי' צעל הנס אינו מכיר צניסו!** וכן מצינו כאן שרק אח"כ ידעו כלל ישראל על הנס שעשה להם הקב"ה בכל הימים אלו - שלא זעם ק-ל! דבר למעלה מכל השגות אנוס! חוץ מכל שייכות לטבע!

וכן תמיד לדעת עד כמה הקב"ה מצייל אותנו מכל מיני פגעים - כל רגע! ונראה דעי"ז מוזן דברי הרמב"ם (פ"י זכרות הכ"ו) וז"ל - כללו של דבר לעולם יצאק אדם על העתיד לבוא ויצקש רחמים ויתן הודי' על מה שעצר ויוודה וישבח כפי כחו, וכל המרבה להודות את ד' ולשבחו תמיד הרי זה משובח, עכ"ל הקדוש והמטהר. ותמיד ה' קלם קשה לנו - האם הרי זה משובח דוחה תלמוד תורה? דהא אם יעסוק בשבח והודאה - תורה מה תהא עליי? ויש לתרץ.

אצל לפי הג"ל ובתשו' זו וצפרט לעיל בתשו' ה' (ב) שיש כ"כ נסים כל רגע ורגע א"כ איך יפסיק מלהודות?!

והיש לתרץ לעיל אולי זכינו שרצונו ית' שנדע כל התורה כולה, ואין מזה כח"ת - א"כ הא גופא שעושה לרצונו ית' ולומד! הדעת הודאה היא, ובכל זאת יש זמן לימוד לחוד ותפילה לחוד - דהא אמרו חז"ל (נדה ע:) הא כלל הא לא סגיאל ודו"ק הרבה.

ואע"ג שיש גם צח"ל (צח"י) שהתפילה היינו חיי עשה, ותורה הוי חיי עולם, כריך לומר שתלוי צמח מאריך, וכדמשמע סס צגמ, וי"ל.

ומעשה בא' שבא אלינו וסיפר צרות נפשו - שבתו סובלת מדבר שיכול למנוע שידיוכים, דעלול לגרום שלא תוכל להיות בת בנים. אמרנו לו שיהא רגוע, יהא בטוח בד' שודאי הכל יכול יכול, ולחזור על זה שוב ושוב. אחרי כמה ימים בא לומר שבס"ד הבדיקות הראו שיש שיפור שלא בדרך הטבע, ועלינו לשאול א"ע האם מאמינים בני מאמינים אנחנו? ואין לנו אלא להיות רגוע ונקבל, אמנ. ולא נגמר המעשה בזה אלא בחסדי ד' לפני שנה זמן קיץ תש"פ זכתה ליכנס לחופה עם בחור נפלא, נפלא מאד, ומקוים ומבקשים לשמוע בקרוב על בנים עוסקים בתורה ובמצוות. כך כתבנו אז וזכינו שנתקיימו במלואם - שבסיון תשפ"א נולד להם בן במזל טוב! א דאנק רבש"ע, א דאנק. וכן לאחי החשוב! בשורות טובות בקרוב ממש מתוך בטחון השלם, אמנ.

ואם אפשר להביא עוד מעשה - שבא א' ואמר לנו שלפי הבדיקות שערכו ראו שהולך חולה בלבו ויש שם חור ולא נראה שיכול להיות אחרי הלידה. אמרנו לו מיד שחלומות שוא ידברו - דכל דברי הרופאים הם חלומות רעים שחולמים על חרדים לדבר ד' - והכל הבל הבלים ושקר וכזב. ואין לו אלא להתחזק בבטחון בד' ולחזק גם אשת חילו, ולד' הישועה. אחרי הלידה בא לומר שטעו ולא ה' אלא דבר קטן מאד שאפשר לסדר בטיפול קל, וחסדי ד' לעולם לא תמנו, ושלו' על ישראל! ואין לנו אלא רופא כל בשר והוא מפליא לעשות! ופירוש נאה מצאנו בתפילת רפאנו - בתיבות כי תהליטנו אתה - היינו שראוי, כביכול, שאתה תרפאנו - למה? כי אנחנו נזכור לייחס הרפואה שלנו רק לך - דתהליטנו אתה - אנחנו מהללים רק אותך על הישועה מחולי זה או זה! פירוש נפלא עד מאד (ולכאורה מחייב הוא, והבן, ועבודה שלימה היא לזכור [ולהלל ולשבח לו ית'] שלא תרופה זו או רופא זה ריפה אותי ולא טיפות אלו או וויטמינים הללו - אלא אך ורק הקב"ה! ומה נעים דברי המכתב מאל' (ח"א עמ' קנ"ו) המבואים בריש הקונטרס - והחיי עם הכרה זו לא יחלה מימי, אמנ! ולענין כל הטיפות של היום (שעולים הון וצע"ג ההיתר לקנותן) אבל לזכור תמיד שטיפה א' של כוס של ברכה (וצע"ג על אלו שעושים זימון בלא כוס יין [או לכה"פ מיץ ענבים] דהא כל ההיתר להקל בזה אינו אלא בזמן הרמ"א שהיין ה' עולה הון תועפות [והרבה עשו קידוש ליל שבת על חלות! וזכור לנו שמו"ח זצ"ל אמר שאביו - השעשעווער הי"ד מגדולי נאורדאק מסר נפשו לקנות יין לקידוש ליל שבת (דבמקומות אלו לא היו ענבים כלל!)) טיפה א' עושה יותר מליטור' של טיפות שמוכרים - זאת המציאות! איפה האמונה שלנו - בגשמיות או ברוחניות???

(כג) מי מנה עפר יעקב - רש"י אין חשבון צמחות שהם מקיימים צעפר וכו', מה עלינו לקחת מפסוק זה?

נראה דיש לנו מכאן כמה לימודים - חדא שמחה - שזכינו שאפי' בדבר שלא עולה פרוטה, ואפי' לא גרוש, עושים כ"כ הרבה מצות, ומכל מצוה ומצוה

מקבלים שכר **לנצח נצחים** – בעלמא דקשוט דההנאה שם עד אין סוף, בלי גבול ובלי תכלית – **לעולם!**

עוד - **כוונה** – שנכוון במצות שעושים, ולא נח' כאנשים מלומדה, **אלא לכוון על כל דבר ודבר**, דהא לזכות גדולה זכינו!

עוד - **זהירות** - שאפי' בדבר שדורסים ברגלינו יש מצות, א"כ ק"ו שנחשוב ונכיר החשיבות של כל א' מישראל, דהא על ידן מקיימים אנחנו מצות הרבה – **ואהבת לרעך, אהבת את הגר** (לא איירי רק גוי שנתגייר ונעשה ישראל, אלא כל א' מכלל ישראל שנוול במקום אחר ובא לכאן, נקרא גר, ע' רש"י בחומש (פ' משפטים, שלישי, עה"פ ולא תנוג), וזאת אומרת כל אמרעקאנער, כל רוסישע, כל ענגלעשער וכו', וכו', יש **מצוה מיוחדת** לאהוב אותו) ועוד זוכין למצות חסד, וכן **עצוב תעזוב**, הכנסת אורחים, ותפילה בציבור (!), ועוד ועוד, **כ"כ חשוב כל יהודי** – פלאי פלאים.

וכ"ש בביתו של אדם לכבד הא"ח מפני ציווי חז"ל עלינו – מצוה דרבנן! ועוד על **עצם חשיבותה**, ועוד שעל ידה מקיימין הון של מצות, וכמו כן **הבנים** היקרים, עד כמה **לחבבם** ולנשקם ולהרימם **ולשמחם**, בכל עת ובכל שעה, דהא הם בנים של אדם גדול (!), ועל עצם חשיבותה! ועוד שעל ידם **זוכין למצות ולדברים הרבה**, והחסד שמים שיש עם מי להטיב (ע' שיחות מוסר עמ' מ' דברים נפלאים בזה), והנבון שואל את עצמו – האם **התבוננתי** (היום)? **כג' האם מותר לעבור בין ב' נשים או אשה לעבור בין ב' אנשים?**

ע' בספר עבד המלך על הפסוק **לא איש ק-ל ויכזב וגו'**, דודאי אסור, וע"ש התקנה מהגמ' (פסחים ק"א.) כשצריך. ודברים עמוקים הם. וידוע שהחזו"א ענה לאשה א' שאמרה שקשה לה לעמוד בזה – ושאל אותה החזו"א – האם קשה ליזהר לא ליכנס לתוך אש?

וזכור לנו שבקצשו"ע כתב שה"ה בין ב' גוים, אבל ע"ש היטב. ועלינו לזכור שיש דברים שלא מבינים אבל **מציאות הן**, ומציאות זו, למעשה, עוד יותר ממה שמורגש בחושים שלנו, והבן.

ולענין שרוחניות הוי **מציאות**, נתחדש לנו בלימודינו עם א"מ ז"ל (שהי' לנו קביעות כל ליל ששי לעשרות שנים, וחסר לנו מאד, חבל על דאבדין, אבל תחיית המתים **ממשמשת ובאה!**) בפרשת חקת שלהבין **טעם** חיוב הטהרה בטמא מת, אפשר לומר שכמו כל מאכלות אסורות יש טמאם הלב ברוחניות (ע' ע"ז י: בתוס' ד"ה אמר לי, ובמד"ר בראשית נ"ג ט') וזה מונע מהבנת התורה, כמו כן **בטומאת הגוף** (ברוחניות) יש לומר דיש בו משום **טמאם הלב**. ומובן ע"י דבר שבטבע - דכהיום מכניסים תוך הןריר חתיכת מתכת כדי לפתוח החלולים חלולים שיש בלב האדם (הפעולה שקורין צינתור, ובענגליש סטינט STINT, דיש סתימה במקצת ופותחין ע"י חתיכת מתכת הזה שנפתח כשמיניע למקום הסתימה – כמו כן **ולהבדיל אלף הבדלות**, ע"י מעשה דפרה אדומה והאפר והמים חיים נפתח מה שנסגר בחלקי הרוחני בגוף (בלבו!) ע"י נגיעה בטומאת (רוחניות) של מת – וזה **מציאות**, ונפלא הוא עד מאד. (ע"ע בסוף תשו' כ"א לעיל).

כז' כי לא נחש ציעקז ולא קסם צישראל – האם יש כאן רמז לדברים שכתב מהעסקים זו כהיום (כגון טיפות שונות, ומח א', והשקשרת, וכו' וכו'), ושיש שכן למי שמתרחק מכל זה?

ע' בספר עבד המלך דכתיב **התהלך לפני והי' תמים**, שנראה דמוכח דיש להתרחק מכל מה שנזכר בשאלה כאן. ומפסוק שבפרשה שלנו הנ"ל לומדים חז"ל השכר הגדול על זה, עד שא"א לשער ולתאר מה **שצפון לכל מי שמתרחק מכל הנ"ל**, ע"ש באריכות נעימה בדברים שהיו בימיו, ונראה דה"ה בכל הנ"ל מאותן טעמים, וכל דבריו מחזקין לבבות עד שא"א להאמין, כ"נ לכל בר לבב.

כה' האם כל א' צריך להאמין שהוא יכול לקום צבוקר בזמן?

יש לנו ברכה – הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא, וע' בספר עבה"מ עד כמה **ברוכים אתם לד'** שהוא יעזור לך עם עזר (מלא) מקודש – **חסדי ד'** עלינו כאשר יחלנו לו!

וזכינו לחיזוק גדול בניהום אבלים (בתשע"ח) אצל משפחת נויבירט שהאחים החשובים (ביותר) הי"ו סיפרו על אביהם זצ"ל (ר' משה ארי' גבריאלי ב"ר אהרן – נלב"ע ט' תמוז תשע"ח, נא ללמוד לע"נ) שלא איחר מלהגיע לשום תפילה! אלא תמיד לכה"פ חמש מינוט קודם התחלת כל תפילה. ונראה שהוא חיזוק נכון לכולנו. ועוד סיפרו שאביו של הנפטר (ר' אהרן) אם בא לתפילה בישיבה כשהתחילו ברוך שאמר **הי' צם חצי היום!** ואם אחרי זה **הי' צם כל היום!** ומדובר עוד בבחרותו בהונגאריא! ונראה דזה גרם לזה, ומקוים שאנחנו (נבלח"א) נזכה לקחת לקח ולחנך את עצמינו ואת זרעינו, ולהקדים לקראת ד' אלקינו.

כו' האם א' מפשוטי העם יכול לאכול ולחבל כל מזיק הבא לטרפו? איך?

ע' רש"י עה"פ **לא ישכב** – שעל ידי ק"ש על מטתו, ומפקיד רוחו ביד המקום, הקב"ה שומרו. וקרא זה בלשון לאכול, וע' רש"י, היינו הכוונה – **חבלה**, ע' שפ"ח.

ועלינו לכוון בק"ש שעל המטה, ובפרט בפסוק **בידך אפקיד רוחי וכו'**, וע' לעיל תשו' א' חשיבות הדבר, **בפרט** לבני תורה העולים תמיד.

וכן לכוון ביתר שאת בתפילת שמו"ע בברכת מודים – על **חיינו המסורים** בידך ועל נפשתינו הפקודות לך! דכן אמרנו אמש – **בידך אפקיד**, ועתה, **בחסדי ד'** קבלנו בחזרה, **נורא נוראות!** אשרינו שהכל מסור בידו, ואין לנו לדאוג כלל וכלל, רק להודות ולהלל, ולבקש על העתיד לבוא.

כז' איזה חיזוק צלניעות לריכים אנחנו לקבל מהפסוק שכן לשצטיו?

ע' רש"י שראה שאין פתחים מכוונים זה כנגד זה (ב"ב ס.). והמתחזק ומתרחק מלהסתכל במה שיש להשני – אלא לשמוח בחלקינו, (ולשון שמח בחלקו יש להסביר דאפי' אם אינו אלא חלק ממה שחשבנו שנקבל, או [כאילו] שראוי לנו לקבל, ומתוך הוא), ולבטוח בד' שיתן לנו מה שצריכים כדי צו שטייג'ן, תמיד, אמן סלה. (ע"ע תשו' ד' לעיל מהספר אוצרות רבי נחמי' דברים נפלאים בזה). ואין להטות את הראש לא לימין ולא לשמאל להסתכל על מה שיש להשני, אלא ישר כמו שבראו אלקים! והיינו שצניעות כולל לא רק זהירות מלהסתכל בעריות אלא גם סתם זהירות מכל הסתכלות שאינה לצורך שטייג'ן! דבר נשגב הוא עד מאד.

ולענין זהירות מלהסתכל לתוך בית חבירו, פעם ראינו א' שהסתכל דרך חלון של בית א', והענינו לו שאסור. ענה ואמר – והא הוא השאיר חלונו פתוח – ראוי שלא איכפת לו! שאלנו – מתי נאמר האיסור להסתכל – כשהחלון סגור? אלא דוקא כשפתוח אסור! ובחנוכה כשיש נרות בחלון יש ליזהר להסתכל רק על הנרות ולא שהראי' ימשיך תוך ביתו כידוע. **צניעות עילאה של בני ק-ל חי.**

וכן מהפסוק מה טובו אהלך – שיש לנו ברכה תמידית, להכיר עד כמה טוב הוא האהל שלך – אהלך! ושוב לא להסתכל תוך אהלים (אפי' של תורה) של אחרים! (ולא לתוך הכולל של אחרים, ולא לתוך הקהילה של אחרים, וכו' וכו', והמבין יבין הרבה).

כח' איזה רמז יש מצעל פעור לדור שלנו?

ע' בשיחות מוסר (עמ' שמ"ב, שס"ב) שהיסוד בעבודת בעל פעור הוא להכריז **שהכל הפקר! אין גבולות, אין מחיצות, אין גדרים, אין חוקים** - הכל הפקר וועלט. אין גדולים, אין מנהיגים, הכל מה שישר בעיני, מה שאני מחליט לטוב, מה ששכלי בוחר להיות דעת תורה, עד שיוורד פלאים ומגיע לפרא אדם – **כבהמות נדמו**. וממש כמו כמה מהדור תהפוכות (שלנו), ד' ישמרינו מהם, ומדעותיהם, אפי' אם לובשים בגדי בני תורה, רחוקים הם יותר ממזרח למערב! ובקשה מאת ד' לרחם עליהם ולהשיבם לצור חוצבתם.

והאומר שא"א לדעת איזה רב לשאול ואיזה לא, דזה אומר כפף וזה אומר בכה, **טועה בחיים הוא**, וחבל עליו דמאבד עצמו לדעת, דלהמבקש נראין דברי אמת במי שהוא אמת, והמבין יבין.

וכלשון החזו"א כשהי' מעשה וא' שאל איזה רב בב"ב, ועשה דבר על פיו, ונתברר שהרב טעה, ויצא שההוא עשה **עבירה חמורה**, וכשבאו להחזו"א ואמרו שלכאורה אנוס הוא, דהא שאל רב, אמר להם החזו"א – בב"ב יודעים מי שצריך לשאול! [וממילא לאו אנוס הוא כלל], ושוב המבין יבין – הרבה. (ובעצם הענין כשאחד שואל רב ועושה על פיו מה דינו - ע' במ"ב סי' תצ"ו סק"ב דמוכח דדינו כשוגג וחייב חטאת! ולא אנוס, (וע"ע בפ"ת ביו"ד סי' צ"ט סק"ה, הערת המג"ל) ודבר נורא הוא עד מאד).

ועל העבד העובד לחפש גדרים, לחפש להיות מוכרח, לקבל מרות, לקבל רב ולבטל דעתו לדעתו בכל.

כט' איך נכנס פנחס למקום ודאי נפשות, למקום פקוח נפש ממש – והא אסור לאדם לאבד עצמו לדעת!

מו"ח הגה"צ ר' רפאל וואלדשיין זצ"ל תירץ שזו היא הגדר במצות קנאים פוגעים בו, ומובן למה אין מורין כן.

וחשבנו להסביר בדרך אחרת קצת - שפנחס הי' בעל בטחון נורא ואמונתו בכח הבורא מילא כל מהותו, ואע"פ שאין עושים נס אלא למי שנכנס על מנת למות, וכדברי חז"ל (ע' רש"י פ' נח בסופו לענין הרן), על בעל בטחון אין שום שאלות. והבוחר יבחר. אבל לכו"ע יש כאן אהבת ד' בשלימות, ועלינו להעיר נפשינו להתחזק, ולהיות מוכן לכל קושי, (שלא תבוא), ולחיות על קידוש ד', ועוד להיות מוכן למות על קידוש ד', ולהיות דוגמא לכל העולם – מלא שמחה, מלא בטחון, מלא דרך ארץ וחשיבות להשני תמיד.

הערה נחוצה

בתחילת הפרשה רואים שעשו הגוים שלו' ביני', דרך עי"ז יש צד לנצח – והשאלה צועקת – מה איתנו?

דהא גדול השלו', אין כלי המחזיק ברכה **אלא** שלו', שלו' שלו' לרחוק ולקרוב, ד' יברך את עמו בשלו', שים שלו' וכו', מלך אדון לכל השלו', המברך את עמו בשלו', בכל עת ובכל שעה בשלומך, שלו' על ישראל. וע' רש"י פ' כי תצא שנאוי המחלוקת – אלא אהבת ישראל (בפרט ע"י פה זכות על הזולת) מכסה על הכל ומקרב, אמך, יישר כח שהחלטת להתחיל לאהוב את השני. [וללמד עלינו כף זכות!]

ווא נא נא להתפלל שיהא שלו' בכל המקומות של תורה, ובכל הישיבות, ובין כל הישיבות, ובכל המשפחות, תפילה אחר תפילה עם לב, לב מרגיש הצער הגדול, נא נא נא. ושיהא זמן קבוע שכולנו נבקש על זה בכל אתר ואתר (ויהא כעין תפילה בציבור וק-ל כביר לא ימאס אלא יענה בעזרת ד' ית') – אם אפשר לקבוע שנבקש **במנחה ערב שבת**, באלקי נצור לפני תיבות עשה למען שמך, שוב יישר כח.

התשובה על השאלה בעמקות שכתבנו התשובה בשבוע שעבר בשנת תשפ"ב שמשמע בספר תוס' שבת בתחילת סי' ש"ח דאם לקח כשמל"א לאיזה צורך היתר ואח"כ רצה לעשות עוד דבר היתר עם כלי זה אסור מדרבנן! והי' קשה להולמו טעם הדבר, אלא נראה שהכל תלוי בחשש שחששו החכמים ז"ל לאסור טלטול כלי שמלאכתו לאיסור, והוא דשמא יבוא לעשות עמו מלאכת איסור, וכלשון הרמב"ם מובא בהקדמה לס' ש"ח במ"ב, ע"ש. ויש להקשות – למה התירו לצורך גופו או מקומו, והא עדיין יש החשש שמא יעשה בו מלאכת איסור, אלא נראה דכיון שאדם זה יודע שכל ההיתר שיש לו ליטול כלי זה בידו אינו אלא כשכוונתו לעשות דבר היתר א"כ ע"י היכר זה שוב לא חששו. וא"כ מובן דברי התוס' שבת כמין חומר – שאם גמר המלאכת היתר, ועדיין בידו לא התירו לו לעשות עוד מלאכת היתר, דהא על התשמיש החדש לא הי' לו ההיכר וחוששים שאח"כ יעשה איזה מלאכת איסור, כ"ג. ודו"ק. וע' בחזו"א (סי' מ"ט י"א) שלשונו הזהב שלא מיקרי (תשמיש שני)

שאלה לעיון – אם יש כוסות קטנות עם יין או מיץ ענבים על השולחן בשעת קידוש [וכן נוהגים רבים – ששה כוסות – מסביב הכוס של קידוש (וכן בברכת המזון, וכן כל כוס של ברכה) לפי הגר"א שזה גדר עיטור כוסות, ובעיקר לין עיטור לאייל ומלאים ביין או מיץ ענבים, או שהם ריקים ונקיים, ע' הרא"ש בברכות] האם המקדש צריך לשפוך (אחרי שתיקן היין שבכוס של קידוש [שנעשה פגום ע"י ששתה ממנו] – ותיקן ע"י ששפך קצת יין וכדו' לתוך הכוס שלו, ע' סי' קפ"ב) מכוסו שלו לכוסות אלו (הקטנים שיש בהם יין) קודם שיחלקם למסובין או אין צריך לשפוך אלא שיחלק להם כך? – כך כתבנו בשנת תשפ"ב, ומצאנו שיש שרצו ללמוד מסוף סי' רע"א שא"צ לשפוך להכוסות קטנות, והלומד שם בעיון יראה פשוט שאין ראי' כלל משם (וע' בשו"ע הרב דנמי ברור מדבריו שאין ראי' משם, עש"ה), אבל הי' קשה לנו, שידוע על רבים משולשלת בריסק, וכן תלמידי תלמידים שלא שופכים מהכוס כלל אלף מחלקים הכוסות – ואיך אפשר להבין זאת? עד שהקב"ה האיר עינינו שמצאנו (בד"ב) בקונטרס ברכת המזון בריסק שהוציאו לאור בסוף תשפ"ב, שמואב שם שהבריסקער רב למד שאין דין שתיי' מטעם שהוא כוס של קידוש, אלא שיש דין שתיית יין אחרי קידוש כיון שיצא **בברכת בורא פרי הגפן** של המברך, ומשום ברכת הנהנין! וא"כ מובן כמין חומר שא"צ לשפוך מכוסו לכוסות שלהם, והכל בא על הנכון בעזרת ד' ית', ועלינו להודות! אלף חידוש קל הרב זצ"ל הוי חידוש עמוס לומר כן גם כקידוש קל לילה, וטע"א.

עוד שאלה לעיון – האם היושב בישיבה, או בכלול, מותר לו להטות השטענדער שלו אליו ויחזיקו באלכסון, ויהא קשה להעוכרים שם, או נזקרא בור ברה"ר (או ברה"י)? ועוד שאלה – בכל התכשיטים וכו' שאוסרים צסי' ש"ג לצאת בהם **שמא** יטלם ויעביר ד"א ברה" – האם יעזור אם יקשרם בקש"ק דאסור לפתוח בשבת ויהא מותר לצאת בהם?

עד היכן הדברים יכולים להגיע (שייך לתשובה ח' וגם תשו' י' [ע"ש מפי' האב"ע על תהלים, נפלא])

ודברינו הבאים הן מיועדים אך ורק לאלו שרובצם להשתנות, ועוד יותר לאלו שלא נפלו לתוך הנהגות של היום [ולא נאמר שאנחנו עצמינו נמלטנו אלא רצונינו לצאת מן המאסר, ובאנו כאן לומר חזק חזק ונתחזק] – דמי שכבר הורגל ואין לו תאוות נפש להשתנות (אלא מוכן לשמוע בחצי אוזן) צריך דרך אחרת ולא הגענו לדרגה עילאה לפעול פלאות (ואין הכי נמי דאפי' מי שלא נהג עדיין אין בכחנו להרימו ד', דהא הכריזו חז"ל מכת מקרא מלא דאילמלא הקב"ה עוזרו – אַין יכול לו [וע' בגמ' ברכות דף ל"ב. בריש הדף – ולימוד גדול – שאני אפס, עפר ואפר – חומר ביד היוצר, ואם יש רצון יש הכל – ותיזקזק גדול הוא]), ולעניינינו אפשר פתחון פה לנו ע"פ דברי רש"י דקודם שיפול החומר קל לעזרו עם המשא משא"כ אחר שכבר נפל, ולכן נתחיל [בעצת גדולי עולם זצ"ל], ובעזרת ד' נעלה ונצליח).

ראשית דבר בעינן כאן הרבה ויראת שמים ויראת חטא, וכלשון הכתוב ראשית חכמה ויראת ד'.

שנית לדעת ידיעה ברורה:

- Δ מי שאין לו פֿלאָפֿון (sell-phone) אין עשיר כמותו.
- Δ מי שאין לו פֿאלם (palm-pilot) (שמכיל ש"ר ופוסקים וכו') אין עשיר כמותו. (ע' צלקט יוסף, תלמוד הסוּמַת הסֵקן סֵקן מִשְׁמַע דס"ל התרכ"ו)
- Δ מי שאין לו מאשין (אטו, car) אין עשיר כמותו.
- Δ מי שאין לו מה שקורין וואטרינא, או וויטרינא (breakfont) (ורמז לדבר - לוותר) אין עשיר כמותו.
- Δ מי שאין לו לוסטרא, ובלעז" (או בלעג) שאנדאליר וכו', (chandalier), (רמז לדבר מובן מאיליו – כֵּלָשֵׁן מוֹלֵיט) אין עשיר כמותו.
- Δ מי שאין לו קאמפיוטער (computer) (אפי' בלא אינטערנעט ר"ל מהא, ורחמנות עלינו אפי' להזכירו) אין עשיר כמותו. (ידוע שכעת מצאו שגורם מחלות, ר"ל, ואפ"ה אינו דומה כלל וכלל למחלה הנקרא בשול תורה, ד' ירחם עלינו, אמן). וע' בהסבר באריכות נדפס בשער מציון הלי' ר"ה עד כמה הסכנה לכל מי שמכניס דבר זה לביתו - וכל התירוצים לא יחזירו את העיוות אשר נגרש עמו, ד' ירחם רחמנות מרובה, אמן.
- Δ מי שאין לו קנאפע, (couch), אין עשיר כמותו.
- Δ מי שאין לו מראות תלויות במקום מגולה בביתו, אין עשיר כמותו.
- Δ מי שאינו לוקח אספירין (אקאמול וכו') על כל מיהוש, (aspirin), אין עשיר כמותו. (אלל חושב צִמֶק חטט ורפא לו).
- Δ הבן-חרין מוויטאמינים (vitamins) אין עשיר כמותו.
- Δ מי שאין לו קארטע לקנות באשראי (credit card), או שטעק בוך (checkbook) או חשבון בבאנק (bank account) אין עשיר כמותו.
- Δ מי שאינו מתבייש אם מלעגים עליו בעבודת ד', אין עשיר כמותו.
- Δ מי שאינו מוועבד להתלבש לפי המודא [אותיות אדום, כידוע] והחדש, אין עשיר כמותו. (כולו סוג חדש של בתי עניים, ולפעמים של שטריימל, וכן כיסוי הראש של הנשים, ד' יצילנו).
- Δ מי שאין לו דלת של ברזל על ביתו (מה שיש קורין פֿלִדלֶת, וצ"ע מקור לתיבה זו, והי' נראה לומר דוה פלא דלת, כי פלא שאנשים מוציאים כ"כ כסף על דברים כאלו, ועל הצדקה או מזווה, קשה להם אצ"ל שאלו השומרים באמת, ודו"ק) אין עשיר כמותו. וע' במהרש"א שבת ס"ג. בסוף שם שלכ' ראי' ברורה לדברינו, ואשרינו. (הראה לנו הרב המזאה"ר ר' א"ס שליט"א) וז"ל

טלטול חדש, עכ"ל, ולכן ס"ל דמותר בציור הנ"ל. ומשמע לכאורה כנ"ל דעל כל טלטול חדש יהא אסור, דתמיד צריכים ההיכר בשעת נטילה, א"כ נמצא שגם לפי החזו"א היסוד שכתבנו לעיל נכון הוא, ואשרינו, אשרינו, אשרינו. קרואים קוב וקוב שהבורא ית' שמו מלא חמלה על ללי דלים, נורא נוראות!

וכאן המקום להביא עוד הוספה והיא על מה שכתבנו בסוף פ' שלח שמהנהגת החזו"א בניגוב הידים בשעת ברכת אשר יצר שאמר שעושה כן כיון שאנשים ממתנינים לו לפשוט להם ספקותיהם ושאלותיהם לכן היקל לעשות כן (לנגב) [כי זה בעצמו עזר לו לכוון – א"כ ראי' ברורה שבלא דבר זה נשאר איסור גמור, וכדאיתא במ"ב עם עונש חמור, ר"ל, ואיך מביאים המוצ"ל שהזכרנו שם שעשו חורבנות בספר מ"ב וכדברי גדולי הדור שליט"א – איך מביאין צד להקל על פי הנהגת החזו"א - אלא עלינו להתאונן בלי הפסק, ולהתפלל להבורא כל עולמים לחוס ולרחם עלינו שלא יהא שום עיוותים במעשה ידינו.

עוד הוספה לענין ילד שנעשה בר-מצוה העצה שהוא יגיד ב' פעמים וכתבתם בלילה שנעשה בר מצוה, שהעיד הגרי"ד טורצ'ין שליט"א שכך אמר לו הבריסקער רב זצ"ל לעשות, אחרים מהקוראים הנאמנים מסרו שכן אמר גם לכמה מבני המשפחה שלו, וכן קבלה ביד הרה"ג ר' חיים שלמה ליבוביץ זצ"ל שכך אמר לו הבריסקער רב זצ"ל לעשות.

וא' מחשובי הקוראים העיר דאם זה ההוראה א"כ יוצא שרק באופן זה נקרא לומד על אתר, דאל"כ מה ההיתר, ולא נראה, ע' צמ"צ סי' מ"ז צצה"ל ד"ה ואס למד מיה, ודו"ק.

שאלה לעיון – אם יש כוסות קטנות עם יין או מיץ ענבים על השולחן בשעת קידוש [וכן נוהגים רבים – ששה כוסות – מסביב הכוס של קידוש (וכן בברכת המזון, וכן כל כוס של ברכה) לפי הגר"א שזה גדר עיטור כוסות, ובעיקר לין עיטור לאייל ומלאים ביין או מיץ ענבים, או שהם ריקים ונקיים, ע' הרא"ש בברכות] האם המקדש צריך לשפוך (אחרי שתיקן היין שבכוס של קידוש [שנעשה פגום ע"י ששתה ממנו] – ותיקן ע"י ששפך קצת יין וכדו' לתוך הכוס שלו, ע' סי' קפ"ב) מכוסו שלו לכוסות אלו (הקטנים שיש בהם יין) קודם שיחלקם למסובין או אין צריך לשפוך אלא שיחלק להם כך? – כך כתבנו בשנת תשפ"ב, ומצאנו שיש שרצו ללמוד מסוף סי' רע"א שא"צ לשפוך להכוסות קטנות, והלומד שם בעיון יראה פשוט שאין ראי' כלל משם (וע' בשו"ע הרב דנמי ברור מדבריו שאין ראי' משם, עש"ה), אבל הי' קשה לנו, שידוע על רבים משולשלת בריסק, וכן תלמידי תלמידים שלא שופכים מהכוס כלל אלף מחלקים הכוסות – ואיך אפשר להבין זאת? עד שהקב"ה האיר עינינו שמצאנו (בד"ב) בקונטרס ברכת המזון בריסק שהוציאו לאור בסוף תשפ"ב, שמואב שם שהבריסקער רב למד שאין דין שתיי' מטעם שהוא כוס של קידוש, אלא שיש דין שתיית יין אחרי קידוש כיון שיצא **בברכת בורא פרי הגפן** של המברך, ומשום ברכת הנהנין! וא"כ מובן כמין חומר שא"צ לשפוך מכוסו לכוסות שלהם, והכל בא על הנכון בעזרת ד' ית', ועלינו להודות! אלף חידוש קל הרב זצ"ל הוי חידוש עמוס לומר כן גם כקידוש קל לילה, וטע"א.

עוד שאלה לעיון – האם היושב בישיבה, או בכלול, מותר לו להטות השטענדער שלו אליו ויחזיקו באלכסון, ויהא קשה להעוכרים שם, או נזקרא בור ברה"ר (או ברה"י)? ועוד שאלה – בכל התכשיטים וכו' שאוסרים צסי' ש"ג לצאת בהם **שמא** יטלם ויעביר ד"א ברה" – האם יעזור אם יקשרם בקש"ק דאסור לפתוח בשבת ויהא מותר לצאת בהם?

- Δ מי שאינו נוגעל ביתו ב' פעמים אין עשיר כמותו. (וכבר הערנו כ"כ פעמים בשו"ת שער מציון שלנעול ב' פעמים סכנת נפשות היא, ומי שנשכל בזה נראה דיש לו לחשוש שאולי הוא לקוי במדה רעה של המרגלים ושולחיהם חס מללזכור – דלכאורה אם הוא ישאל את עצמו – למה ב' פעמים, למה לא מספיק באחד? אלא מה – רוצים להיות בטוח. ובמה נכשלו המרגלים והעם ששולחם? דהקב"ה אמר שזה טוב, אלא רצו להיות בטוח! ופשוט קף זכות עליהם קלא קמים לל מעטקיס).
- Δ מי ששותה מים (ולא פטל וסודה וכו') במשך השבוע אין עשיר כמותו.
- Δ מי שאינו מתעניין כלל בכל התחרות בכל מיני כדורים וכדומה (sports) אין עשיר כמותו.
- Δ מי שאינו קובע סעודות על פת הבאה בכיסנין או לתמיס סְכּוּתָצִים עלויס סְכּרֶכְתֵּן צוֹרֵל מיני מזונות (cookies, cake) בכ"מ אין עשיר כמותו.
- Δ מי שאינו צריך להיות עם המֶלֶה האחרונה באיזה קטטה (בין במילים בין בגוף [חס מלהזכיר, ולא נזכר כאן אלא עבור איזה בחורים ששכחו דברי חז"ל דכל המרים ידו וכו']) אין עשיר כמותו.
- Δ מי שאינו משעובד לשתות קאווע בבוקר [או וגם כמה פעמים ביום] אין עשיר כמותו.
- Δ מי שאינו מחפש לעטר ביתו עם וילונות מפוארים (או בכלל [אא"כ מה שצריכין מפני הצניעות]) וכן צביעה כזו או כזו עם ציורים או בלי, וכן באיזה דרכים להאיר הבית עם כלים (פיפס[?]) תלוין מן הכיפה או להוריד גובה הכיפה ולעשות המאורות בעמקות וכו' אין עשיר כמותו.
- Δ מי שאוהב את הזולת אהבת נפש, אין עשיר כמותו. וכדברי החזו"א באגרות (א' י"ד), וז"ל רב הרגל וכו' י"ג עיקרים וכו' הקנו לי אהבת תורה בלי מצרים, עשיר אני גם באהבת זולתי וכו' וביחוד וכו' צעיר השוקד על התורה, וכו' ונפשי קשורה בו בעבודתו אהבה כל ינתקו וכו', עכ"ל, עש"ה.
- Δ מי שבוטח בד' ואינו רץ לתוך איזה בנין וכדומה כשיש קול הזועק בעיר, ל"ע, והולך כדרכו, אין עשיר כמותו.
- Δ מי שאינו מעשן ואינו רוצה לעשן אין עשיר כמותו.
- Δ מי שאין לו חשק ללמוד איזה אומנות אין עשיר כמותו.
- Δ מי שאינו רוצה שטיח על רצפה שלו אין עשיר כמותו.

- Δ מי שאינו צריך טל. שמכריו מי מתקשר (בפרט דזה מפריע באמצע תפלת שמו"ע לנשים צדקניות המתפללות בביתם, וכן באמצע ברכת המזון לכל המשפחה, דשוב חושבים על הא ועל דא כידוע) אין עשיר כמותו (דהא דואג על רוחניות יותר מגשמות).
- Δ מי שאינו מקריב עצמו על מזבח הכסף או חי בדמיונות שוא שכל מגמתו להשיג דירה עם ד' חדרי שינה וכו', אין עשיר כמותו.
- Δ מי שאינו רוצה כובע שיש שם עושהו עליו או עוד איזה סימן של זזה להתפאר (?) בו, אין עשיר כמותו.
- Δ מי שאינו צריך לעדן פת ידו עם מורה שעות להוציא עיני הזולת וכיוצא בזה, אין עשיר כמותו.
- Δ מי שאינו מתעניין לדעת אם אומרים המתנבאים (וצ"ל שאינו נביא שקר, וצ"ע) שיהא קור מחור או שירד גשם או שלג – אלא סומך הוא על הבורא ומצפה לו **לבד** אין עשיר כמותו.
- Δ מי שאינו נשבר ונדכה אם אומרים לו (או לה) **לא** (כגון בעניני שידוכים או ישיבות או קעם וכו'). ופשיטא שרואים בענין זה הקב"ה באספקלריא – בפרט דשכמראין לאדם אותיות ל-א הוא קורא אותן להיפך, כגון כשמראה אותיות באויר ויוצא שקורא הכנגדו תיבת ק-ל, שמאת ד' תשובה זו, ולטובתו עד עולם, והבין).
- Δ מי שאינו משעובד למשקה קר ביותר או מלא גאז וכדו' אין עשיר כמותו.
- ✓ מי שאין לו סטריאו (stereo, sophisticated tape recorder with speakers) אין עשיר כמותו.
- ✓ מי ששקשה לו להוציא כסף על דברים של ימי **תחול** וקל לכבוד שבת אין עשיר כמותו.
- Δ מי שסולד נפשו מלאכול אצל איזה רעסטוראנט (תנות **שלוכלים** כחומר) אין עשיר כמותו.
- ✓ הבורח מעשיית תמונות (לא מעצמו, ולא לעשות הוא מאנשים אחרים) אין עשיר כמותו.
- Δ מי שאינו מחפש לדעת מה קורה בעולם או ברחוב אין עשיר כמותו.

שוב מקום להזכיר – שלא באנו לומר שמי שיש כל (או חלק מ-) הנ"ל הוא מופרך או טועה בחיים – דפשיטא כל א' וא' נוטל מעלמא הדן לפי צרכיו לעבוד את ד', אלא באנו להראות צד השני ולהבין העושר דאפשר לזכות לו בעלמא דשקרא ע"י השקפה ממעון קדשו מעלמא דקשוי, ונא להבין.

בחור א' מחשובי הישיבה הק' סיפר שהי' מתווכח עם חבריו – מי מהם נתפס יותר בהבלי עלמא דשקרא – וכדי לבדוק ולברר לקחו הרשימה הנ"ל – ויצא שא' נתפס ב"ו מהמ"ב וא' רק י"ד, ונאמר אנחנו – אשרינו ישראל – אשר כך אתפאר.

יש שמחייכים ויש שמתלוצצים אבל כולם מודים שיש כאן אמת [וכמו שהסכימו גדולי עולם וצ"ל וזירו להדפיסם] אלא לכמה, כיון שלא הורגלו כן מנעורי' קשה להולמן, ויש לדעת שהרבה בני תורה העידו שעל ידי התבוננות ברשימה זו שינו את כל מבטם על אושר החיים, ותודו לד' על שראו כאן דברי אלקים חיים, אשרינו שזכינו, ונא להבין, נא. ונא להעיר.

להקל על המעיין ציינו (והנפ"מ לילך מן הקל אל החמור [כ"נ]) אלו שקצת קשה לקיימם (✓), והשאר שדחופים יותר ושזין לכל נפש (Δ), ויש לפקפק בבחירתינו, ועוד דהא כולן קדושים הן ועומדים (ברומו של עולם, כידוע)

הגיעו מטבעות שיש בהם פרוטה חמורה – פרטים 02-6500176 (בערב)
לקבלת התשובות בפאקס וכו' בהתם יש להודיע בפאקס 02-5434660 (אפשר בכל שעות היום והלילה). והכל בל"ג מצידינו.
או טל 02-6500176. וכן לקבל ה"ל שבת מתוך שו"ת שער מציון
נפתח כולל בבית ישראל עבור בני עליי', לומדים בצוותא מוסר קודם התפילות – מנחה בשעה 1:30, מעריב בשעה 8:40. מתפללים במתינות כהלכה, הרוצה להשתתף להודיע בטל. 02-6500176. [תבונה בדיני שבת לפני מעריב (ושכב"צ בסכום גדול לכל קבועים)].
פירסמו שיש בית מדרש להשכרה, נאה ומרווח עבור כשלישים איש, (עם ארון הקודש, ספרים, שולחנות וכו') נמצא סמוך לישיבת מיר הק'. בשכירות לחלק של היום או כולו או לשבתות. (מחיר מציון). אמרו שלקבל עוד פרטים אפשר בטל. 02-6500176
למלאו שיעורים מכולל משכן משה בקול הלשון – טל. 07,337 18261, ולמחור (ולהעירי)

א' **מחשובי** הקוראים מב"ש (ריאק"פ הי"ו) הציע עצה טובה קמ"ל לעשות בקונטרסים אלו חלק נפרד עבור **הליכות והלכות** ממור' הרה"ג ר' מענדיל שניאור זלמן ב"ר שלמה צבי אטיק וצ"ל ולכן כותבים כאן ממשך הדברים [והאמת היא שצריכים אלו להיות בראש הקונטרס אלא מפני קושי בסיודר לדפוס מובאים במקום זה והבין]:

שנו) הבנו ממנו שרצה שיכבסו האלונטיות (האנטאכער, TOWELS) שמשתמשים לחלבי בנפרד מאלו שמשתמשים בשרי אבל שמע מהגרש"י פרידמאן וצ"ל (החברות החשובה שלו שלמדו יחד **יותר מחמישים שנה כט' שעות ביום כל יום ויום**) היתר בדבר ולכן לא הקפיד, וצריך לברר.

[ונמשיך על סדר השו"ע עם כל החרדה וכו' שכבר הקדמנו בעבר!]:

שנו) סי' ס"א ס"א – כבר כתבנו שהי' אפשר לראות בק"ש שלו הרתת וזיע **בחוש**, ועוד כתבנו שא' שאל אותנו פעם – האם ראיית את השמחה של הרבי **בכל** תיבה שבק"ש? ואנחנו בזעיר אנפין ראינו שכל תיבה היתה כמו אתרוג מהודר! ועתה מוסיפים שלא מיהר לגמור אפי' כשהוא הי' ש"ץ, אלא כשהי' ש"ץ אמר **בקצת** יותר מהר, כן זכור לנו.

שנח) סי' ס"א ס"ו – לא זכור לנו שהי' נוהג להטות ראשו מעלה ומטה וכו' וכן שמענו מאחרים, ואפשר דהי' מטה קצת.

שנט) סי' ס"א ס"ו – לענין ק"ש על המטה (מקומו לקמן בסי' רל"ט אבל כיון שנזכר כאן נימא בה מילתא) הבנו ממנו שמוטב לומר כל הג' פרשיות אבל גם יש צד שצריכים הפסוקים וכו' סמוך לסוף פרשה ראשונה, לכן העצה היא לומר כל הק"ש ואח"כ להתחיל שוב ולומר פרשה ראשונה ומיד הפסוקים וכו'. (והוסיף שזה דבר קשה לקיים למעשה, ולכן לא אמר בגדר פסק אלא עצה טובה קמ"ל).

שס) ומביאים שאחיו של מור' הגר"א וצ"ל לקח פעם את בניו שי' למקום שהי' אפשר לשמוע מבחוץ איך מור' וצ"ל אומר ק"ש על המטה, והעידו שהי' מעמד נשגב, **ונורא הוד**.

שסא) סי' ס"א ס"ב – ולענין ברוך שם כבוד מלכותו וכו' שלפעמים בסליחות אומרים ג' פעמים, מה שזכור לנו שלא הי' ניחא לי' לומר זה, [ושמענו שיש בזה דברים מהגר"ח בריסקער וצ"ל, וצ"ע].

שסב) סי' ס"א סכ"ג – כמדומה שכבר כתבנו שהבנו ממנו שאם זה מפריע הכוונה א"צ לדקדק בזה. וצ"ע עם דעתו הי' שא"צ או שאין לדקדק, וד' יאיר עינינו. (ונפ"מ במי שרוצה לנסות לדקדק, כ"נ).

שסג) סי' ס"א סכ"ג – לא זכור לנו שאמר בטעמים, וכן העידו אחרים.

שסד) סי' ס"א סכ"ה – כמדומה לא הי' ממשמש, ויש לברר.

שסה) סי' ס"ב ס"ד בהג"ה – הי' נזהר מאד לענין מקום טינופת בקידוש לבנה וכו', אפי' במקום ספק ספיקא, כן זכור לנו. וכן לענין שלא יברך נגד צינורות בויב, שיש על קירות כמה בנינים, כך זכור לנו, וצ"ע אם הי' דוקא של חרס או גם אלו של הפלאסטיק, וצ"ע.

שסו) סי' ס"ג סק"ח – שאלנו לענין ההיתר **לעמוד** בק"ש ביוה"כ דמשמע לכאורה אפי' במקום דעד אז אדם זה לא הי' נוהג בעצמו כדוגמא למלאכים אלא רק כשהגיע לק"ש רצה לעמוד – למה שאפשר להתיר בכגון זה (ע' לשון המ"ב), ואמר שכן – מותר לעמוד, ואייר גם בציור כזה!

המשך הליכות והלכות ממו"ר הרה"ג ר' מענדיל שניאור זלמן ב"ר שלמה צבי אטיק זצ"ל

ועל סדר השו"ע עם כל הפחד והחרדה צעניני פסק הלכה כמבואר בעצרו – שנה ב' –

וואס למודעה שזכינו לקונטרס שלם הכולל כל מה שכתבנו בקונטרסים אלו (משנה ראשונה) הכל בקונטרס א' הנקרא אמת ואמונה, הכל מסודר לפי ענינים, הרואה להשיגו ע' סוף הקונטרס הדרך לזה

תתמוה ס' רל"ה – בעצם קריאתו של קריאת שמע זכינו לשמוע איך שמו"ר זצ"ל קורא ק"ש שנים על גבי שנים בישיבת מיר בתפילת מעריב, וכל פעם מחדש ה' מחדש לא רק רמ"ח אברים שלו (ע' ס' ס"א ס"ג) אלא גם של כל הסביבה, והרגשנו הפרודגמא חדשה מחדש בטובו בכל יום תמיד!

תתמוה ס' רל"ה סק"ב בסופו – כך ה' מספר מו"ר זצ"ל על הגר"ח בריסקער זצ"ל שנהג כן למעשה, וה' משמע שכך הוא ה' עושה אם יזדמן לו, וי"ל.

תתמוה ס' רל"ה בשעה"ז ט' – מו"ר זצ"ל סדר מאד מכל תנאי במלות ד' (וע' ב"ח ס' תרנ"א בשם הרה"ה והרשב"א שמשמע מדבריו שלא מהני שום תנאי במלות, וכן איתא בעונג יו"ט ס' ג' ע"פ).

תתמוה ס' רל"ה סק"ז – זכור לנו שמו"ר זצ"ל אמר לאחד כשראה שהוא רצה להתחיל ללמוד עם החברותא שלו סדר שלישי וחשב שהוא להתפלל מעריב אחרי החברותא, שאין לו לעשות כן אלא מיד להתפלל ואח"כ ללמוד, וה' ציור שלא יספיק ללמוד כל השיעור זמן שתמיד למד עם חברותא זה, ודו"ק. וע"ע בשעה"ז אות י"ט וז"ע כוונתו, ואולי כדכתב בס' פ"ט סק"ב, ע"פ, וט"ב.

תתמוה ס' רל"ח סק"א מהרמב"ם – ידוע שמו"ר זצ"ל קיים זה כל ימי חייו וזכתה לו. ועיין שם שמביא הפסוק שפתי כמים לבד (איכה ב' י"ט) וכבר כתבנו שדרשן א' שאל למה כמים ולא כיין או כשמן? אלא שמן משאיר על הדדי הכלי שנשפך ממנו, וגם יין משאיר משא"כ מים שנשפך לגמרי! וכן עלינו לעשות בתפילה, וכן מעידים על מו"ר זצ"ל, ואשרי מי שזכה לראות עמידתו בתפילה קמי' קב"ה!.

תתמוה ס' רל"ט סק"ז בסופו – כבר כתבנו שהעידו בני המשפחה של מו"ר זצ"ל שה' מונח תמיד סמוך למטותו ספר שער משפט, והבן.

תתמוה ס' רל"ט סק"ט – ראו למחול וכו' – זכור לנו שפעם אמרנו למו"ר זצ"ל שקשה לנו למחול לפלוני על מה שעשה לנו, והוא זצ"ל תמה עלינו – מה? קפידה על יהודי. לא למחול ליהודי? ולא נרגע.

תתמוה ס' רל"ט סק"ט – הישן בבית יחידי – כבר כתבנו מה שהבנו ממו"ר זצ"ל בדין זה, ואכמ"ל.

שנה השלישית

הליכות והלכות ממו"ר הרה"ג האדיר ר' מענדיל (גמטריא לדיוק) שניאור זלמן ב"ר שלמה צבי אטיק זצוק"ל עם כל היראה והפחד וכמבואר בהקדמה לשנה א' וגמשיך כעת:

א' קעב) אם נשבר כלי של חסרון כים בשבת לפי מ"א (מ"ב סק"ה) נשאר מוקצה, ע' רע"א בשו"ע על המ"א ס"ק י"ט דפקע מוקצה, ע"פ, ומו"ר זצ"ל תמה הרבה על המ"ב שלא הביאו, וע' חזו"א מ"ג י"ח.

א' קעג) לפי שו"ע הרב אם הוא כלי שמל"ה לא שייך דין ח"כ (ועיין בשונה הלכות, וע"ע בטב"ל בשו"ת שער מציון הערה [33] על מוקצה) ונראה דזהו דעת המ"ב, דהא לא נזכר שום ציור דכלי שמלאכתו להיתר בפירוש, ואפי' אם נאמר דדברים העומדים לסחורה כולל נמי כלי שמלאכתו להיתר כגון בגדים י"ל לומר דס"ל דרך דברים של היתר או בגדים וכו' העומדים לסחורה שאינם עומדים לשום תשמיש אפשר להיות דין חסרון כים וואפי' אם לפעמים משתמשים בהם כגון כשישבור הסכין שצדיתו או כרדף הבגד, כיון שאין זה שכיח לא נשתנה דינם, ע' חזו"א דכתב כן, וכיון דאינו עומד לתשמיש (ותשמיש זה אישיתמש בהם אם ישבור שלן אינו שכיח) לכן הו' כמו כלי שמלאכתו לאיסור דאינו עומד לתשמיש, ולכן כשמוסיף על זה קפידה שלו הו' דין ח"כ, אבל כלי של היתר צדיתו כגון כוס של זהב וכדומה עומד לתשמיש אע"פ שאינו משתמש אלא לפרקים רחוקים עדיין עומד בעצם לתשמיש, כ"ה ממו"ר זצ"ל. ואין להקשות מדיון הארון שהבעלים מקפידים מלטלטלו שמא ישבר המוצא במ"ב סק"ח, ולכ' איירי בכלי שמלאכתו להיתר, י"ל דאינו ח"כ אלא לענין טלטול בלבד, דהיינו שלמעשה מותר להשתמש בכל שימוש שאין בו טלטול ויש דין ח"כ רק לגבי טלטול, וזה נתחדש בדברי המ"ב שצבלי א' אפשר להיות ח"כ ובאותו זמן נמי כלי שמלאכתו להיתר (כגון ארון בגדים קטן דמקפיד מלטלטלו שמא ישבר אבל לפתוח הדלת ולקיים שם דברים הו' היתר גמור וזה משום דלענין טלטול אינו עומד לטלטלו ושוה לכלים שעומדים לסחורה שאע"פ שאפשר להשתמש בהם אבל אינם עומדים לזה כלל, ה"ה הכא דאינו עומד להשתמש בלטלטול, כ"ה ממו"ר זצ"ל, ושפתיים יסק.

א' קעד) המ"א בריש סימן ש"ח מתיר נמי במוקצה מחמת גופו בטילטול למקום שירצה בשכח ונטל בידו. ובעבר ונטל בידו במזיד חייב להניחו מיד לכו"ע, כ"ה ממו"ר זצ"ל. (והמ"ב מסיק דלא כהמ"א, ע"פ).

א' קעה) אם מייחד אבן וכיוצ"ב ע"פ לעולם (או לשבת זו ע' לקמן סכ"ב פרטים) וועשה בו מעשה, וכ"ה ממו"ר זצ"ל מהני.

א' קעו) אם הניח כלי שמלאכתו לאיסור ע"פ כוונה לישאר על דבר היתר בשבת אינו בדין בסיס, כ"ה ממו"ר זצ"ל, לכן אם הכלי שמל"א נפל מעל הבסיס (בשבת) או הסירו (כגון לאורך גופו) מותר לטלטל הבסיס כבתחילה ככל כלי שמל"ה, וע' תשו' הרא"ש וע' פמ"ג בהקדמתו.

א' קעז) מותר כלי שמל"ה לאורך (אבל שלא לאורך כלל הו' מוקצה גמור, וע' בשעה"ז י"ב ושלא לאורך תלוי בכגון מקלות, כ"ה ממו"ר זצ"ל, ולא

צרוך כ"ל, וזה א' מן הדברים הקשים לזיזתו ויותר מכל שאר דיני מוקצה וכך אמר לנו (נב"ל"ח) מו"ר זצ"ל כמה פעמים, וע' סי' מנחת שבת אות פ"ח).

א' קעה) כתבי הקודש ואוכלין: לא נכללו בגזירת מוקצה (וי"א דה"ה דברים תדירין אצל השולחן וז"ל דברים אחרים תדירין, כ"ה בערך ממו"ר זצ"ל, ושו"מ בלשון המ"ב וסע"ה"ל דמשמע דוקא דברים שהם כאוכלים לא גזרו משא"כ דברים שאינם משתמשים לסעודה, ע"ה וי"ל).

א' קעט) צענין תורת כלי עליו ע' במ"מ פכ"ה שבת הי"ג בסוף דבריו דמביא רש"י (קכ"ו): דתורת כלי עליו דוקא אם ראוי לתשמיש אחר, והקשו עליו תוס' (ד"ה וכי תימלא) ופירשו מעשה שנראה וראוי ותיקונו מוכיח עליו שהוא ראוי לכך ואצל אין כוונת רש"י דבכל דבר צענין ראוי לעוד תשמיש כדי שיחול עליו שם כלי דודאי יש כלים שראויים רק לדבר א' וכלים הם אלא כוונת רש"י דזה סברא לסלק איסור צנין, והמ"מ לא הביאו אלא להראות דלעת הרמב"ם בדרך תוס' הם ולא בדרך רש"י, כ"ה ממו"ר זצ"ל.

א' קפ) צדין משחה לנעלים – נראה דלא הוי כדין נר שעה בסקל"ד (ומח' אם נקרא כלי שמל"א או גופו) דהכא אין שייכות לכלי אלא מוקצה מחמת גופו הוא, ונראה דלא דוקא המשחה שיש בקופסא מחמת (ומשתמשים בארשט brush למרוח על המנעל) אלא אפי' המין החדש שגול כמו מים מתוך הכלי וראינו דומה לכלי כתיבה שיש לו דמל"א, דהאמת יורה דרכו דאפי' כלי כתיבה – פענע – י"ל דהוי צנין שבת – מה דינו? וכלי שמל"א, ודו"ק), וק"ע לומר בפענע כן דמה שמורגלים לפי דיבורים עם מו"ר זצ"ל שכלי כתיבה הוי כמשל"א, אצל לא צרוך לנו דעתו כל כרכו, ודו"ק.

המצויין ○ היינו שיש נפ"מ לענין ט"ב שחל בשבת
המצויין ✓ היינו שיש נפ"מ לענין כשחל ביום ה'
הוספות בל"כ בכתב רש"י הן

מיועד (אבל לא מיוחד) ללמוד אצל השולחן עם ב"ב
הלי' תשעה באב מספר משנה ברורה סי' תקמ"ט-תקנ"ב

ע' בסוף החשובה הדרך הנכונה ברחיצה בערב שבת חזון

ט"ז. א. האם צריך להכין (קודם התשעה ימים) בגדים שלובש סמוך לבשר או רק חלוק (העמוד) ומכנסיים?
ב. כמה זמן יש ללבוש הבגד עד שנקרא משומש?
ג. מי ששכח להכין – מה עליו לעשות?
י"ד. לגהץ חלוק (העמוד) לכבוד שבת – מה דינו?
י"ח. לכבס (במים לבד) בגד שנתלכלך – מה דינו?
ט. נשפך קצת מרק על מעיל של שמואל בב' אב ואין לו מעיל אחר – האם מותר לכבסו?

כ. א. מה הדין בענין להציע מפות לבנות על השולחן לכבוד שבת? ב. ועל המטות?
כ"א. א. למה אסור ללבוש בגד חדש (שתיקנו אחר הקני') מי"ז בתמוז עד ר"ח?
ב. ובגד שתפרו מחדש אצל חייט האם מותר לקחתו מחנותו בג' שבוועות וללבושו בשבת שקודם שבת חזון?
כ"ב. א. מה דינו ללבוש בא' השבתות מי"ז עד ר"ח? ב. בשבת מר"ח עד ט"ב?
כ"ג. ולקנות מר"ח עד ט"ב פאנאפאפ"ל או מנעל של לבדים (פאנאפאפ"ל) (להשתמש בט"ב)?
כ"ד. א. נקדע בגדו האם מותר לתקנו בהתשעה ימים: א. ע"י עצמו?
ב. ע"י אומן ישראל? ג. ע"י גוי?
כ"ה. א. מה הדין להזמין בגד חדש אצל אינו יהודי מי"ז בתמוז? למה?
ב. ולעבור דירה בט' ימים? (וכגון בחור שעובר לחדר בשיבה מדירה שלו)
כ"ו. א. מתי יש לקיים מצות קידוש לבנה בחדש אב?
כ"ז. א. התחיל סעודה עם בשר כ"ט תמוז סמוך לשקיעה עד מתי מותר לאכול הבשר?
כ"ח. א. מה הדין בטעימת התבשילין של שבת ערב שבת בתשעה ימים?
ב. מי שא"א לו לאכול מאכלי חלב מה הדין בתבשיל של בשר (בימי חול)?
ג. והאם מותר לו לאכול בשר עוף בימות החול? למה?
כ"ט. א. הגיע לחינוך אבל לא הגיע עדיין להתאבל על ירושלם מה דינו?
א. לאכול בשר? ב. לשתות יין? ג. ואם לא הגיע לחינוך (כגון קודם בר שית בר שבוע ע' סי' רס"ט סק"א) כשהוא בריא? ד. ובלאו בר הבנה כלל בהנ"ל?
ל. א. בסעודה שלישית אם גמרו ברהמ"ז אחר חשיכה מה העצה לענין הכוס של ברכה (בשבת חזון)? ב. ואם גמרו קודם חשיכה אבל אחר שקיעה?
ל"א. מי שייך לסעודת סיום מסכת (חוץ קרובים וחברים)?
ל"ב. א. האם מותר לאחור הסיום על מה שגמר קודם התשעה ימים ולעשותו מר"ח ואילך כדי שכל הנמצאים יאכלו בשר? ב. מה הדין לנגן אצל סעודת סיום?
ל"ג. א. אסור לקטן בן שש להסתפר – למה? ב. ורחיצת כל גופו לקטן (כזה)?

תקמ"ט (ד' תעניתים)
א. א. למה מתענין הארבע תעניות?
ב. האם אנחנו [הדלים] ראויין להתפלל עבור בנין הבית?
ב. א. מה אירע בט"ב?
ב. א. מה אירע בי"ז בתמוז?
ג. איזה גרוע יותר – גלות בין אומות העולם או בין פרשעי עמנו?
תקנ"ג (ההבדל בין שאר התעניות לט"ב)
ג. א. בשאר צומות האם צריך להתחיל מבעו"י?
ב. מה דין רחיצה ליל י"ז בתמוז?
ג. ובענין תספורת בליל י"ז?
ד. וחתונה ליל י"ז בתמוז כשהחופה מבעו"י?
ד. א. האם עוברות חייבות להתענות בט"ב? ב. ובג' צומות? ג. וחולה שאין בו סכנה בג' תעניות?
ה. מה הדין בקטנים לפני בר-מצוה להתענות?
תקנ"א (שבוע שחל בו ט"ב [ומי"ז בתמוז לרמ"א לכמה דינים])
ז. א. מה פ"י ממעטין בשמחה?
ז. א. שבת חזון – מה הדין בבגדי שבת למנהגינו?
ב. ממתני בערב שבת מותר ללבוש?
ג. עד מתי אפשר לישאר בהם אחר שבת?
ד. האם מותר ללבוש כובע של שבת בר"ח אב כמו [שחייב] בשאר ראשי חדשים (ע' מעשה רב)?
ח. א. מה פ"י כתונת?
ב. פוזמקאות?
ט. א. מה הדין לקנות ספרים מר"ח עד התענית?
ב. ולתת דורון לחבירו (כגון אצל בר מצוה)?
י. א. מה הדין לעשות תנאים בט' ימים?
ב. ולעשות סעודת פרידה מי"ז בתמוז עד ט"ב למי שנוסע אז?
י"א. א. להתחיל המאשין כביסה בשקיעה (סמוך לו) אור לר"ח אב ויגמר בלילה?
ב. האם מותר לתת בגדים לכובס ר"ח אב?
ג. י' אב (בשאר שנים)?
ד. ואם י' אב חל בע"ש? (וכשנת תשפ"ו וכו')
ה. ואם חל ט"ב בשבת [וכשנת תשפ"ט, תשצ"ב לפי הלוח, ובודאי משיח יבוא הרבה קודם לזה וישמח ישראל] ונדחה (ומתענין י' אב) מה הדין במצאי תענית?
י"ב. א. ולהציע סדין מכובס על המטה בתשעה ימים מה דינו?
ב. האם מותר לעשות ספאגנש [רחיצת הרצפה] בט' ימים?
י"ג. א. מה הדין בנטילת צפרנים מר"ח עד התענית?
ב. ולחתוך רצועות העור סביבות הצפרנים שנפרדו במקצת?
י"ד. א. מה הדין להשתמש באלונגטית (האנטאך) מכובס מר"ח אב עד התענית?
ב. ולהשתמש בו לנגב עצמו אחר רחיצת פניו ידיו ורגליו ערב שבת חזון [או ראשו למקילין או גופו להרגילין לטבול כל ע"ש]?
ט"ו. א. זערויעט של בד' אצל השולחן בט' ימים?
ב. להשתמש בנייר רך"ל לנגב הידים וכו'?
ג. להשתמש במאשין שמפור אור חס' לנגב ידיו?

- ל"ד.א. מה הדין לכבס בגדי קטנים בהתשעה ימים? ב. ואם רוצה רק לשרותם בינתיים?
- ל"ה. ערב שבת חזון מה הדין: א. כל גופו בצונן? ב. מה הדין בשאר ימות השבוע לעשות כן למי שמזיע הרבה?
- ג. ראשו בחמין? ד. ראשו בצונן עם זי"ף? או שאמפו? ה. ראשו בחמין עם זי"ף וכו'? ו. פניו ידיו ורגליו בחמין? ז. פניו ידיו ורגליו בצונן? ח. פניו ידיו ורגליו בזי"ף? ט. טבילה במקוה חמה? י. במקוה של מים צוננים? יא. כשחל ר"ח אב בערב שבת (לפי הלוח בשנת תשפ"ט) האם מותר כל גופו בחמין? יב. ולטבול במקוה קודם שחרית בט' ימים? יג. להשתמש דבר שמפזרים על גופו (שפריץ) נגד ריח הזיעה שלא יבוא? יד. מי שפניו מוציא כעין שמן מעוררו האם מותר לרחוץ בזי"ף? טו. ומי שיוצא מבית הכסא ואין שום ליכלוך על ידיו - האם מותר בזי"ף?

- א. מה הדין לברך שהחיינו בין המצרים - ולמה? ב. מאי שנא פרי שא"ל לשמור עד השבת (דהתירו לברך שהחיינו) משא"כ באשה מעוברת דיש לה לאכול פרי חדש בלא ברכת שהחיינו?
- ל"ז. א. האם מותר לעשות ציצית לבגד חדש מי"ז בתמוז ואילך? ב. ולעשותו בט"ב עצמו?
- ל"ח. לילך יחידי בעיר או בין חמה לצל בעיר מה דינו?
- ל"ט. כמה זמן יש להתבונן כל יום בבין המצרים על חורבן בית ד'? **תקנ"ב (ערב ט"ב)**

- מ. א. איך ומתי יש לסדר הסעודות ערב ט"ב? ב. מה הדין לשתות קאווע או טיי? ג. האם מיקרי תבשיל א' למרוח תפוז"ע מבושלים על הלחם (וא"כ יהא אסור לאכול עוד תבשיל בסעודה זו)? ד. למה אוכלים עדשים בסעודה מפסקת? ה. האם חייב לאכול ביצה? ו. לשון המחבר - מי שאפשר לו לא לאכול בסעודה מפסקת אלא פת חריבה במלח וקיתון של מים - מה כוונתו, אפי' בלי ביצה? ז. האם אומרים על נהרות בבל או שיר המעלות בסעודה זו?

א. מאשין כביסה - washing machine; ב. רצועות של עור - pieces of skin around the fingernail; ג. האנטאך - towel; ד. זערויעט - cloth napkins; ה. נייר רך (המיוחד לזה) - paper towel or napkins; ו. מפורז אירי חם - hand drying machine; ז. העמד - shirt; ח. פוזמקאות - socks; ט. שמשמשים בבית (לבד) - א. פאנטאפל (נעלים רכים) - slippers; ב. טעניס - sneakers, pumps; ג. זיף - soap; ד. נגד ריח הזיעה - deodorant; ה. שמן מפניו - oily skin.

תשובות בקצרה (ע' בתשובות בארוכה [בפרט כשנמצא ר"ת ע"ב היינו ע' בתשובות, להשיגם ע' לעיל]): א. א. לעורר לבבות, וע"ב; ב. כן, וע"ב; ב. א. חורבן הבית, גזירה במדבר, ביתר נלכדה, חרשו ההיכל; ב. לוחות נשתברו, התמיד בטל, הובקעה העיר, שרפו התורה, הועמד צלם בהיכל; ג. ע"ב דמשמע האחרון גרוע. ג. א. לא, וע"ב בענין בעל נפש; ב. ע"ב; ג. משמע דאסור, וע"ב. ד. א. כן אבל ע"ב; ב. אין מחויבות, וע"ב לענין המנהג. ה. אינם מחויבים. ו. אין שמחים כלל. ז. א. נהגו כשאר שבתות, וע"ב; ב. ג. ד. צ"ע. ח. א. בגד סמוך לבשר - אונטער העמד; ב. בגד על כף הרגל - זאקן. ט. א. צ"ע, וע"ב; ב. משמע דיש למנוע, וע"ב. י. א. בלי סעודה משמע דמותר; ב. משמע דאסור, וע"ב. י"א. א. יש לעיין, ע"ב אריכות נועם על לעולם יקדים אדם לדבר מצוה, והבן; ב. לא; ג. ע"ב, וצ"ע. ד. צ"ע וע"ב ואפשר דמשמע דמותר לצורך שבת מיד בערב; ה. משמע דמותר בערב מיד. י"ב. א. למחבר מותר עד שבע שחל בו, לרמ"א אסור; ב. לכבוד שבת יש להקל. י"ג. א. שבע שחל בו - מותר לצורך מצוה, אבל ע"ב; ב. נראה דמותר תמיד. י"ד. א. כמו תשובה (י"ב); ב. ע"ב. ט"ו. א. ע' תשובה (י"ב); ב. צ"ע. ג. משמע דאסור, וצ"ע. ט"ז. א. משמע דיש להכין הכל, ע"ב; ב. נראה דעד דלא מורגש החידוש; ג. א. להחליף בשבת כמה פעמים או לתת לגוי ללבוש, וע"ב. י"ז. א. אם אין לו אחר משמע דמותר. י"ח. משמע דמותר דוקא בגדים שלובש סמוך לבשר, ע"ב. י"ט. משמע דמותר.

- כ. א. מותר; ב. אסור, וע"ב. כ"א. א. דיתחייב לברך שהחיינו; ב. נראה דמותר, כ. ע"ב; ג. ע"ב. כ"ב. א. מח', וע"ב; ב. ???; ג. אסור, וע"ב. כ"ד. א. ב. ג. משמע דמותר. כ"ה. א. אסור דיש למעט במשא ומתן, וע"ב דבר נפלא; ב. צ"ע. ג. כ"ו. א. מח', וצ"ע. כ"ז. עד שהקהל מתפללין (או הוא - אם הוא הקדים וע"ב; ג. צ"ע; ד. צ"ע. ל. א. להשאיר להבדלה, וע"ב; ב. ע"ב דלפעמים מותר לשתות הכוס. ל"א. המסייעים וע"ב. ל"ב. א. ע"ב דמשמע דאסור. ב. צ"ע. ל"ג. א. עגמת נפש (של ההורים), ע"ב דבר נפלא; ב. ל' תלוי בצורך בריאות. ל"ד. א. לפעמים מותר ע"ב; ב. שרייתו זהו כיבוס, וע"ב. ל"ה. א. אסור; ב. משמע דאסור, ע"ב; ג. ע"ב; ד. אסור; ה. אסור; ו. לפעמים מותר, ע"ב; ז. מותר כל השבוע; ח. אסור; ט. אסור; י. לפעמים מותר, ע"ב; יא. אם רגיל בכך כל ע"ש, וע"ב לענין זי"ף. יב. ע"ב; יג. צ"ע, ג. ע"ב; יד. נראה דאסור, וצ"ע. טו. לא, ויש ליזהר בזה. ל"ו. א. יש מקילין בשבת (בימי החול אין כדאי לברך שהגיע לזמן זה); ב. נראה דסכנה שהיא תחמיר על עצמה, ע"ב. ל"ז. א. משמע דמותר, וע"ב; ב. נראה דאסור משום היסוס הדעת, וצ"ע. ל"ח. מותר, ע"ב. ל"ט. חצי שעה, ועלינו להתבונן... מ. א. שיהא סעודת מפסקת סעודת קבע ולא עראי, וצ"ע על הנהגים להיפך, ע"ב; ב. ע"ב; ג. משמע דנחשב כתבשיל אחד, ע"ב. ד. מאכל אבילים; ה. משמע דטוב לעשות ואין חיוב; ו. משמע בלא ביצה, ע"ב; ז. שיר המעלות, כ"ז, וע"ב.

לענין בטחון בד' - ונפ"מ לבטוח שיכנה ביתו בקרוב ע' במה שמוסרים בשם הגר"א - מובטח אני שאין זה בתוך ביתי, יש מפרשין שהבטחון הי' שאין הצווחה בתוך ביתו, דא"א לומר שאין הצרה בתוך ביתו דמצונו כמה צדיקים שהי' להם צרות, אבל ממה שהביא הגמ' על זה האי קרא משמועה רעה לא יירא משמע שהבטחון הי' שאין הצרה בתוך ביתו אלא צ"ל דבאמת הכי פירושו דהוא הי' בטוח בה' שלא תבוא לו צרה בתוך ביתו (ומה שמצונו כמה צדיקים שהי' להם צרות י"ל דהכל לפי אומץ הלב בבטחונו על ה' וכמ"ש [חולין ד'] שאני ר"ח דנפשי וזכויותי).

אמרי נועם ברכות ס"ג. בשם הגר"א, כ"מ.

לענין תפילתינו על בנין הבית וקניבון גליות ע' בחזו"א, וז"ל, דבריהם ה' כ"ו מי יתן וכו', המקום ב"ה מניח את הבחירה ביד האדם, אבל האדם רשאי להכריח את רעהו לעבודתו ית' בין בכפי' בין בפיתוי ולא הוי ביטול הבחירה כיון דהמעשה עושה בבחירה וכל ישראל כאיש אחד והיינו מי יתן שיהי' בין צדיקי הדור משתדלים לקרב לב כל העם לעבודתו ית', אבל המקום ב"ה אינו נותן בלבם את הקירוב דא"כ לא יתיחס הדבר לברואיו אמנם אם יש מתפלל לפניו ית' על הקירוב ותפלתו נשמעת, מתיחס הקירוב שעושה הקב"ה לברואיו, כיון שנעשה ע"י תפלת נברא, והיינו דמאמרו ע"ז ה' א' הי' להם לומר אתה תן ור"ל ועי"ז היה אפשר לו להקב"ה לעשות הקירוב כיון שהוא ע"פ תפלתם. [א"ה - חיזוק גדול בתפילתינו, ובפרט בימים אלון. חזו"א טהרות (חוספות בסוף הספר)]